

**Εθνική Στρατηγική
για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών**

**Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής
Υπουργείο Εσωτερικών**

23-04-2013

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	2
Ευρετήριο Πινάκων	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	5
1. Εισαγωγή	5
1.1. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα	6
1.2. Εννοιολογικό πλαίσιο και ορολογία στην διαχείριση του μεταναστευτικού	10
1.2.1. Κατηγορίες μεταναστών και αιτιών του φαινομένου.....	12
1.2.2. Μεταναστευτικό σύστημα	15
1.2.3. Μεταναστευτική πολιτική.....	16
1.2.4. Ένταξη.....	17
1.2.5. Επιλογές της πολιτικής ενσωμάτωσης των μεταναστών	21
1.2.6. Η αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης.....	24
1.2.7. Η αρχή της ανταποδοτικότητας	28
1.3. Οι νέες τάσεις στην διαχείριση του μεταναστευτικού στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	29
1.4. Κοινωνικά χαρακτηριστικά κύριων μεταναστευτικών ομάδων – Ενδεικτικά.....	34
1.4.1. Αλβανοί μετανάστες.....	34
1.4.2. Μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία	34
1.4.3. Αιγύπτιοι μετανάστες.....	34
1.4.4. Πακιστανοί μετανάστες	35
1.4.5. Μπανγκλαντεσιανοί μετανάστες	35
1.4.6. Φιλιππινέζοι μετανάστες	35
1.4.7. Ινδοί μετανάστες.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	46
ΤΟ ΝΕΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΜΩΣ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	46
2. Η αναγκαιότητα του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών	46
2.1. Παράμετροι της ένταξης των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών.....	48
2.2. Η σημασία της ένταξης στην τοπική κοινωνία.....	51
2.3. Χαρακτηριστικά του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου: Έμφαση στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος και στην εκπαίδευση.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	58
ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΜΩΣ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	58

3.	Τομείς δράσης πολιτικής	58
3.1.	Η συμπερίληψη της ένταξης σε όλους τους σχετιζόμενους τομείς πολιτικής	58
3.2.	Άξονες δράσης: Στόχοι και προτεραιότητες	61
3.2.1.	Πληροφόρηση-εξυπηρέτηση	61
3.2.1.1.	Υποδοχή – Εισαγωγικά μαθήματα	61
3.2.1.2.	Ενημέρωση	63
3.2.1.3.	Πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες	64
3.2.1.4.	Υπηρεσίες μίας στάσης (one-stop shops)	66
3.2.1.5.	Εκπαίδευση δημοσίων υπάλληλων	67
3.2.1.6.	Συμμέτοχη σε δίκτυα.....	68
3.2.2.	Εκπαίδευση – ελληνική γλώσσα	69
3.2.3.	Εργασία, απασχόληση και κατάρτιση	72
3.2.3.1.	Προώθηση της νόμιμης απασχόλησης	72
3.2.3.2.	Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας	74
3.2.3.3.	Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας	76
3.2.3.4.	Κατάρτιση	77
3.2.4.	Υγεία	78
3.2.5.	Στέγαση και ποιότητα ζωής.....	79
3.2.6.	Συμμέτοχη στα κοινά	81
3.2.6.1.	Συμμετοχή στην τοπική κοινωνία: Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών	82
3.2.6.2.	Σύλλογοι/οργανώσεις μεταναστών – ΜΚΟ	84
3.2.6.3.	Ιθαγένεια	86
3.2.7.	Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.....	88
3.2.7.1.	Καταπολέμηση διακρίσεων	88
3.2.7.2.	Ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης – Αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού	90
3.2.8.	Διαπολιτισμικότητα.....	92
3.2.8.1.	Διαπολιτισμικός διάλογος.....	92
3.2.8.2.	Διαθρησκευτικός διάλογος	93
3.2.8.3.	Καλλιτεχνικές – πολιτιστικές δραστηριότητες	94
3.2.8.4.	Αθλητικές δραστηριότητες.....	95
3.2.9.	Στοχευμένες κοινωνικές ομάδες	96
3.2.9.1.	Γυναίκες.....	97
3.2.9.2.	Παιδιά – νέοι – δεύτερη γενιά μεταναστών	99
3.2.9.3.	Ηλικιωμένοι.....	101
3.2.9.4.	Άτομα με αναπηρία.....	102
3.2.10.	Σχεδιασμός και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης.....	103
4.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ενδεικτικές Δράσεις ανά Άξονα Δράσης	107

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Νόμιμος Πληθυσμός Μεταναστών στην Ελλάδα στις 21-04-2013	7
Πίνακας 2: Εκκρεμούσες περιπτώσεις 2010-2013	7
Πίνακας 3: Νόμιμος Πληθυσμός Μεταναστών στην Ελλάδα στις 21-04-2013 ανά εθνικότητα.....	36
Πίνακας 4: Τρέχουσες Ετήσιες Δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης	122

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγή

Το Υπουργείο Εσωτερικών προβαίνει στην εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών. Το παρόν κείμενο λαμβάνοντας υπόψη του τις αρχές και στρατηγικές προτεραιότητες, όπως αυτές έχουν εκφραστεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ορίζει την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών ως αμοιβαίως ευεργετική για τους ίδιους τους μετανάστες και τις οικογένειές τους, την κοινωνία υποδοχής, καθώς και τις χώρες προέλευσης.

Η ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία αποτελεί βασικό μέλημα και στόχο της ελληνικής πολιτείας. Η παρούσα στρατηγική διατυπώνει το θεωρητικό πλαίσιο, τη φιλοσοφία, τους άξονες και τις προτεραιότητες ενός τέτοιου εγχειρήματος, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τις διεθνείς προεκτάσεις που λαμβάνει το μεταναστευτικό φαινόμενο κατά τον 21^ο αιώνα, με κεντρικό άξονα τις σύγχρονες ανάγκες της Ελληνικής Πολιτείας, της ελληνικής αγοράς εργασίας και οικονομίας, την προστασία και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής της ελληνικής κοινωνίας και τον σεβασμό του ευρωπαϊκού πλαισίου αρχών και αξιών.

1.1. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα

Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί ένα από τα πλέον σοβαρά θέματα που προβληματίζουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Συναρτάται άμεσα με πλήθος παραμέτρων, που αφορούν τις κοινωνίες υποδοχής, τους θεσμούς αυτών και τις ιδιαιτερότητες των ιδίων των πολιτών τρίτων χωρών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Έκθεσης για τη Μετανάστευση το προηγούμενο έτος υπήρχαν περίπου 250 εκατομμύρια νόμιμοι και παράνομοι μετανάστες σε όλο τον κόσμο. Αυτό το μέγεθος αντιπροσωπεύει μια αύξηση σχεδόν 50 εκατομμυρίων κατά την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα και έναν υπερ-διπλάσιο αριθμό μεταναστών από το έτος 1980.

Κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών, η διεθνής μετανάστευση είναι πιθανό να μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά της, κυρίως λόγω: των επιπτώσεων της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης – η οποία φαίνεται να επιβραδύνει την μετανάστευση σε πολλά μέρη του κόσμου, αν και δεν εμφανίζεται να υποκινεί ακόμη ουσιαστικά την μετανάστευση επιστροφής – των δημογραφικών αλλαγών, της κλιματικής αλλαγής, της πολιτικής αστάθειας, των εμπόλεμων συρράξεων καθώς και των νέων διεθνών πολιτικών και οικονομικών δυναμικών γενικότερα.

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα προς τις υπερπόντιες χώρες και στη μεταπολεμική περίοδο προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, μετά την κατάρρευση των καθεστώτων έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η ελληνική κοινωνία για πρώτη φορά βρέθηκε αντιμέτωπη με μεγάλες εισροές μεταναστών από τις γειτονικές βαλκανικές χώρες και τις δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, καθώς και από χώρες της Αφρικής και της Ασίας.

Η ένταξη των νομίμων μεταναστών, η οποία αποτελεί θεμελιώδη μέριμνα της Ελληνικής Πολιτείας, για να είναι αποτελεσματική πρέπει να στοχεύει σε δράσεις, οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές. Ένταξη στην αγορά εργασίας, ένταξη στις δομές της κοινωνίας, ένταξη στις αρχές και το αξιακό πλαίσιο της Ελληνικής Δημοκρατίας ως κράτους δικαίου και κράτους του ευρωπαϊκού πολιτισμικού πλαισίου.

Η καθιέρωση μίας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής οφείλει να στηρίζεται σε σύγχρονες, λειτουργικές αρχές, οι οποίες πρωτίστως θα αποσκοπούν στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδος ως κράτους υποδοχής των μεταναστευτικών ροών, καθώς και στην διασφάλιση των εργασιακών δικαιωμάτων των νομίμων μεταναστών. Στόχοι της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής είναι:

- Η ορθολογική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών
- Η διαχείριση της νόμιμης μετανάστευσης με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας
- Η ομαλή κοινωνική και πολιτισμική ενσωμάτωση των νομίμων μεταναστών, βάσει των αρχών και του αξιακού πλαισίου της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Η πρόκληση της διαχείρισης του φαινομένου της μετανάστευσης, σε όλες τις πτυχές της, συνιστά πλέον μια από τις βασικές προτεραιότητες, τόσο για την ελληνική πολιτεία, όσο και για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσο αυξάνονται τα μεταναστευτικά ρεύματα προς τη χώρα μας, τόσο σημαντικότερη είναι η εγκαθίδρυση μιας αξιόπιστης διαδικασίας ασύλου ως μέρους ενός συνολικού συστήματος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, που να εξασφαλίζει τόσο τον πρόσφυγα από τους κινδύνους στη χώρα καταγωγής του, όσο και τη χώρα μας από τυχόν κατάχρηση της διαδικασίας αυτής από οικονομικούς μετανάστες. Ένα σύστημα χαρακτηρίζεται δίκαιο και αποτελεσματικό, όταν παρέχει όλες εκείνες τις αναγκαίες εγγυήσεις και προϋποθέσεις, ώστε να χορηγείται άσυλο ή επικουρική προστασία σε όλους όσους το δικαιούνται πραγματικά, σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Η Ελλάδα, παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία στην οποία βρίσκεται, συνιστά χώρα έντονου μεταναστευτικού ενδιαφέροντος, ενώ τα στατιστικά στοιχεία των διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών στην επικράτεια παραμένουν σε υψηλά επίπεδα (Σύνολο: 546.221 άτομα) (Βλ. Πίνακες 1 και 2 που ακολουθούν).

Πίνακας 1: Νόμιμος Πληθυσμός Μεταναστών στην Ελλάδα στις 21-04-2013

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Απασχόληση	69875
Λοιπά	140235
Οικογενειακή επανένωση	189997
Σπουδές	5199
Γενικό Άθροισμα	405306

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, Υπουργείο Εσωτερικών, 2013

Πίνακας 2: Εκκρεμούσες περιπτώσεις 2010-2013

Άθροισμα από ΠΛΗΘΟΣ	ΕΤΟΣ				Άθροισμα
	2010	2011	2012	2013	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ					
Απασχόληση	9856	10174	24874	6843	51747
Λοιπά	2890	4744	17434	4869	29937
Οικογενειακή επανένωση	6184	8241	33363	9249	57037
Σπουδές	152	246	1283	513	2194
Γενικό Άθροισμα	19082	23405	76954	21474	140915

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, Υπουργείο Εσωτερικών, 2013

Σταθερό στόχο της εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής αποτελεί η ορθολογική διαχείριση των νομίμων μεταναστευτικών ροών στο πλαίσιο του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλοδαπών με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών και των ομάδων που χρήζουν προστασίας, καθώς και η διασφάλιση της ακώλυτης άσκησης δικαιουσύνης.

Σε ό,τι αφορά την απασχόληση των πολιτών τρίτων χωρών στην χώρα μας, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τη νομοθεσία, η διαχείριση των ροών εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες γίνεται σε συνάρτηση με τις ανάγκες της εθνικής αγοράς εργασίας. Οι ανάγκες αυτές προσδιορίζονται μέσω της αξιολόγησης των αιτημάτων των εργοδοτών για αλλοδαπό εργατικό δυναμικό (ανά συγκεκριμένη ειδικότητα και τομέα), αφού ληφθούν υπόψη οι ανάγκες της εθνικής οικονομίας και η προσφορά εργασίας από ημεδαπούς και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Από το έτος 2005 η Ελληνική Κυβέρνηση έχει ξεκινήσει, με συστηματικό τρόπο, μία ολοκληρωμένη προσπάθεια αναδιάρθρωσης της διοικητικής οργάνωσης με σκοπό τη βέλτιστη παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες, μεταξύ των άλλων, και στον ανασχεδιασμό των διοικητικών διαδικασιών για την έκδοση των αδειών διαμονή.

Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ελληνικού μεταναστευτικού τοπίου είναι η κυρίαρχη παρουσία μιας συγκεκριμένης εθνοτικής ομάδας σε σχέση με το σύνολο του μεταναστευτικού πληθυσμού. Στον ελληνικό μεταναστευτικό χάρτη, οι Αλβανοί αποτελούν την πλειονότητα των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών. Αυτό το ιδιαίτερο στοιχείο τείνει να διαφοροποιεί την Ελλάδα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και τους αντίστοιχους μεταναστευτικούς πληθυσμούς. Οι υπόλοιπες σημαντικές μεταναστευτικές κοινότητες της χώρας προέρχονται κυρίως από την Ανατολική Ευρώπη και τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, ενώ υπάρχουν και κοινότητες μεταναστών προερχόμενες από την Ασία, τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή.

Σε γενικές γραμμές, το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών στη χώρα είναι νεότερης ηλικίας και τείνουν να έχουν περισσότερα παιδιά σε σχέση με τους γηγενείς. Είναι αναμενόμενο ότι όσο περισσότερο οι μετανάστες εντάσσονται στην ελληνική κοινωνία τόσο τα επίπεδα γονιμότητάς τους θα αρχίσουν να εξισώνονται με εκείνα των γηγενών. Μεγάλες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται σε σχέση με το φύλο μεταξύ των διαφόρων μεταναστευτικών ομάδων. Ορισμένες μεταναστευτικές κοινότητες αποτελούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου από άνδρες (π.χ. Μπαγκλαντές, Ινδία) ενώ άλλες κυριαρχούνται από γυναίκες (π.χ. Μολδαβία, Φιλιππίνες). Οι έμφυλες αυτές διαφοροποιήσεις προφανώς οφείλονται στη διάρθρωση και τις ανάγκες της ελληνικής αγοράς εργασίας, στον προσωρινό

χαρακτήρα των μετακινήσεων, στα αρχικά στάδια εγκατάστασης στη χώρα κτλ. Τέλος, εμφανίζονται ομάδες που χαρακτηρίζονται από μια μεταξύ των δυο φύλων ισορροπία, γεγονός που μαρτυρά μια τάση μονιμότερης εγκατάστασης.

Η χωρική εγκατάσταση των μεταναστευτικών ομάδων στη χώρα ακολουθεί το παράδειγμα άλλων ευρωπαϊκών κρατών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μορφές αστικής συγκέντρωσης. Υπό το πρίσμα αυτό, η μετανάστευση εμφανίζεται ως μια κατεξοχήν αστική υπόθεση καθώς η μεγάλη ζήτηση για υπηρεσίες και ανειδίκευτη εργασία προσελκύει τους μετανάστες στις πόλεις και τα αστικά κέντρα. Στην περίπτωση της Ελλάδας, σε ένα βαθμό, φαίνεται να ισχύει το ίδιο. Η περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον τόπο εγκατάστασης για μεγάλο μέρος μεταναστευτικού πληθυσμού ενώ η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού παρατηρείται στον Δήμο Αθηναίων.

Η χωρική συγκέντρωση των μεταναστευτικών ομάδων σε συγκεκριμένα σημεία των αστικών κέντρων δημιουργεί προκλήσεις ως προς την πολιτική ένταξής τους αλλά ταυτόχρονα και ευκαιρίες ως προς την δυνατότητα εφαρμογής στοχευμένων δράσεων. Πέραν της Αττικής, μεγάλες συγκεντρώσεις μεταναστών παρατηρούνται σε άλλα αστικά κέντρα (π.χ. Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο), σε τουριστικούς προορισμούς (π.χ. Ζάκυνθος, Μύκονος) αλλά και ορεινές περιοχές που γειτνιάζουν με σημαντικές χώρες προέλευσης (π.χ. ορεινά χωριά στα σύνορα με την Αλβανία). Τέλος, σημαντική παρουσία μεταναστών εμφανίζεται και σε αγροτικές περιοχές καθώς η αγροτική παραγωγή στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη μεταναστευτική εργασία.

Η αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας που συντελέστηκε τις τελευταίες δεκαετίες οδήγησε στην αναδιανομή του εργατικού δυναμικού μεταξύ των κλάδων της. Οι εξελίξεις αυτές ώθησαν τους γηγενείς προς τον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών και την αναζήτηση εργασιών γραφείου στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, με αποτέλεσμα την εμφάνιση έλλειψης εργατικού δυναμικού στα τεχνικά επαγγέλματα. Η παράλληλη σταδιακή αύξηση του ρυθμού εισαγωγής του γηγενούς γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας δημιούργησε ταυτόχρονη ανάγκη για οικιακές εργασίες. Ως αποτέλεσμα, εμφανίστηκαν σημαντικά κενά απασχόλησης, τα οποία κάλυψαν οι νεοεισελθόντες μετανάστες και μετανάστριες δημιουργώντας για τους εαυτούς τους μια «θέση» στην ελληνική οικονομία. Οι συγκεκριμένες ανάγκες δημιούργησαν εν μέρει ένα τύπο καταμερισμού της εργασίας όπου μετανάστες και γηγενείς απασχολούνταν σε διαφορετικούς τομείς και επαγγέλματα. Το σύστημα αυτό κατάτμησης της εργασίας κατήυθνε τους αρρένες μετανάστες σε συγκεκριμένα επαγγέλματα (π.χ. κατασκευαστικός κλάδος, αγροτικές εργασίες, βιομηχανία) ενώ τις γυναίκες μετανάστριες σε άλλα (π.χ. οικιακές εργασίες, τουρισμός).

1.2. Εννοιολογικό πλαίσιο και ορολογία στην διαχείριση του μεταναστευτικού

Μετανάστευση είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου. Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μία περιοχή η μετανάστευση είναι μία από τις τρεις βασικές δημογραφικές διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική ή τεχνική ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού. Ειδικότερα, με τον όρο «σύγχρονη μετανάστευση» αναφερόμαστε σε εκείνη τη μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου που παρατηρείται στο πλαίσιο της σύγχρονης εποχής.

Από τους δυο αυτούς ορισμούς θα πρέπει να παραμείνουμε σε κάποια βασικά στοιχεία: Η «σύγχρονη» μετανάστευση διακρίνεται από την «παραδοσιακή» επειδή εντοπίζεται με το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και την ανάπτυξη της βιομηχανικής περιόδου. Αναφέρεται κατά κύριο λόγο στη μετακίνηση πληθυσμών με κύριο τόπο προορισμού την Ευρώπη, ενώ η «παραδοσιακή» μετανάστευση αναφέρεται κυρίως στην υπερπόντια μετανάστευση του τέλους του 19ου και της αρχής του 20ου αιώνα. Στους παραπάνω ορισμούς θα πρέπει να προστεθεί ο βασικός στόχος αυτής της μεταβολής ή μετακίνησης που είναι κυρίως ο οικονομικός.

Νεωτερική μετανάστευση είναι, λοιπόν, η σύγχρονη μετανάστευση που δεν γίνεται για λόγους πολιτικούς (όπως π.χ. οι ανταλλαγές πληθυσμών και τα προσφυγικά ρεύματα) αλλά οικονομικούς. Με την προσθήκη αυτή προβαίνουμε αυτόματα στη διάκριση μεταξύ οικονομικού μετανάστη (ή απλά μετανάστη) και πρόσφυγα (πολιτικού πρόσφυγα).

Με άλλα λόγια, όταν αναφερόμαστε στον όρο «μετανάστης» εννοούμε εκείνο το μέλος μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί προσωρινά ή μόνιμα σε μία άλλη χώρα, συνήθως περισσότερο αναπτυγμένη οικονομικά, με στόχο την αναζήτηση εργασίας.

Αντίθετα, όταν αναφερόμαστε στον όρο «πρόσφυγας» εννοούμε εκείνο το μέλος μιας κοινωνίας που λόγω διαφορετικών πολιτικών πεποιθήσεων, διώξεων και σοβαρών καταστρατηγήσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγκαταλείπει ακούσια τη χώρα του για να αναζητήσει άσυλο στους κόλπους μιας άλλης κοινωνίας που δεν αντιμετωπίζει κατά κανόνα αυτά τα προβλήματα. Ο «πολιτικός πρόσφυγας» χαρακτηρίζεται από ειδικό καθεστώς που καθορίζεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ και ο χαρακτηρισμός ενός ατόμου ως «πρόσφυγα» επισείει μία σειρά από συγκεκριμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Αυτό που μπορεί εύλογα κανείς να παρατηρήσει είναι ότι εάν και οι ορισμοί και οι προσεγγίσεις είναι πολύ διαφορετικοί/ες για τις δυο κατηγορίες, συχνά οι

μετανάστες και οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα ως προς την εγκατάστασή τους στη χώρα υποδοχής και συνεπώς, ως προς τις διαδικασίες ένταξης και ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία της χώρας υποδοχής.

Με άλλα λόγια, εάν και αποτελούν δύο διαφορετικές νομικές και πολιτικές κατηγορίες πληθυσμών, στο κοινωνικό επίπεδο προκαλούν κοινές κοινωνικές αναπαραστάσεις, οι ευρύτερες κοινωνικές ομάδες και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τους αντιμετωπίζουν ως μία κοινωνική ομάδα, αλλά και οι ίδιοι αντιμετωπίζουν ως κύριο πρόβλημα από κοινού την κοινωνική τους ένταξη ή ενσωμάτωση σε μία δεδομένη και συγκεκριμένη κοινωνία.

Ο όρος μετανάστης έχει αποδοθεί με διαφορετικούς τρόπους, ενώ οι επιχειρούμενες ερμηνείες συχνά συγκρούονται μεταξύ τους. Η εννοιολογική σημασία του όρου διαφοροποιείται μέσα στο χώρο και το χρόνο, καθώς και ανάμεσα σε διαφορετικά ερμηνευτικά πλαίσια. Οι παραλλαγές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών δείχνουν ότι δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός της μετανάστευσης. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί αυτή η ετερογένεια ορισμών και δεδομένων, η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει προτείνει ένα κοινό πλαίσιο συλλογής και κατάρτισης των στατιστικών για τη μετανάστευση.

Ο όρος «πολίτες τρίτων χωρών» αναφέρεται στους πολίτες κρατών που δεν έχουν την υπηκοότητα ενός κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ στον ορισμό της διεθνούς μετανάστευσης τέθηκε ως ελάχιστο όριο η συνεχής παραμονή σε μια χώρα για δώδεκα μήνες. Η παρακάτω σύντομη παρουσίαση καταδεικνύει ότι αναπτύσσονται διαφορετικοί τύποι μετανάστευσης και μεταναστών, οι οποίοι μεταβάλλονται χωροχρονικά σε μια δυναμική διαδικασία ποιοτικής και ποσοτικής μεταβολής του περιεχομένου και της μορφολογίας τους.

1.2.1. Κατηγορίες μεταναστών και αιτιών του φαινομένου

Στη συνέχεια, παρατίθενται οι πιο κοινές κατηγοριοποιήσεις των μεταναστών:

- Οι **προσωρινοί οικονομικοί μετανάστες** είναι τα άτομα που μεταναστεύουν για περιορισμένη χρονική περίοδο, προκειμένου να εργαστούν, να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους και να αποστείλουν χρήματα στην πατρίδα τους.
- Οι **ανεπίσημοι ή οι μη εγγεγραμμένοι** μετανάστες είναι τα άτομα που μετακινούνται σε μια χώρα, συνήθως για αναζήτηση απασχόλησης, χωρίς να διαθέτουν τις απαραίτητες άδειες και έγγραφα για τη νόμιμη απασχόληση και διαμονή τους.
- Οι **εξειδικευμένοι εργαζόμενοι και οι επιχειρηματίες μετανάστες** είναι ανώτεροι υπάλληλοι, στελέχη, τεχνικοί, οι οποίοι μετακινούνται στις εσωτερικές αγορές εργασίας των πολυεθνικών εταιριών και των διεθνών οργανισμών ή επιδιώκουν την απασχόλησή τους στις διεθνείς αγορές ως άτομα που διαθέτουν εξαιρετικές δεξιότητες. Πολλές χώρες υποδέχονται τους μετανάστες αυτούς και έχουν "εξειδικευμένα επιχειρησιακά προγράμματα μετανάστευσης" για να τους ενθαρρύνουν να εγκατασταθούν. Ο τύπος αυτός της μετανάστευσης όχι μόνο δημιουργεί προβλήματα, αλλά θεωρείται και επιθυμητός.
- Η **εξαναγκαστική μετανάστευση** με την ευρεία έννοια περιλαμβάνει τόσο τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο όσο και τα άτομα που έχουν αναγκαστεί να μετακινηθούν εξαιτίας εξωτερικών παραγόντων, όπως είναι οι περιβαλλοντικές καταστροφές, οι πόλεμοι, κ.λπ.
- Οι **μετανάστες οικογενειακής επανένωσης** είναι τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας, δηλαδή γυναίκες και παιδιά, που μεταναστεύουν ακολουθώντας τους συζύγους τους ή την οικογένειά τους αντίστοιχα. Οι περισσότερες χώρες αναγνωρίζουν, καταρχήν, το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση για τους μετανάστες που έχουν άδεια παραμονής. Αντίθετα, κάποιες άλλες και ειδικά εκείνες που έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες για συμβάσεις εργασίας (π.χ. εποχιακή απασχόληση κ.λπ.) αρνούνται το δικαίωμα αυτό.
- Οι **παλιννοστούντες** είναι τα άτομα που επιστρέφουν στις χώρες προέλευσής τους, μετά από μια περίοδο διαμονής σε μια άλλη χώρα.
- Οι **πρόσφυγες** είναι τα άτομα εκείνα που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο ή επικουρική προστασία και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής με πλήρη εργασιακά

δικαιώματα. Βρίσκονται μακριά από την χώρα υπηκοότητάς τους λόγω φόβου δίωξης, λόγω θρησκείας, φυλής, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων και δεν δύναται να απολάβει την προστασία της χώρας αυτής (Βλ. Σύμβαση της Γενεύης, 1951 και Οδηγία 2011/95/ΕΕ).

Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι οικονομικοί μετανάστες εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους με αποκλειστικό σκοπό την εργασία, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες οι οποίοι αναγκάζονται να ξενιτευτούν για διαφορετικούς λόγους ή τους παλιννοστούντες. Η εργασία είναι το μοναδικό κίνητρο και η φτώχεια αποτελεί τη βασική αιτία της μετακίνησης των πολιτών τρίτων χωρών προς την χώρα μας. Η κοινωνική και οικονομική εξαθλίωση είναι ο πιο σημαντικός λόγος μετανάστευσης, σε συνδυασμό με την μεγάλη ανεργία στις χώρες προέλευσης. Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για να αποφύγουν τους πιεστικούς παράγοντες της ζωής αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (οικονομική κατάσταση και βιοτικό επίπεδο). Ειδικότερα μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς (αυταρχικά καθεστώτα), θρησκευτικούς και πολιτιστικούς λόγους. Τα βασικά, όμως, αίτια μετακίνησης του ανθρώπου ήταν τα παρακάτω:

- **Τα εργασιακά αίτια.** Η έλλειψη εργασίας στον τόπο καταγωγής αναγκάζει περιστασιακά πολλά άτομα να ξενιτεύονται σε τόπους που οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι μεγαλύτερες.
- **Τα οικονομικά αίτια.** Πολλά άτομα μεταναστεύουν συνήθως, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στην χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι πιο υψηλές, παρέχονται με συμβόλαια ανάλογη εργασία, ασφαλιστική κάλυψη, οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούν στον μετανάστη συναίσθημα ασφάλειας όμοιο σχεδόν μ' εκείνο που είχε στην πατρίδα του.
- **Τα πολιτικά κίνητρα.** Οι μεταναστεύσεις με πολιτικά κίνητρα, που συναντώνται συχνά στην εποχή μας, συνέβαιναν ίσως από την εποχή της ανάπτυξης των πρώτων αυτοκρατοριών που ήταν αρκετά ισχυρές, ώστε να υποτάσσουν τις μειονότητες (λ.χ. η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης).
- **Το περιβάλλον.** Η γεωγραφική θέση του τόπου παραμονής πολλών φυλών δεν ευνοούσε την διαβίωση τους.

- **Οι πληθυσμιακές πιέσεις.** Η έκταση της γης δεν ήταν συχνά αρκετή για να θρέψει τον πληθυσμό ενός τόπου και ανάγκαζε πολλούς να φύγουν.
- **Οι φυσικές καταστροφές.** Οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός που καταστρέφουν τις καλλιέργειες εξαναγκάζουν συχνά τα άτομα να μετακινηθούν για εύρεση τροφής σε πιο γόνιμα περιοχές.
- **Η θρησκευτική καταδίωξη.** Ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων μεταναστεύει για να διατηρήσει και να προστατέψει την θρησκευτική του ελευθερία ενώ, τα θρησκευτικά προσκυνήματα και οι ιεραποστολές συντελούν στην μετανάστευση των λαών.
- **Άλλοι κοινωνικοί λόγοι.** Η μετανάστευση γίνεται επίσης και για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους, για λόγους ανεύρεσης συντρόφου και την δημιουργία οικογένειας, ειδικά για τις γυναίκες, που επιθυμούν να ξεφύγουν από το συχνά στενό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον Ο.Η.Ε. ο μετανάστης είναι ο άνθρωπος που μετακινήθηκε σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη που συνήθως κατοικούσε και ζει στη νέα χώρα περισσότερο από ένα έτος. Γενικά, τα βασικά είδη της γεωγραφικής μετανάστευσης είναι τα παρακάτω:

- **Ατομική ή Ομαδική:** μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων εγκαταλείπουν τον τόπο τους και εγκαθίστανται σε κάποιον άλλο.
- **Εσωτερική ή Εξωτερική:** Η μετανάστευση γίνεται στα όρια ενός κράτους ή πέρα απ' αυτό.
- **Εκούσια ή Αναγκαστική:** Η μετανάστευση γίνεται με σκοπό να μειωθούν οι στερήσεις και να αυξηθούν οι απαιτήσεις των πολιτών τρίτων χωρών. Συχνά, όμως, λόγω των πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων παρουσιάζεται το φαινόμενο της αναγκαστικής μετανάστευσης.
- **Προσωρινή ή Μόνιμη:** Η μετανάστευση γίνεται σε ορισμένο χρονικό διάστημα, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση των υποθέσεων, καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση της επανόδου.

Με τον όρο μεταναστευτικό καθεστώς προσδιορίζουμε «ένα πλέγμα τυπικών και άτυπων κανόνων, θεσμών, ρυθμίσεων, χαρακτηριστικών των μεταναστών και διαδικασιών λήψης αποφάσεων για τις μεταναστευτικές ροές και το απόθεμα της χώρας υποδοχής». Το εκάστοτε ισχύον μεταναστευτικό καθεστώς συμβάλλει στην διαμόρφωση του ακολουθούμενου καθεστώτος ενσωμάτωσης.

1.2.2. Μεταναστευτικό σύστημα

Ο όρος μεταναστευτικό σύστημα προσδιορίζεται ως έννοια υποκείμενη σε αυτήν του μεταναστευτικού καθεστώτος και ουσιαστικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ιδιαίτερη δομή και τις επιμέρους λειτουργίες ρύθμισης της ευρείας μεταναστευτικής διαδικασίας. Η έννοια αφορά στο πλέγμα των σχέσεων, οι οποίες αναπτύσσονται ανάμεσα στις χώρες προέλευσης των αλλοδαπών μεταναστών και στην χώρα υποδοχής του μεταναστευτικού αποθέματος, καθώς και στην διάρθρωση των επιμέρους όψεων της μεταναστευτικής πολιτικής, όπως αυτές μορφοποιούνται στο εσωτερικό του κράτους υποδοχής.

Το μεταναστευτικό σύστημα εξαρτάται από μία σειρά παραγόντων και δομικών μηχανισμών, όπως:

- α.** η ιστορική πορεία και παράδοση του ελληνικού κράτους-έθνους,
- β.** το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας ως κράτους υποδοχής,
- γ.** τα αίτια/κίνητρα των μεταναστευτικών ροών,
- δ.** τα μορφολογικά χαρακτηριστικά των μεταναστών,
- ε.** οι τεθέντες στόχοι της μεταναστευτικής πολιτικής του κράτους υποδοχής.

Οι ανωτέρω παράγοντες διαμορφώνουν τη συνολική μεταναστευτική πολιτική του κράτους υποδοχής, η οποία εξακτινώνεται σε επιμέρους φορείς άσκησης πολιτικής, διοικητικούς οργανισμούς, δίκτυα κοινωνικής δράσης και άλλους θεσμικούς ή μη παράγοντες στο εσωτερικό της κοινωνίας υποδοχής. Μία αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική οφείλει να διέπεται από κεντρική κατεύθυνση, ενότητα δράσης και στοχοθεσίας και συναρμογή με τα κοινωνικά δεδομένα της χώρας υποδοχής.

1.2.3. Μεταναστευτική πολιτική

Η μεταναστευτική πολιτική με τη σειρά της διακρίνεται σε δύο επιμέρους κατηγορίες:

- α.** στην πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης
- β.** στην πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών.

Η πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης αναφέρεται ως έννοια στον *«έλεγχο που ασκεί ένα κυρίαρχο κράτος στην είσοδο αλλοδαπών πολιτών στο έδαφός του και στην πρόσβασή τους στην παραμονή και στην εργασία»*. Συνεπώς αναφέρεται στους συγκεκριμένους κανόνες και τη συγκεκριμένη διαδικασία, η οποία προσδιορίζει την επιλογή και την είσοδο των αλλοδαπών πολιτών στην επικράτεια της χώρας υποδοχής. Η πολιτική αυτή, επομένως, συμβάλλει καθοριστικά στον προσδιορισμό τόσο της ποσοτικής όσο και της ποιοτικής διάστασης του μεταναστευτικού αποθέματος στην χώρα υποδοχής, καθώς καθορίζει αφενός τον αριθμό των αλλοδαπών, οι οποίοι εισέρχονται και παραμένουν στην χώρα υποδοχής, αφετέρου τα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους.

1.2.4. Ένταξη

Η πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών αφορά στην διαχείριση του μεταναστευτικού αποθέματος, στον έλεγχο και την λειτουργική ένταξή του στις δομές του κοινωνικού συνόλου της χώρας υποδοχής.

Ο όρος **ένταξη** χρησιμοποιείται για να περιγράψει δύο παραπλήσιες, αλλά και παραλλασσόμενες διαδικασίες. Σε ένα πρώτο επίπεδο, δηλαδή, η ένταξη αφορά στην τυπική ή πρωτογενή κοινωνικοποίηση, η οποία πραγματοποιείται μέσω θεμελιωδών φορέων, όπως η οικογένεια, το σχολείο και οι τυπικές κοινωνικές σχέσεις. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ο όρος αφορά στην δευτερογενή κοινωνικοποίηση, η οποία πραγματοποιείται μέσω της εργασιακής απασχόλησης, μέσω της ιδιοκτησίας κατοικίας, μέσω της κατανάλωσης, της συμμετοχής σε συνδικαλιστικούς ή άλλους συλλογικούς φορείς ή μέσω της συμμετοχής στον δημόσιο βίο.

Ο όρος «κοινωνική ένταξη» συναρτάται με πολλές παραμέτρους που αφορούν διαρθρωτικά στοιχεία τόσο των χωρών αποστολής όσο και των χωρών υποδοχής των πολιτών τρίτων χωρών αλλά και ατομικά χαρακτηριστικά των ίδιων των μετακινούμενων ατόμων. Συναρτάται ακόμη με επίσημες πολιτικές μετανάστευσης και στρατηγικές ένταξης που υιοθετεί και εφαρμόζει η χώρα υποδοχής – και στην περίπτωση μας η Ελλάδα– προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή λειτουργία της κοινωνίας που εξασφαλίζει η κοινωνική συνοχή. Για τα κράτη που έχουν μεγάλο αριθμό μεταναστών η κοινωνική τους ένταξη αποτελεί βασικό τους μέλημα γιατί οι ανατροπές είναι μεγάλες και οι επιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες σημαντικές.

Η κοινωνική ένταξη ορίζεται ως μία κατάσταση όπου διαφορετικές εθνικές ομάδες διατηρούν τη μοναδικότητά τους και τα όρια της ομάδας στην οποία ανήκουν αλλά ταυτόχρονα συμμετέχουν εξίσου με τους γηγενείς σε βασικές διαδικασίες παραγωγής, διανομής αγαθών και υπηρεσιών και διοίκησης.

Η κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών είναι σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της χώρας υποδοχής η οποία ορίζει το θεσμικό πλαίσιο για τις μεταναστευτικές εισροές και χαράζει στρατηγικές και αναπτύσσει πολιτικές που οδηγούν στην τοποθέτησή τους μέσα στην κοινωνία. Ασφαλώς οι πολιτικές και στρατηγικές της χώρας υποδοχής που οδηγούν στην κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών είναι συνάρτηση του επιπέδου κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης, του συστήματος κοινωνικών αξιών, των πολιτισμικών προτύπων και των ιδεολογικών αντιλήψεων για τη θέση που έχουν στο παγκόσμιο σύστημα. Για παράδειγμα, η Γερμανία της μεταπολεμικής περιόδου δέχτηκε πολλούς

μετανάστες προκειμένου το συσσωρευμένο κεφάλαιό της να μετατραπεί σε παραγωγική επένδυση. Ωστόσο επιθυμούσε την οικονομική μόνο ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών και όχι και την κοινωνική γι' αυτό το θεσμικό πλαίσιο τους αντιμετώπιζε ως φιλοξενούμενο εργατικό δυναμικό, προσωρινό το οποίο όταν δεν το χρειαζόταν θα αποχωρούσε. Ήταν το μοντέλο «όχι ένταξης αλλά στέγασης και καταλύματος».

Ανεξάρτητα πάντως από τα επίπεδα αυτά (κοινωνικά, πολιτικά, πολιτισμικά) των χωρών υποδοχής η διαδικασία της κοινωνικής ένταξης έχει ποικίλες διαστάσεις με κυρίαρχη την ένταξη διαρθρωτικής μορφής που παραπέμπει στη πρόσβαση σε βασικούς θεσμούς της χώρας που εγκαθίστανται οι μετανάστες όπως είναι το εκπαιδευτικό σύστημα, η αγορά εργασίας, ή το πολιτικό σύστημα. Ασφαλώς, η ένταξη του μετανάστη στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής είναι ο κυριότερος παράγοντας κοινωνικής ένταξης και όπως ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «η ενσωμάτωση στην κοινωνία ταυτίζεται με την ενσωμάτωση στην εργασία»¹ και εν προκειμένω αναφέρεται στην αμειβόμενη εργασία γιατί η ίδια η εργασία είναι ένα απαραίτητο διαβατήριο για όλες σχεδόν τις μορφές κοινωνικής συμμετοχής.

Η συμμετοχή των πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας της χώρας υποδοχής, ωστόσο είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων όπως: ποιά μεταναστευτική πολιτική ακολουθεί η χώρα στην οποία εγκαθίσταται ο μετανάστης, τα ατομικά χαρακτηριστικά του (εκπαίδευση, εξειδικεύσεις, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, το φύλο, η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής), ο τρόπος εισόδου του στη χώρα (νόμιμη ή μη μετανάστευση). Επομένως ρόλο παίζουν οι συνθήκες που μεγάλωσε και κοινωνικοποιήθηκε ο μετανάστης στη χώρα αποστολής και τελικά η προσωπικότητά του αλλά και οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας στη χώρα υποδοχής και οι μεταναστευτικές στρατηγικές που έχει υιοθετήσει. Η κοινωνικοπολιτισμική διάσταση δηλαδή η υιοθέτηση πολιτισμικών προτύπων που ισχύουν στη χώρα υποδοχής και η διάχυση αντίστοιχων πολιτισμικών στοιχείων των πολιτών τρίτων χωρών στη χώρα που έχουν εγκατασταθεί, όπως και η αποδοχή του αξιακού συστήματος των κοινωνιών που ζουν συμπληρώνουν τον χάρτη των κριτηρίων για την κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στη χώρα μας. Ουσιαστικά πρόκειται για δύο προσεγγίσεις. Στην πρώτη προβάλλονται οι γενικότερες δομές των χωρών υποδοχής και οι αναγκαίοι για την προσαρμογή εξαναγκασμοί των πολιτών τρίτων χωρών και στη δεύτερη τονίζεται η σημασία των προσόντων που διαθέτουν (άρα και εισάγουν στη χώρα υποδοχής) και το αξιακό σύστημα που κυριαρχεί ώστε να διαφανεί η ιδιαιτερότητά τους.

---

¹ European Commission (1994), Growth, Competitiveness, Employment. The Challenges and Ways Forward into the 21st Century, Luxemburg.

Οι όροι ένταξη και ενσωμάτωση αποτελούν δύο από τις σημαντικότερους όρους της κοινωνιολογικής επιστήμης. Τους συναντά κανείς από πολύ νωρίς στα θεμέλια της κοινωνιολογικής επιστήμης να περιγράφουν και να αναλύουν τις σημαντικότερες διαδικασίες συμμετοχής, ελλιπούς ή μη συμμετοχής του ατόμου σε ένα κοινωνικό σύστημα και σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύνολο και ταυτόχρονα να παραπέμπουν στους βασικούς όρους συγκρότησης μια κοινωνίας.

Για να αναφερθεί κανείς, όμως, για κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση, θα πρέπει πρώτα να αναφερθεί στους όρους ένταξη (insertion) και αποκλεισμό (exclusion). Ο άνθρωπος εντάσσεται στο κοινωνικό σύνολο με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Είναι αυτή η διαδικασία που ξεκινώντας από τη στιγμή της γέννησής του ανθρώπου αρχίζει μία διαδικασία ένταξης και προσαρμογής του στην κοινωνία που ολοκληρώνεται με το πέρας της ζωής του. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης Κάποιοι παράγοντας παίζουν πρωταρχικό ρόλο, έτσι ώστε η ένταξη του να επιτευχθεί επιτυχώς, να επιτευχθεί εν μέρει, να επιτευχθεί για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο να διακοπεί και να ξαναρχίσει από την αρχή ή να μην πραγματοποιηθεί ποτέ ολοκληρωτικά.

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι η διαδικασία ένταξης δεν είναι μία και μοναδική, αντίθετα υπάρχουν πολλές διαφορετικές μορφές ένταξης, τόσες όσες προωθεί και/ή έστω εκ των υστέρων νομιμοποιεί η ίδια η κοινωνία. Οι όροι ένταξη και αποκλεισμός είναι απόλυτα συμπληρωματικοί και ετεροκαθορισμένοι. Ο ένας προσδιορίζεται σε σχέση με τον άλλο. Εκεί που το περιεχόμενο του ενός τελειώνει αρχίζει το περιεχόμενο του άλλου. Δεν υπάρχει ένταξη χωρίς αποκλεισμό και δεν υπάρχει αποκλεισμός που να κατασκευάζεται σαν απόλυτο μέγεθος και αξία. Με την έννοια αυτή οι δύο όροι είναι σε πλήρη εξάρτηση και συμπλήρωση, τόσο στο επίπεδο της θεωρητικής κατασκευής τους όσο και στο επίπεδο της κοινωνικής τους χρήσης. Αυτό είναι το πρωταρχικό πλαίσιο αναφοράς των όρων ένταξη/αποκλεισμός που δίνουν το οργανωτικό πλαίσιο μιας κοινωνίας.

Οι διαδικασίες ενσωμάτωσης, μιλώντας κοινωνιολογικά, όπως προτείνονται από μία κοινωνία έχουν ένα χαρακτήρα μονιμότητας και συνέχειας. Εάν αυτές οι διαδικασίες δεν είναι συνεχείς, δηλαδή δεν ασκούν πάνω στο άτομο μία κοινωνικοποιητική δύναμη, αποτυγχάνουν και παρουσιάζονται φαινόμενα ανομίας και έντονης κοινωνικής παθολογίας. Με άλλα λόγια, εάν ο κοινωνικός δεσμός που συνδέει τα μέλη μιας κοινωνίας μεταξύ τους αλλά και με το σύνολο της κοινωνίας χαλαρώσει, τότε υπάρχει πρόβλημα περιθωριοποίησης και αποκλεισμού. Τότε η διαδικασία ενσωμάτωσης αποτυγχάνει και εάν το φαινόμενο αποκτήσει πιο μαζικό μαζικό χαρακτήρα δημιουργείται διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης, Ο όρος ενσωμάτωση χρησιμοποιείται κυρίως με δύο

σημασίες: η πρώτη αναφέρεται στην ενσωμάτωση της κοινωνίας (*intégration de la société*), δηλαδή στη διαδικασία σύστασης και διατήρησης της κοινωνίας στο σύνολο της, αντίληψη που υιοθετούν οι κλασσικοί Αμερικανοί ανθρωπολόγοι. Η δεύτερη, που εδώ μας ενδιαφέρει περισσότερο, αναφέρεται στην ενσωμάτωση στην κοινωνία, δηλαδή στις σχέσεις του ατόμου με την κοινωνία. όπου η ενσωμάτωση δείχνει την ένταση αυτής της θετικής και μοναδικής σχέσης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας (*intégration à la société*). Νωρίτερα, όμως, απαντάται ως όρος στο πλαίσιο της περίφραξης (*enclosure*), ή κοινωνική κλειστότητα (*social closure*) και στα αρχαία ελληνικά *ερκός*, λατινικά *herctum*.

Στην περίπτωση των πολιτών τρίτων χωρών όμως. έχουμε να εξετάσουμε την ανασύσταση της σχέσης του ατόμου με την κοινωνία υποδοχής και τους όρους συμμετοχής του σε αυτήν. Οι μετανάστες έρχονται ήδη κοινωνικοποιημένοι και έχοντας ήδη ενσωματωθεί σε μία άλλη κοινωνία, την κοινωνία καταγωγής τους. Έχουν ήδη υποστεί μι« πρώτη κοινωνικοποίηση. Αυτό το χαρακτηριστικό αλλά και η ιδιομορφία των πολιτών τρίτων χωρών τους κάνει κατ' αρχήν διαφορετικούς από τα μέλη της κοινωνίας των γηγενών που δεν έχουν γνωρίσει τη διαδικασία αποκοινωνικοποίησης και επανακοινωνικοποίησης (*desocialisation* και *resocialisation*). Άρα, για να μπορέσουν οι μετανάστες να συμμετάσχουν στην κοινωνία υποδοχής θα πρέπει να αποβάλουν μέρος των αξιών και συνηθειών της παλιάς κοινωνίας που μόλις εγκατέλειψαν και να υιοθετήσουν μέρος των νέων αξιών της κοινωνίας υποδοχής. Όσο πιο πετυχημένα πραγματοποιηθεί αυτή η διαδικασία τόσο πιο ολοκληρωμένη και επιτυχής είναι και η ενσωμάτωση. Πολλοί κοινωνιολόγοι για να περιγράψουν αυτή τη διαδικασία προτείνουν ως πιο δόκιμο τον όρο επιπολιτισμός, γιατί δείχνει πιο ξεκάθαρα την απώλεια της παλιάς πολιτισμικής ταυτότητας και την υιοθέτηση μιας νέας.

1.2.5. Επιλογές της πολιτικής ενσωμάτωσης των μεταναστών

Οι επιλογές της πολιτικής ενσωμάτωσης των μεταναστών είναι δυνατόν να αναχθούν σε τρεις βασικές τάσεις, τρεις διακριτές κατευθυντήριες γραμμές, οι οποίες, άλλωστε, αποτέλεσαν τόσο βασικές ιδεολογικές αρχές όσο και αντίστοιχα πλαίσια μεταναστευτικής πολιτικής ενσωμάτωσης και πολιτικής της ιθαγένειας των ευρωπαϊκών χωρών υποδοχής μεταναστών:

- α. την πολυπολιτισμικότητα,
- β. την απλή ενσωμάτωση των μεταναστών
- γ. την δομική ενσωμάτωση των μεταναστών στο ευρύτερο πλαίσιο της χώρας-υποδοχής.

Η **πολυπολιτισμικότητα** (multiculturalism) αφορά στην θεσμική και καταναγκαστική συντήρηση των προκατασκευασμένων εθνοτικών ταυτοτήτων των μεταναστών βάσει της αποικιακής εμπειρίας ή της διαχείρισης των ιθαγενών πληθυσμών στις κοινωνίες των εποίκων (ΗΠΑ, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία). Βάσει της πολυπολιτισμικής θεωρίας καμία κουλτούρα δεν είναι καλύτερη ή καταλληλότερη από τις άλλες, μία άποψη, η οποία εκπίπτει σε αξιολογικό μηδενισμό. Η πολυπολιτισμικότητα οδηγεί νομοτελειακά στην δημιουργία παράλληλων κοινωνιών, στην κατάτμηση του κοινωνικού συνόλου του κράτους και στην πρόκληση κοινωνικών και εθνοπολιτισμικών εντάσεων και στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θεωρείται πλέον αναχρονιστική και μη λειτουργική επιλογή.

Η **απλή ενσωμάτωση** (integration) είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ως η ένταξη των μεταναστών στο ευρύτερο πολιτικό/νομικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της χώρας υποδοχής, χωρίς, όμως, να προηγείται η αποποίηση στοιχείων της προγενέστερης εθνοτικής και πολιτισμικής τους ταυτότητας. Η απλή ενσωμάτωση είναι κατ' ουσίαν μία ατελής ή μία προκαταρκτική εκδοχή της δημιουργικής ενσωμάτωσης. Η απλή ενσωμάτωση επικεντρώνεται στην πολιτική/νομική και την οικονομική διάσταση της διαδικασίας ενσωμάτωσης και τείνει να παραβλέπει την κοινωνική και την πολιτιστική διάσταση αυτής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ωστόσο, παραβλέπονται ουσιώδη δεδομένα του μεταναστευτικού φαινομένου και η διαδικασία της ενσωμάτωσης προσλαμβάνεται τόσο από τους αλλοδαπούς μετανάστες όσο και από την κοινωνία της χώρας υποδοχής ως μία

τυπική νομική διαδικασία, η οποία περιορίζεται στην πολιτική και την οικονομική της διάσταση, ενώ στην πραγματικότητα η ενσωμάτωση αποτελεί ένα πολυσύνθετο φαινόμενο.

Η **δομική ενσωμάτωση** αφορά στην λειτουργική ένταξη των μεταναστών στο νέο πολιτικό/νομικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της χώρας υποδοχής με την αποδοχή του συνόλου των αρχών της πολιτικής και πολιτισμικής αναφοράς της χώρας υποδοχής. Η δομική ενσωμάτωση είναι διαδικασία σύνθετη και μακροχρόνια, ωστόσο πολύ πιο αποτελεσματική, όπως έχει καταδείξει η ευρωπαϊκή εμπειρία, σε σχέση τόσο με την απλή ενσωμάτωση όσο και με την συνύπαρξη στο πλαίσιο μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Η δομική ενσωμάτωση διακρίνεται περαιτέρω σε τέσσερις παραμέτρους:

α. Η **πολιτική ενσωμάτωση** αφορά στην αποδοχή εκ μέρους των αλλοδαπών μεταναστών του δημοκρατικού πολιτικού πλαισίου της χώρας υποδοχής, στην τήρηση των νόμων και των δημοκρατικών αρχών και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

β. Η **οικονομική ενσωμάτωση** αφορά στη συμμετοχή των μεταναστών στις οικονομικές δραστηριότητες της χώρας υποδοχής, στη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία και στην αποδέσμευσή τους από την κρατική επιχορήγηση μέσω της οικονομικής τους αυτοτέλειας και αυτάρκειας.

γ. Η **κοινωνική ενσωμάτωση** προσδιορίζεται ως η συμμετοχή των μεταναστών στα τοπικά και το εθνικό κοινωνικό δίκτυο, στην διαδραστική, διαλεκτική συνύπαρξή τους με τους πολίτες της πλειονότητας του αυτόχθονος λαού.

δ. Η **πολιτισμική ενσωμάτωση** ταυτίζεται με την αποδοχή εκ μέρους των μεταναστών του κυρίαρχου πολιτιστικού πλαισίου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί, έπειτα από πολύχρονες διαδικασίες, από την πλειονότητα του αυτόχθονος λαού. Η πολιτισμική ενσωμάτωση προϋποθέτει την αποδοχή της κυρίαρχης εθνικής ιδεολογίας της χώρας υποδοχής και επίσης της κυρίαρχης ευρωπαϊκής ιδεολογίας, καθώς αναφερόμαστε σε ευρωπαϊκά κράτη, δηλαδή του αξιακού πλαισίου του Διαφωτισμού, της πολιτειακής ισχύος της Δημοκρατίας, της κυριαρχίας του νόμου, της ισότητας των φύλων.

Η δομική ενσωμάτωση χαρακτηρίζεται από την θετικότητα της στάσης του μετανάστη έναντι της κοινωνίας της χώρας υποδοχής, η οποία αποδεικνύεται με την ενεργή επίδειξη της βούλησής του να προσαρμοστεί στο κυρίαρχο πολιτικό και πολιτιστικό πλαίσιο. Μέσω της δομικής ενσωμάτωσης οι μετανάστες αποκτούν την δυνατότητα

ισότιμης συμμετοχής τους στην πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας υποδοχής. Η δομική ενσωμάτωση ως μία πιο συγκροτημένη και επιμελημένη πολιτική αντιμετώπισης του μεταναστευτικού φαινομένου σε σχέση με την απλή ενσωμάτωση του ρεπουμπλικανικού προτύπου, αποτελεί μία νεωτερική και ορθολογική επιλογή, καθώς λειτουργεί πολύ πιο αποτελεσματικά σε σχέση με την απλή ενσωμάτωση προς την κατεύθυνση της επίτευξης της απαραίτητης κοινωνικής συνοχής και της πολιτισμικής ομοιογένειας. Η δομική ενσωμάτωση συμβάλλει στην δημοκρατική εξίσωση των πληθυσμών των μεταναστών, καθώς προϋποθέτει την ύπαρξη κοινών υποχρεώσεων όλων των κατοίκων του κράτους έναντι των αρχών.

1.2.6. Η αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης

Η αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης αφορά στην καθιέρωση συγκεκριμένων κριτηρίων, όσον αφορά στα άτομα που ανήκουν σε μεταναστευτικές ομάδες, για την εξέταση του αιτήματος εισδοχής των τελευταίων στην επικράτεια ενός κράτους. Τα κριτήρια αυτά είναι δυνατόν να αφορούν στους εξής παράγοντες:

- α. επιλογή με βάση τον αριθμό
- β. επιλογή με βάση την αρχή της πολιτισμικής συνάφειας
- γ. επιλογή με βάση το κοινωνικό κεφάλαιο των μεταναστών

Η **επιλογή με βάση τον αριθμό** αφορά στην καθιέρωση ενός ανώτατου κλειστού αριθμού, ενός μέγιστου ορίου εισδοχής μεταναστών. Θεμελιώδης έννοια μίας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής είναι η θέσπιση και επιμελημένη τήρηση ενός επαρκώς προσδιορισμένου ορίου όσον αφορά στο μέγεθος του μεταναστευτικού αποθέματος, ενός, δηλαδή, αρίστου αριθμού μεταναστών. Η έννοια αυτή, ο άριστος αριθμός μεταναστών, αναφέρεται σε έναν αριθμητικό δείκτη, ο οποίος προσδιορίζεται ως λειτουργικός για ένα κοινωνικό σύνολο, ώστε να αποκομίζεται το μέγιστο δυνατό οικονομικό όφελος τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους επήλυδες μετανάστες. Ο αριθμός αυτός είναι εξ ορισμού μικρός, καθώς υφίσταται αρνητικός συσχετισμός ανάμεσα στην αύξηση του αριθμού των μεταναστών και στο οικονομικό όφελος τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους αλλοδαπούς μετανάστες. Η ποσόστωση με βάση τον αριθμό είναι δυνατόν να συνδέεται με τις δύο άλλες κατηγορίες ποσοστώσεων.

Η **επιλογή με βάση την αρχή της πολιτισμικής συνάφειας** αποτελεί βασική παράμετρο της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης. Ο όρος αφορά στην θεσμοθετημένη προτίμηση σε μετανάστες από κράτη με συγγενές προς την χώρα υποδοχής πολιτιστικό πλαίσιο, κατάσταση, η οποία θα διευκολύνει την ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής. Ο συγκεκριμένος τύπος επιλογής νομίμων μεταναστών ίσχυε ως διοικητική πρακτική στις Ηνωμένες Πολιτείες τα έτη 1924-1965 και συνέβαλε στην πολιτική σταθερότητα του κράτους αυτού, καθώς την περίοδο αυτή δεν είχαν παρατηρηθεί εθνοτικές ταραχές και αμφισβήτηση της εθνικής ταυτότητας, όπως συνέβη μετά το 1965.

Η επιλογή με βάση την αρχή της πολιτισμικής συνάφειας ισχύει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στα εξής κράτη:

1. Στην Γερμανία, όπου ισχύει προνομιακό καθεστώς για τους μετανάστες γερμανικής καταγωγής από την πρώην ΕΣΣΔ,
2. Στην Δανία, όπου προτιμώνται οι πολίτες των λεγομένων νορδικών χωρών (Νορβηγία, Σουηδία, Φιλανδία, χώρες της Βαλτικής),
3. Στην Ιταλία, όπου προτιμώνται οι πολίτες της Αλβανίας και των κρατών της πρώην Γιουγκοσλαβίας,
4. Στην Ισπανία, όπου προτιμώνται οι ισπανόφωνοι πολίτες κρατών της Λατινικής Αμερικής. Η Ισπανία έχει υιοθετήσει σε επίσημο νομοθετικό επίπεδο την αρχή της ποσόστωσης βάσει της πολιτισμικής συνάφειας, καθώς το 38% του μεταναστευτικού της πληθυσμού προέρχεται από την Λατινική Αμερική, ενώ μόλις το 20% από την βόρεια και την υποσαχάρια Αφρική, περιοχές, με τις οποίες, μάλιστα, παρουσιάζει γεωγραφική εγγύτητα. Οι αλλοδαποί, οι οποίοι προέρχονται από χώρες με ιδιαίτερους ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με την Ισπανία, αντιμετωπίζονται κατά τρόπο ευνοϊκό, καθώς είναι δυνατόν να αποκτήσουν την ισπανική υπηκοότητα, έπειτα από μόνιμη και νόμιμη διαμονή στην χώρα για χρονικό διάστημα μόλις δύο (2) ετών σε σύγκριση με τα δέκα (10) έτη που απαιτούνται για τους μετανάστες των λοιπών κατηγοριών.
5. Στην Πορτογαλία, όπου προτιμώνται οι πολίτες κρατών με επίσημη γλώσσα την πορτογαλική, όπως η Βραζιλία,
6. Στην Γαλλία, όπου προτιμώνται οι γαλλόφωνοι του εξωτερικού (λ.χ. οι γαλλόφωνοι του Καναδά) και οι πρώην υπήκοοι των υπερπόντιων και αποικιακών εδαφών,
7. Στην Ολλανδία, όπου προτιμώνται οι πρώην υπήκοοι των ολλανδικών υπερπόντιων περιοχών και οι πολίτες κρατών δυτικού προσανατολισμού, τα οποία δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση,
8. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου προτιμώνται οι πρώην υπήκοοι της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Η επιλογή με βάση το κοινωνικό κεφάλαιο των μεταναστών αφορά στην προτίμηση μεταναστών, οι οποίοι διαθέτουν μία σειρά ποιοτικών ατομικών χαρακτηριστικών, τα οποία σχετίζονται με το ποσό του κοινωνικού κεφαλαίου εκάστου μετανάστη. Στοιχεία αυτού του είδους κατά φθίνουσα σειρά αξιολογικής σημασίας είναι δυνατόν να είναι τα εξής:

α. το μορφωτικό επίπεδο

- β. η δυνατότητα κοινωνικής προσαρμογής στο κυρίαρχο εθνικό κοινωνικό και πολιτιστικό πρότυπο
- γ. η εργασιακή εμπειρία και επαγγελματική κατάρτιση
- δ. η γλωσσομάθεια, η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής
- ε. η ηλικία
- στ. οι επαφές με παράγοντες της αγοράς εργασίας

Η επιλογή αυτού του τύπου εφαρμόζεται ως επίσημη θεσμοθετημένη διοικητική πρακτική και ως αρχή στην Αυστραλία στον Καναδά. Στον Καναδά, συγκεκριμένα, οι αλλοδαποί μετανάστες, οι οποίοι υποβάλλουν αίτηση μόνιμης διαμονής αξιολογούνται επί τη βάσει μίας ποσοτικής εκατοστιαίας κλίμακας. Οι επιμέρους παράγοντες, οι οποίοι αξιολογούνται με διαφορετικό ποσοστό, είναι οι εξής: η μόρφωση (25 βαθμοί), η γλωσσομάθεια (24 βαθμοί), η εργασιακή εμπειρία (21 βαθμοί), η ηλικία (10 βαθμοί), οι επαφές με παράγοντες της αγοράς εργασίας προς εύρεση εργασίας (10 βαθμοί) και η δυνατότητα κοινωνικής προσαρμογής (10 βαθμοί). Σήμερα η αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης εφαρμόζεται με τον έναν ή τον άλλον τρόπο σε πολυάριθμα κράτη της Ευρώπης. Στην Γαλλία, όπου αντίστοιχες νομοθετικές τροποποιήσεις εισήχθησαν το 2006 και το 2007, η ανωτέρω αρχή αποκαλείται επιλεγμένη μετανάστευση (*immigration choisie*).

Η επικράτηση της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης ως πολιτικής και διοικητικής πρακτικής τα τελευταία έτη στις ευρωπαϊκές χώρες κατ' ουσίαν αναιρεί την σταθερά προβαλλόμενη θέση, σύμφωνα με την οποία η μετανάστευση ως γενικό φαινόμενο συνδέεται με την παροχή προσφοράς εργασίας για τομείς, όπου υπήρχε ζήτηση εργατικών χεριών και κενό προσφοράς εκ μέρους των πολιτών που ανήκουν στον αυτόχθονα πληθυσμό. Η καθιέρωση της κρατικά ελεγχόμενης πρακτικής της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης αντανάκλασε την αναπροσαρμογή της στάσης των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και τον ποιοτικό εξορθολογισμό της αντίληψης του μεταναστευτικού φαινομένου.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο πρέπει να προσλαμβάνεται επί τη βάσει μίας πολλαπλής προσέγγισης και όχι αποκλειστικά με στενά οικονομικούς όρους. Αντιθέτως μία συγκροτημένη μεταναστευτική πολιτική οφείλει να λαμβάνει υπ' όψιν της πολλαπλούς παράγοντες και ποικίλα επίπεδα, όπως τις οικονομικές ανάγκες ενός κράτους, την κοινωνική συνοχή της χώρας υποδοχής, την διατήρηση θεμελιωδών παραμέτρων του κλάδου των Διεθνών Σχέσεων.

Επιτακτική είναι η πολυδιάστατη ανάγνωση του μεταναστευτικού ζητήματος ως θέματος πολύπλευρης ένταξης των νομίμων μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και η υπέρβαση της καταχρηστικής μονομερούς ανάγνωσής του, καθώς και ο συνυπολογισμός ποιοτικών παραμέτρων σχετιζομένων με το μέγεθος της ασφάλειας στις τρεις διαστάσεις της: ως εθνικής, δημογραφικής και κοινωνικής ασφάλειας.

1.2.7. Η αρχή της ανταποδοτικότητας

Συναφής με την ανωτέρω αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης είναι η αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία είναι δυνατόν να αντικαταστήσει το παρωχημένο ήδη πρότυπο των δημοσίων παροχών και της άκριτης κοινωνικής πρόνοιας. Η αρχή της ανταποδοτικότητας αφορά στις εξής παραμέτρους:

- α.** στην οικονομική αυτάρκεια των νομίμων μεταναστών
- β.** στη μη εξάρτησή τους από κοινωνικές παροχές του κράτους υποδοχής
- γ.** στην προσαρμογή των μεταναστών στις ανάγκες της οικονομίας της χώρας υποδοχής
- δ.** στην οικονομική συμβολή στην ευημερία της κοινωνίας της χώρας υποδοχής, η οποία τους παρέχει ήδη πρόσβαση σε ένα σύνολο μη αμιγών δημοσίων αγαθών.

Η αρχή της ανταποδοτικότητας έχει υιοθετηθεί από πολυάριθμες ευρωπαϊκές χώρες, λ.χ. την Δανία, την Ιταλία, την Ελβετία και επίσης από την Γερμανία και την Γαλλία. Μετατοπίζοντας την εννοιολογική αναφορά της μεταναστευτικής πολιτικής από την απλή ενσωμάτωση και το εκτεταμένο κράτος πρόνοιας στην σύγχρονη αρχή της δομικής ενσωμάτωσης και στο λειτουργικό κράτος ανταποδοτικότητας, θα επιτευχθεί τόσο η οικονομική αυτάρκεια και η σταδιακή εξίσωση του νόμιμου μεταναστευτικού πληθυσμού με τους πολίτες της χώρας όσο και η κοινωνική ειρήνη.

1.3. Οι νέες τάσεις στην διαχείριση του μεταναστευτικού στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ήπειρος αποτελούσε πάντα τη βασική πηγή μεταναστευτικών μετακινήσεων. Υπήρξε ο βασικός πυρήνας τροφοδοσίας μεταναστών καθ' όλη τη διάρκεια του δεκάτου ενάτου και του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα, κυρίως στην Αμερική και την Αυστραλία, αλλά και υποδοχής μεταναστών από το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα.

Οι χώρες της γνώρισαν αργή αλλά σταθερή ανάπτυξη, όσον αφορά το Βορρά, που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια δύο αιώνων, αλλά και ραγδαία ανάπτυξη, όσον αφορά το μεσογειακό Νότο, που πραγματοποιήθηκε μέσα στα τελευταία 20-30 χρόνια. Η μετανάστευση και η μεταναστευτική πολιτική στην ευρωπαϊκή ήπειρο ορίζεται και χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη και τη δράση ισχυρών και συγκροτημένων εθνικών κρατών με μεγάλη ιστορία τόσο ως προς τις πολυπληθείς πληθυσμιακές μετακινήσεις όσο και ως τις πολιτικές διευθετήσεις και τις πολεμικές συρράξεις. Η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική είχε πάντα ως στόχο να ρυθμίσει ζητήματα κατανομής και ανταλλαγής πληθυσμών και όχι να επανδρώσει τις ήδη συστημένες κοινωνίες της με νέους πληθυσμούς όπως ήταν η περίπτωση της αμερικάνικης ηπείρου.

Αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης είναι ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές της Ευρώπης ήταν άμεσα συνδεδεμένες και άρα προσδιορισμένες από την ιδιαίτερη διαδικασία συγκρότησης των εθνικών κρατών.

Καθ' όλη τη διάρκεια της συγκρότησης των ευρωπαϊκών εθνικών κρατών, το μεταναστευτικό φαινόμενο στηρίχθηκε πάνω σε διακρατικές συμφωνίες και συνεπώς, είχε ένα καθαρά ελεγχόμενο και νομιμοποιημένο χαρακτήρα. Επίσης ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά που εμφανίζει αυτή η μετανάστευση είναι η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού λόγω της μεγάλης ανάγκης εργατικής δύναμης που έχουν οι δυτικές χώρες αυτή την περίοδο. Είτε βρίσκονται πιο κοντά στον τύπο της Γαλλίας, είτε πιο κοντά στον τύπο της Γερμανίας, οι χώρες της Δύσης εισήγαγαν μεγάλο αριθμό οικονομικών μεταναστών για να καλύψουν τις ανάγκες τους και να επιταχύνουν την ανάπτυξή τους.

Μετά, όμως, την πρώτη πετρελαϊκή κρίση του 1973-74 τα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης αλλάζουν: η εργατική μετανάστευση συνοδεύεται από το κύριο αίτημα της οικογενειακής συνένωσης στη χώρα υποδοχής και της προστασίας της, ο οικονομικός χαρακτήρας υποχωρεί λόγω της μεγάλης οικονομικής κρίσης και της αύξησης της ανεργίας, περιορίζεται η ανεξέλεγκτη εισροή μεταναστών και επιβάλλονται αυστηροί κανόνες για την είσοδό τους στις χώρες υποδοχής. Με τον περιορισμό της νόμιμης μετανάστευσης

προκαλείται και σταδιακά διογκώνεται η παράνομη εισροή μεταναστευτικών πληθυσμών, γεγονός που γεννά πολλά προβλήματα στις χώρες υποδοχής και στην κοινωνική συνοχή.

Οι ισχυρές εθνικές ευρωπαϊκές ταυτότητες δέχονται ένα καθοριστικό πλήγμα: από συγκροτημένες εθνοκεντρικές κοινωνίες μετατρέπονται σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες με έντονα ωστόσο εθνικά χαρακτηριστικά που προσπαθούν να διατηρήσουν και να «επιβάλλουν» στις δεύτερες γενιές μεταναστών που κοινωνικοποιούνται μέσα στους εθνικούς θεσμούς (κυρίως συμμετέχουν στην εκπαίδευση). Βασική παράμετρος του δημοσίου διαλόγου αυτής της περιόδου (1975-1995) είναι η εγκατάλειψη του όρου «αφομοίωση» που χρησιμοποιούνταν μέχρι εκείνη τη στιγμή, κατάλοιπο της αποικιοκρατικής περιόδου, η υιοθέτηση ενός καινούργιου όρου, πιο ήπιου, του όρου «ενσωμάτωση» αυτών των ήδη εγκατεστημένων πληθυσμών. Αυτό το στόχο αρχικά φιλοδοξούν να πετύχουν οι μεταναστευτικές πολιτικές οικογενειακής φύσης.

Το βασικό πρόβλημα επιβίωσης, όμως, παραμένει αφού η ανεργία διατηρείται σε πολύ υψηλά επίπεδα και η συμμετοχή των πολιτών τρίτων χωρών στα ποσοστά ανεργίας είναι πολύ υψηλή. Η ένταξη μέσω συμμετοχής στην αγορά εργασίας αποτελεί πλέον ένα πολύ μακρινό στόχο. Άλλες πολιτικές, περισσότερο κοινωνικής φύσης δίνουν προσωρινές λύσεις ανακούφισης στη «μεταναστευτική απειλή» που δείχνει να μεταλλάσσει καθοριστικά τις παραδοσιακές ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Την ίδια στιγμή, ο μεσογειακός νότος υφίσταται δομικές αλλαγές: γνωρίζει υψηλού βαθμού οικονομική ανάπτυξη και μετατρέπεται κατά συνέπεια από χώρες αποστολής μεταναστών στη Δυτική και Βόρεια Ευρώπη, σε χώρες υποδοχής μεταναστών κυρίως από τα Βαλκάνια, την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και την Ασία. Οι πρώτες εισροές έχουν και εδώ συμβατικό διακρατικό και νόμιμο χαρακτήρα. Επειδή, όμως, οι διαδικασίες εκσυγχρονισμού στην Νότια Ευρώπη είχαν ένα χαρακτήρα περισσότερο εξαρτημένο και περιφερειακό, και λόγω γεωγραφικής θέσης, αλλά και αδυναμίας εσωτερικών δομών ελέγχου, πολύ γρήγορα οι μεταναστευτικές εισροές ξέφυγαν από το νόμιμο χαρακτήρα τους και από τον έλεγχο των «μη έμπειρων» πολιτικών αρχών και εξελίχθηκαν σε «σοβαρό κοινωνικό φαινόμενο» που «απειλούσε» την ομοιογένεια αυτών των κοινωνιών.

Πολύ γρήγορα αυτές οι κοινωνίες εξελίχθηκαν σε «οιονεί» πολυπολιτισμικές κοινωνίες μη έχοντας, όμως, μέχρι πρόσφατα τη συνείδηση αλλά και την αποδοχή αυτής της ιδιότητάς τους. Η εγκατάσταση των οικονομικών μεταναστών αλλά και οι πρόσφατοι γειτονικοί πόλεμοι φέρνουν στην επιφάνεια και γίνονται αφορμή για συγκρούσεις και διεκδικήσεις αναβίωσης τοπικών ταυτοτήτων που για αιώνες είχαν αποκοιμηθεί και δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στην κοινωνική συνοχή των νότιων εθνικών κοινωνιών.

Η σύγχυση αυτή ξεπερνιέται όταν η ένταση του μεταναστευτικού φαινομένου μεγαλώνει και «η απειλή» εισχωρεί σε τομείς της καθημερινής ζωής και κυρίως στο χώρο της εργασίας. Με τις πολιτικές ρυθμίσεις περί νομιμοποίησης των πολιτών τρίτων χωρών όσον αφορά για την ελληνική περίπτωση το θέμα αποκτά ένα θεσμικό χαρακτήρα και για πρώτη φορά στα ελληνικά χρονικά αποτελεί επίσημα κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας και πολιτικής.

Οι πολιτικές τάσεις στις ευρωπαϊκές χώρες γενικότερα και στη μετανάστευση ειδικότερα είναι κοινές λόγω των κοινών μηχανισμών διάχυσης και εφαρμογής των πολιτικών, αλλά και λόγω της ομοειδούς κατασκευής του σύγχρονου μεταναστευτικού φαινομένου. Όσο πιο πρόσφατες είναι οι μεταναστευτικές κινήσεις τόσο περισσότερα κοινά τις χαρακτηρίζουν.

Η σταδιακή αλλαγή υποδείγματος στον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία παρατηρείται κατά την τελευταία δεκαετία στον ευρωπαϊκό χώρο, αποτυπώνεται στις αποφάσεις των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην διαμόρφωση μίας νέας αντίληψης όσον αφορά αφενός στην διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στο εξωτερικό αφετέρου τις διαδικασίες ενσωμάτωσης των νομίμων μεταναστών στο εσωτερικό των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (υπογραφή 1997, ενεργοποίηση 1999) δηλώνεται με σαφήνεια ότι ένας από τους εκπεφρασμένους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι «να διατηρήσει και να αναπτύξει την Ένωση ως χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, εντός του οποίου θα διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, σε συνδυασμό με κατάλληλα μέτρα όσον αφορά στους ελέγχους στα εξωτερικά σύνορα, στο άσυλο, στη μετανάστευση και στην αποτροπή και την καταπολέμηση του εγκλήματος». Η Ευρωπαϊκή Ένωση κινείται σταθερά τα τελευταία έτη προς τον συντονισμό των επιμέρους εθνικών μεταναστευτικών πολιτικών, εξέλιξη, η οποία επιβεβαιώνεται και από την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας (υπογραφή 2007, ενεργοποίηση 2009), με την οποία καταδεικνύεται η βούληση καθιέρωσης μίας κοινής προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στο θέμα της μετανάστευσης.

Στη σύνοδο κορυφής των Βρυξελλών τον Δεκέμβριο του 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αφού επιβεβαίωσε την αναγκαιότητα καθιέρωσης μίας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο, ενέκρινε μία ιδιαίτερα σημαντική οδηγία, βάσει της οποίας καθορίζονται ελάχιστοι κανόνες, ώστε αλλοδαποί πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενή άτομα να αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες ή ως πρόσωπα που χρήζουν επικουρικής προστασίας. Η

εν λόγω οδηγία επίσης προσδιορίζει το ακριβές περιεχόμενο της παρεχομένης προστασίας (Οδηγία 2004/83/ΕΚ).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πλέον προσανατολίζεται στην κατεύθυνση της ενίσχυσης του επαναπατρισμού ενός σημαντικού αριθμού παρανόμων μεταναστών. Η Πράσινη Βίβλος της 6ης Ιουνίου 2007, η οποία εξετάζει το μέλλον του προτεινόμενου κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, αποτελεί κατ' ουσίαν το προσχέδιο για τον καθορισμό ενός συγκεκριμένου προγράμματος δράσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εγκρίνει την χορήγηση σφαιρικής χρηματοδότησης ενίσχυσης στις δράσεις επανεγκατάστασης, τις οποίες θα πραγματοποιούν τα επιμέρους κράτη-μέλη με απώτερο σκοπό τον επαναπατρισμό των παρανόμων μεταναστών και τον έλεγχο των ροών, αλλά και την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας, η οποία διασυνδέεται με τις μεταναστευτικές ροές.

Στην ίδια προσπάθεια εντάσσεται και το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2008 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (Έγγραφο 13440/08). Βάσει του ανωτέρω Συμφώνου, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της δεσμεύτηκαν να εφαρμόσουν μία αποτελεσματική πολιτική με άξονα τις αρχές του σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων, αλλά και της προστασίας της κοινωνικής συνοχής. Με το Σύμφωνο ενισχύθηκε η προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως χάρη στην ανάδειξη του ευρωπαϊκού οργανισμού Frontex για τη διασυνοριακή συνεργασία.

Το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο αναφέρει συγκεκριμένα: *«Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θεωρεί ότι η νόμιμη μετανάστευση πρέπει να δηλώνει τη βούληση αμφοτέρων των πλευρών, τόσο του μετανάστη όσο και της χώρας υποδοχής, και να αποβλέπει σε αμοιβαίο όφελος. Υπενθυμίζει ότι εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίζει τις προϋποθέσεις εισόδου των νόμιμων μεταναστών στο έδαφός του και να καθορίζει ενδεχομένως τον αριθμό τους. Η επιβολή ποσοστώσεων που μπορεί να προκύψει, θα μπορούσε να γίνει σε σύμπραξη με τις χώρες προέλευσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλεί τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μια επιλεκτική και συντονισμένη μεταναστευτική πολιτική, ιδίως σε συνάρτηση με τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας και λαμβανομένων υπόψη των πιθανών επιπτώσεων στα υπόλοιπα κράτη μέλη. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει τη σημασία της διαμόρφωσης μιας πολιτικής που να επιτρέπει την ίση μεταχείριση των πολιτών τρίτων χωρών και την αρμονική ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία της χώρας που τους υποδέχεται».*

Η πρόσφατη (27 Μαρτίου 2012) υπερψήφιση από την Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πρότασης για την τροποποίηση του κώδικα συνόρων του χώρου Σένγκεν καταδεικνύει τη

σταθερή πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της Κοινής Μεταναστευτικής Πολιτικής. Κύρια σημεία της εν λόγω πρότασης αποτελούν οι εξής παράμετροι:

- α.** Η ενδυνάμωση των συνοριακών ελέγχων στα σύνορα των κρατών μελών του χώρου Σένγκεν
- β.** Η ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ τους, ιδίως προς εκείνα τα κράτη που βρίσκονται αντιμέτωπα με μεγάλο αριθμό παράνομων μεταναστευτικών ροών
- γ.** Η σαφής διατύπωση και πρόβλεψη των πολιτικών για τη διέλευση, παραμονή και αναχώρηση από τον χώρο Σένγκεν πολιτών τρίτων κρατών.

Κατά τον τρόπο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) επιβεβαιώνει την βούλησή της να συνδράμει τα κράτη-μέλη της στο ζήτημα της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Στο πλαίσιο μίας Κοινής Μεταναστευτικής Πολιτικής των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι δυνατόν να ισχύουν οι εξής διατάξεις:

- 1.** Οι αποφάσεις νομιμοποίησης των πολιτών τρίτων χωρών πρέπει να λαμβάνονται μόνον κατά ατομική περίπτωση και να μην είναι γενικές, στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών
- 2.** Να συναφθούν συμφωνίες επανεισδοχής, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε διμερές επίπεδο, με τις χώρες για τις οποίες κρίνεται απαραίτητο,
- 3.** Να ληφθεί μέριμνα για την πρόληψη των κινδύνων της παράνομης μετανάστευσης, στο πλαίσιο των λεπτομερειών εφαρμογής των πολιτικών εισόδου και διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών,
- 4.** Να αναπτυχθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών και η ανάπτυξη κοινών μηχανισμών για την απομάκρυνση των παρανόμων μεταναστών,
- 5.** Να ενισχυθεί η συνεργασία με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης, στο πλαίσιο της Σφαιρικής Προσέγγισης της Μετανάστευσης, με σκοπό την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, ώστε η εκροή του μεταναστευτικού πληθυσμού να είναι ελεγχόμενη και υποκείμενη στην διεθνή νομιμότητα.

1.4. Κοινωνικά χαρακτηριστικά κύριων μεταναστευτικών ομάδων – Ενδεικτικά

Οι μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα κατάγονται κυρίως από γειτονικές χώρες. Ο περισσότερος από τον μισό αλλοδαπό πληθυσμό της Ελλάδας έρχεται από την Αλβανία. Εντούτοις, οι μεταναστευτικές ροές λόγω της γεωγραφικής θέσεως της χώρας περιλαμβάνουν και μεταναστευτικούς πληθυσμούς από την Μ. Ανατολή, την Ασία και την Αφρική (Βλ. Πίνακα 3)². Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά μερικές από τις κυριότερες ομάδες μεταναστών στην Ελλάδα:

1.4.1. Αλβανοί μετανάστες

Ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός Αλβανών εγκατέλειψε την Αλβανία μετά τις αλλαγές στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Για τον λόγο αυτόν η χώρα βρίσκεται στην πρώτη θέση ανάμεσα σε εκείνες των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε μετάβαση λόγω του μεγάλου ποσοστού των κατοίκων της που μετανάστευσε εκτός των συνόρων της, κυρίως στην Ιταλία και την Ελλάδα. Η Ελλάδα δέχτηκε μεγάλο αριθμό Αλβανών και έγινε η μοναδική χώρα στην Ευρώπη στην οποία μια μεταναστευτική ομάδα αποτελεί περισσότερο από το 50% του συνολικού μεταναστευτικού πληθυσμού της.

1.4.2. Μετανάστες από την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία

Οι πληθυσμοί μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία χαρακτηρίζονται από μια σημαντική δυσαναλογία ανάμεσα στα δύο φύλα, λ.χ. οι πλειονότητα των μεταναστευτικών ομάδων από τις Φιλιππίνες, τη Ρωσία κ.ά. αποτελείται από γυναίκες. Οι περισσότερες απασχολούνται ως οικιακές εργάτριες σε νοικοκυριά ή στη φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων. Αντιθέτως, παρατηρείται ότι μεταξύ πολλών ομάδων Ασιατών, λ.χ. Πακιστανοί, Μπανγκλαντεσιανοί, Σύριοι, Αιγύπτιοι κ.ά. αποτελούνται κυρίως από άνδρες και συγκεντρώνονται σε χειρωνακτικές εργασίες και υπηρεσίες.

1.4.3. Αιγύπτιοι μετανάστες

Οι Αιγύπτιοι άρχισαν να έρχονται στην Ελλάδα το 1960. Οι καλές σχέσεις που υπήρχαν μεταξύ του ελληνικού κράτους και της Αιγύπτου εκείνη την εποχή τους έδωσε την

² Βλ. και Πίνακα 2 για τις εκκρεμούσες περιπτώσεις 2010-2013 με 140915 άτομα.

ευκαιρία να έρθουν στη χώρα και να ασχοληθούν με την αλιεία και την υφαντουργία. Επίσης, πολλοί πλούσιοι Έλληνες που ζούσαν χρόνια στην Αίγυπτο γύρισαν πίσω στην Ελλάδα φέρνοντας μαζί τους και τους ανθρώπους που δούλευαν γι' αυτούς. Οι Αιγύπτιοι που βρίσκονται στην Ελλάδα έχουν διαφορές, θρησκευτικές, πολιτικές και κοινωνικές, γεγονός που οδηγεί αναπόφευκτα σε ρήξεις και συγκρούσεις κατά την προσπάθειά τους για συνένωση και οργάνωση.

1.4.4. Πακιστανοί μετανάστες

Η εισροή μεταναστών από το Πακιστάν ξεκίνησε στη δεκαετία του 1970, έπειτα από διακρατική συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Πακιστάν, για να εργαστούν αρχικά στα ναυπηγεία Σκαραμαγκά ο πληθυσμός τους, όμως, αυξήθηκε ιδιαίτερα κατά την περίοδο 1991-2005. Σύμφωνα με την απογραφή το 2001, ο πληθυσμός των Πακιστανών μεταναστών στην Ελλάδα στην πλειονότητα του ήρθε στην Ελλάδα με σκοπό να εργαστεί. Σύμφωνα με την ίδια απογραφή, η πλειοψηφία των Πακιστανών στην Ελλάδα είναι άνδρες οι οποίοι εργάζονται κυρίως υπηρεσίες, σε μεταποιητικές βιομηχανίες αλλά και στον τομέα των κατασκευών.

1.4.5. Μπανγκλαντεσιανοί μετανάστες

Οι Μπανγκλαντεσιανοί αποτελούν μια πιο νέα μεταναστευτική κοινότητα, αφού το ρεύμα εισροής τους στην Ελλάδα εμφανίστηκε μετά το 1991. Με βάση τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής το η πλειονότητα των μεταναστών από το Μπανγκλαντές, που κατοικούσαν στην Ελλάδα το 2001, είχαν ως σκοπό την εργασία και απασχολούνταν κυρίως σε υπηρεσίες, μικρά εμπορικά καταστήματα και εστιατόρια. Η πλειοψηφία των Μπανγκλαντεσιανών που ζουν στην Ελλάδα είναι άνδρες.

1.4.6. Φιλιππινέζοι μετανάστες

Γυναίκες από τις Φιλιππίνες άρχισαν να έρχονται στην Ελλάδα στα τέλη της δεκαετίας του 1970 για να απασχοληθούν σε ξενοδοχεία, νοσοκομεία και κατοικίες. Μετά το 1991, παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού τους και το συνηθέστερο επάγγελμα που ασκούν είναι αυτό της οικιακής βοηθού. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών από τις Φιλιππίνες ήταν γυναίκες.

1.4.7. Ινδοί μετανάστες

Σημαντικός αριθμός Ινδών μεταναστών κατοικούσε στην Ελλάδα και πριν το 1991, ο πληθυσμός τους, όμως, αυξήθηκε μετά το 1990. Στην πλειοψηφία τους απασχολούνται σε γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες καθώς επίσης και σε ιχθυοκαλλιέργειες. Η πλειονότητα των Ινδών που κατοικούσαν στην Ελλάδα το 2001 είχαν ως σκοπό την εργασία και σχεδόν στον συνολικό τους αριθμό ήταν άνδρες.

Πίνακας 3: Νόμιμος Πληθυσμός Μεταναστών στην Ελλάδα στις 21-04-2013 ανά εθνικότητα

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ
Απασχόληση	Belarus SSR	3
	ΑΓ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	2
	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	7
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	2190
	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	156
	ΑΪΤΗ	1
	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ	4
	ΑΛΒΑΝΙΑ	50198
	ΑΛΓΕΡΙΑ	16
	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	10
	ΑΡΜΕΝΙΑ	546
	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	10
	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	47
	ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	2
	ΒΙΕΤΝΑΜ	9
	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	56
	ΒΟΛΙΒΙΑ	1
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	48
	ΓΕΩΡΓΙΑ	2087
	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	73
	ΓΚΑΜΠΙΑ	1
	ΓΚΑΝΑ	78
	ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ	1
	ΓΟΥΪΝΕΑ	1
	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	2
	ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	6
	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	1
	ΕΡΥΘΡΑΙΑ	5
	ΖΑΜΠΙΑ	1
	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	1
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	2
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΥΠΗΚΟΟΣ	1
	ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	121
	ΙΑΠΩΝΙΑ	45
	ΙΝΔΙΑ	893
	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	53

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	91
	ΙΡΑΚ	119
	ΙΡΑΝ	63
	ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥΪΝΕΑ	1
	ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	2
	ΙΣΡΑΗΛ	19
	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	59
	ΚΑΜΕΡΟΥΝ	14
	ΚΑΜΠΟΤΖΗ	1
	ΚΑΝΑΔΑΣ	26
	ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΚΟΣΟΒΟΥ ΥΠΟ ΠΡΟΣΩΡ. ΔΙΟΙΚ. ΟΗΕ	5
	ΚΕΝΥΑ	36
	ΚΙΝΑ	540
	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	1
	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	15
	ΚΟΝΓΚΟ	14
	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	74
	ΚΟΥΒΑ	13
	ΚΡΟΑΤΙΑ	44
	ΛΑΟΣ	1
	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	207
	ΛΙΒΑΝΟΣ	178
	ΛΙΒΥΗ	10
	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	2
	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	2
	ΜΑΛΙ	2
	ΜΑΡΟΚΟ	51
	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	6
	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	19
	ΜΕΞΙΚΟ	4
	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	1649
	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	391
	ΜΠΕΛΙΖΕ	2
	ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ ΦΑΣΟ	1
	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	4
	Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	5
	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	3
	ΝΕΠΑΛ	4
	ΝΙΓΗΡΑΣ	2
	ΝΙΓΗΡΙΑ	201
	ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	6
	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	15
	ΟΝΔΟΥΡΑ	1
	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	9
	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	86
	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	2609
	ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	2
	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	1000
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	20
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	9
	ΠΑΝΑΜΑΣ	3
	ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	1

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΠΕΡΟΥ	8
	ΠΡΟΣΩΠΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΥΠΗΚ. & ΕΘΝΙΚ., & ΔΕΝ ΕΜΠΙΠΤΕΙ ΣΤΙΣ ΧΧΑ-Β-С	2
	ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	220
	ΡΩΣΙΑ	1066
	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	15
	ΣΕΡΒΙΑ	336
	ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	1
	ΣΕΪΧΕΛΛΕΣ	2
	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	9
	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1
	ΣΟΜΑΛΙΑ	1
	ΣΟΥΔΑΝ	18
	ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	144
	ΣΥΡΙΑ	344
	ΤΑΪΒΑΝ	1
	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	31
	ΤΑΝΖΑΝΙΑ	10
	ΤΟΥΡΚΙΑ	99
	ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	1
	ΤΡΙΝΙΤΑΝΤ & ΤΟΜΠΑΓΚΟ	1
	ΤΥΝΗΣΙΑ	25
	ΥΕΜΕΝΗ	3
	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	3208
	ΧΙΛΗ	9
Απασχόληση Άθροισμα		69875
Λοιπά	Belarus SSR	4
	ΑΓ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	7
	ΑΓ. ΜΑΡΙΝΟΣ	1
	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	9
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	3413
	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	366
	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ	3
	ΑΛΒΑΝΙΑ	96314
	ΑΛΓΕΡΙΑ	87
	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	10
	ΑΡΜΕΝΙΑ	1061
	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	11
	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	11
	ΒΙΕΤΝΑΜ	3
	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	66
	ΒΟΛΙΒΙΑ	2
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	12
	ΓΕΩΡΓΙΑ	3196
	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	192
	ΓΚΑΜΠΙΑ	7
	ΓΚΑΝΑ	215
	ΓΟΥΪΝΕΑ	5
	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	14
	ΔΟΜΙΝΙΚΑ	1
	ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	7
	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	2

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΕΡΥΘΡΑΙΑ	36
	ΖΑΜΠΙΑ	1
	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	5
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΕΞΗΡΤΗΜ.ΚΤΗΣΕΙΣ	1
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	5
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΚΤΗΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	3
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΥΠΗΚΟΟΣ	1
	ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	169
	ΙΑΠΩΝΙΑ	4
	ΙΝΔΙΑ	5635
	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	33
	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	83
	ΙΡΑΚ	137
	ΙΡΑΝ	78
	ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	2
	ΙΣΡΑΗΛ	18
	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	85
	ΚΑΜΕΡΟΥΝ	16
	ΚΑΝΑΔΑΣ	46
	ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΚΟΣΟΒΟΥ ΥΠΟ ΠΡΟΣΩΡ. ΔΙΟΙΚ. ΟΗΕ	33
	ΚΕΝΥΑ	58
	ΚΙΝΑ	996
	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	9
	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	6
	ΚΟΝΓΚΟ	20
	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	23
	ΚΟΥΒΑ	9
	ΚΡΟΑΤΙΑ	30
	Λ.Δ. ΤΗΣ ΚΟΡΕΑΣ (ΒΟΡΕΙΟΣ)	1
	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	117
	ΛΙΒΑΝΟΣ	203
	ΛΙΒΥΗ	14
	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	14
	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	2
	ΜΑΛΙ	1
	ΜΑΡΟΚΟ	264
	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	1
	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	12
	ΜΕΞΙΚΟ	6
	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ	1
	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	2397
	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	3307
	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	1
	ΜΠΕΛΙΖΕ	4
	ΜΠΕΝΙΝ	5
	ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ ΦΑΣΟ	1
	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	1
	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	1
	Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	2
	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	13
	ΝΕΠΑΛ	3
	ΝΙΓΗΡΙΑ	412

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	4
	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	27
	ΟΝΔΟΥΡΑ	1
	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	10
	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	75
	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	4226
	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	9179
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	30
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	6
	ΠΑΝΑΜΑΣ	1
	ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	5
	ΠΕΡΟΥ	9
	ΠΡΟΣΩΠΟ ΧΩΡΙΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ (§1, ΣΥΝΘΗΚΗ 1954)	3
	ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	98
	ΡΟΥΑΝΤΑ	3
	ΡΩΣΙΑ	1181
	ΣΑΝ ΤΟΜΕ & ΠΡΙΝΤΣΙΠΕ	1
	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	6
	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	29
	ΣΕΡΒΙΑ	406
	ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	2
	ΣΕΪΧΕΛΛΕΣ	10
	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	63
	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1
	ΣΟΜΑΛΙΑ	1
	ΣΟΥΔΑΝ	47
	ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	457
	ΣΥΡΙΑ	1813
	ΤΑΪΒΑΝ	2
	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	15
	ΤΑΝΖΑΝΙΑ	39
	ΤΟΥΡΚΙΑ	154
	ΤΣΑΝΤ	1
	ΤΥΝΗΣΙΑ	91
	ΥΕΜΕΝΗ	6
	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	2878
	ΧΙΛΗ	11
Λοιπά Άθροισμα		140235
Οικογενειακή επανένωση	Belarus SSR	22
	Soviet Union	3
	UNHCR	1
	Yugoslavia (before independence of the former constituent republics)	3
	ΑΓ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	9
	ΑΓ.ΜΑΡΙΝΟΣ	1
	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	47
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	4326
	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	374
	ΑΪΤΗ	1
	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ	8
	ΑΛΒΑΝΙΑ	125280
	ΑΛΓΕΡΙΑ	142

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΑΝΓΚΟΛΑ	3
	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	127
	ΑΡΜΕΝΙΑ	2823
	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	226
	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	24
	ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	105
	ΒΙΕΤΝΑΜ	24
	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	159
	ΒΟΛΙΒΙΑ	10
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	469
	ΓΕΩΡΓΙΑ	7112
	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	702
	ΓΚΑΜΠΙΑ	17
	ΓΚΑΝΑ	145
	ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ	5
	ΓΟΥΪΑΝΑ	6
	ΓΟΥΪΝΕΑ	15
	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	15
	ΔΟΜΙΝΙΚΑ	10
	ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	286
	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	16
	ΕΡΥΘΡΑΙΑ	17
	ΖΑΜΠΙΑ	14
	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	14
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΕΞΗΡΤΗΜ.ΚΤΗΣΕΙΣ	3
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	8
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΚΤΗΣΕΙΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	9
	ΗΝ. ΒΑΣ. Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ- ΥΠΗΚΟΟΣ	3
	ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	1592
	ΗΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ	2
	ΗΠΑ - ΚΤΗΣΕΙΣ ΜΙΚ. ΝΗΣΩΝ (ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ)	3
	ΙΑΠΩΝΙΑ	178
	ΙΝΔΙΑ	3731
	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	101
	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	300
	ΙΡΑΚ	262
	ΙΡΑΝ	180
	ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥΪΝΕΑ	1
	ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	43
	ΙΣΡΑΗΛ	99
	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	1005
	ΚΑΜΕΡΟΥΝ	61
	ΚΑΜΠΟΤΖΗ	5
	ΚΑΝΑΔΑΣ	323
	ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΚΟΣΟΒΟΥ ΥΠΟ ΠΡΟΣΩΡ. ΔΙΟΙΚ. ΟΗΕ	60
	ΚΕΝΥΑ	64
	ΚΙΝΑ	928
	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	76
	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	144
	ΚΟΝΓΚΟ	64
	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	140
	ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ	9

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΚΟΥΒΑ	207
	ΚΟΥΒΕΪΤ	1
	ΚΡΟΑΤΙΑ	123
	ΛΑΟΣ	2
	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	669
	ΛΙΒΑΝΟΣ	511
	ΛΙΒΕΡΙΑ	4
	ΛΙΒΥΗ	53
	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	12
	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	23
	ΜΑΛΛΑΟΥΪ	1
	ΜΑΛΙ	1
	ΜΑΡΟΚΟ	353
	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	4
	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	46
	ΜΕΞΙΚΟ	152
	ΜΟΓΓΟΛΙΑ	5
	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ	5
	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	4393
	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	996
	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	6
	ΜΠΕΛΙΖΕ	2
	ΜΠΟΥΡΚΙΝΑ ΦΑΣΟ	1
	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	3
	ΜΠΟΥΤΑΝ	1
	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	2
	Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	6
	ΝΑΜΙΜΠΙΑ	2
	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	48
	ΝΕΠΑΛ	7
	ΝΙΓΗΡΑΣ	17
	ΝΙΓΗΡΙΑ	682
	ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	8
	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	209
	ΟΝΔΟΥΡΑ	11
	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	27
	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	740
	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	8668
	ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	14
	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	1927
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	113
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	19
	ΠΑΝΑΜΑΣ	11
	ΠΑΠΟΥΑ-ΝΕΑ ΓΟΥΪΝΕΑ	1
	ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	28
	ΠΕΡΟΥ	115
	ΠΡΟΣΩΠΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΥΠΗΚ. & ΕΘΝΙΚ. & ΔΕΝ ΕΜΠΙΠΤΕΙ ΣΤΙΣ ΧΧΑ-Β-С	17
	ΠΡΟΣΩΠΟ ΧΩΡΙΣ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ (§1, ΣΥΝΘΗΚΗ 1954)	16
	ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	792
	ΡΟΥΑΝΤΑ	3
	ΡΩΣΙΑ	8821

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΣΑΝ ΤΟΜΕ & ΠΡΙΝΤΣΙΠΕ	1
	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	13
	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	35
	ΣΕΡΒΙΑ	1261
	ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	2
	ΣΕΪΧΕΛΛΕΣ	4
	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	37
	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	19
	ΣΟΥΑΖΙΛΑΝΔΗ	1
	ΣΟΥΔΑΝ	88
	ΣΟΥΡΙΝΑΜ	1
	ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	203
	ΣΥΡΙΑ	3230
	ΤΑΪΒΑΝ	14
	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	360
	ΤΑΝΖΑΝΙΑ	22
	ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ	1
	ΤΖΑΜΑΪΚΑ	3
	ΤΖΙΜΠΟΥΤΙ	2
	ΤΟΥΡΚΙΑ	879
	ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	16
	ΤΡΙΝΙΤΑΝΤ & ΤΟΜΠΑΓΚΟ	1
	ΤΥΝΗΣΙΑ	210
	ΥΕΜΕΝΗ	6
	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	1662
	ΧΙΛΗ	90
	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	3
Οικογενειακή επανένωση		
Άθροισμα		189997
Σπουδές		
	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	3
	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	49
	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	28
	ΑΪΤΗ	1
	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ	1
	ΑΛΒΑΝΙΑ	3038
	ΑΛΓΕΡΙΑ	13
	ΑΝΓΚΟΛΑ	3
	ΑΝΤΙΓΟΥΑ & ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΤΑ	3
	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	3
	ΑΡΜΕΝΙΑ	125
	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	11
	ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	2
	ΒΙΕΤΝΑΜ	6
	ΒΟΖΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	25
	ΒΟΛΙΒΙΑ	1
	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	19
	ΓΕΩΡΓΙΑ	166
	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	12
	ΓΚΑΜΠΙΑ	1
	ΓΚΑΝΑ	2
	ΓΟΥΪΝΕΑ	1
	ΓΟΥΪΝΕΑ ΜΠΙΣΑΟ	1

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	17
	ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	1
	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	3
	ΖΑΜΠΙΑ	1
	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	13
	ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	60
	ΙΑΠΩΝΙΑ	7
	ΙΝΔΙΑ	20
	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	1
	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	99
	ΙΡΑΚ	12
	ΙΡΑΝ	37
	ΙΣΡΑΗΛ	18
	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	2
	ΚΑΜΕΡΟΥΝ	14
	ΚΑΝΑΔΑΣ	5
	ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΚΟΣΟΒΟΥ ΥΠΟ ΠΡΟΣΩΡ. ΔΙΟΙΚ. ΟΗΕ	61
	ΚΕΝΤΡΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	1
	ΚΕΝΥΑ	13
	ΚΙΝΑ	31
	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	3
	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	6
	ΚΟΝΓΚΟ	48
	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	9
	ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ	1
	ΚΟΥΒΑ	2
	ΚΟΥΒΕΪΤ	2
	ΚΡΟΑΤΙΑ	5
	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	22
	ΛΙΒΑΝΟΣ	27
	ΛΙΒΥΗ	69
	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	4
	ΜΑΛΒΙΔΕΣ	1
	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	2
	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	19
	ΜΕΞΙΚΟ	2
	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ	5
	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	132
	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	13
	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	4
	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	1
	Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	1
	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	1
	ΝΕΠΑΛ	10
	ΝΙΓΗΡΙΑ	27
	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	2
	ΟΜΑΝ	1
	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	11
	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	14
	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	191
	ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	3
	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	9

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	41
	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	18
	ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	63
	ΡΟΥΑΝΤΑ	4
	ΡΩΣΙΑ	194
	ΣΑΝ ΤΟΜΕ & ΠΡΙΝΤΣΙΠΕ	3
	ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ	1
	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	5
	ΣΕΡΒΙΑ	97
	ΣΕΪΧΕΛΛΕΣ	1
	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	5
	ΣΟΥΔΑΝ	10
	ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	1
	ΣΥΡΙΑ	111
	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	5
	ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ	2
	ΤΟΓΚΟ	1
	ΤΟΥΡΚΙΑ	29
	ΤΣΑΝΤ	1
	ΤΥΝΗΣΙΑ	9
	ΥΕΜΕΝΗ	4
	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	13
	ΧΙΛΗ	4
Σπουδές Άθροισμα		5199
Γενικό Άθροισμα		405306

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής, Υπουργείο Εσωτερικών, 2013

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΝΕΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΜΩΣ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

2. Η αναγκαιότητα του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών

Η Ελληνική Δημοκρατία είναι το κράτος εκείνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο είναι το πλέον εκτεθειμένο στις διεθνείς μεταναστευτικές ροές κυρίως λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής του θέσης στο γεωπολιτικό υποσύστημα της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, αλλά και λόγω της αδυναμίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συστήσει ένα επαρκές και αποτελεσματικό πλαίσιο διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών.

Αντιμέτωπη με μία σταθερή εισροή παρανόμων πολιτών τρίτων χωρών και αντιλαμβανόμενη τις αρνητικές συνέπειες της μαζικής παράνομης μετανάστευσης, η Ελληνική Δημοκρατία δείχνει να προσανατολίζεται προς την επεξεργασία και καθιέρωση ενός πιο συνεκτικού πλαισίου. Η καθιέρωση μίας συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής οφείλει να εδράζεται σε σύγχρονες, λειτουργικές αρχές, οι οποίες θα αποσκοπούν πρωτίστως στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της ασφάλειας της Ελλάδος ως κράτους υποδοχής των μεταναστευτικών ροών. Η Ελληνική Δημοκρατία χρειάζεται πρωτίστως ένα πλαίσιο εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών, το οποίο θα αφορά τόσο στην διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στο εξωτερικό όσο και στον έλεγχο της επικράτειας στο εσωτερικό, αλλά και στην ενσωμάτωση των νομίμων πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία.

Η μεταβολή των δεδομένων στον τομέα της ελληνικής οικονομίας με την εκδήλωση της κρίσης και την αναγκαιότητα αναπροσαρμογής του οικονομικού μοντέλου με την φιλελευθεροποίηση της οικονομίας, συνδέεται επίσης με την αναγκαιότητα αναπροσαρμογής της νόμιμης μετανάστευσης και προσαρμογής της στις νέες συνθήκες της οικονομικής ζωής της Ελληνικής Δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό μεγάλη πρόκληση για τη μελλοντική ενταξιακή πολιτικής της χώρας αποτελεί η ενίσχυση της πρόσβασης των νομίμων πολιτών τρίτων χωρών μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης – σε καλύτερα αμειβόμενες εργασίες ή θέσεις μεγαλύτερης εξειδίκευσης που αντιστοιχούν στο σύνολο της οικονομίας.

Καθώς οι ανάγκες του ελληνικού κράτους σε ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό έχουν ήδη υπερκαλυφθεί λόγω της ροής των μεταναστευτικών ρευμάτων κατά το χρονικό

διάστημα το οποίο αντιστοιχεί στην τελευταία εικοσαετία (1990-2012), η χώρα οφείλει πρωτίστως να ασχοληθεί με τη διαχείριση του σοβαρού προβλήματος των παράνομων μεταναστών, οι αριθμοί των οποίων είναι ουσιαστικά άγνωστοι. Η μοναδική καταγραφή που διατίθεται είναι αυτή των συλλήψεων από την Ελληνική Αστυνομία ή το Λιμενικό Σώμα. Παράλληλα, ο αριθμός των νομίμων μεταναστών σε συνάρτηση:

(α) με το γεγονός ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άτομα που αρχικώς εισήλθαν παράνομως στη χώρα και στη συνέχεια νομιμοποιήθηκαν και

(β) με το γεγονός ότι σε αντίθεση με άλλες, κυρίως βορειοευρωπαϊκές κοινωνίες, ο χρόνος που εισήλθαν στην ελληνική κοινωνία είναι συγκριτικά μικρός,

επιβάλλεται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία. Όταν επιτευχθούν οι παραπάνω δύο στόχοι είναι δυνατόν να υιοθετηθεί από τη χώρα η αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης. Με αυτόν τον τρόπο η Ελλάδα θα ευθυγραμμιστεί με τα σύγχρονα ευρωπαϊκά κράτη, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Δανία, η Ελβετία, η Ιταλία, τα οποία εφαρμόζουν ήδη την αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης.

2.1. Παράμετροι της ένταξης των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών

Η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη υιοθετεί τη σχετική έννοια όπως αυτή ορίζεται από την **1^η Κοινή Βασική Αρχή (ΚΒΑ)** της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389): *«Η ένταξη είναι μια δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία, αμοιβαίας προσαρμογής τόσο των μεταναστών όσο και των πολιτών των κρατών μελών»*. Μια τέτοια προσέγγιση της ένταξης ως διαδικασία, και όχι ως πεπερασμένου στόχου ή προσδοκώμενου αποτελέσματος, αναγνωρίζει τη δυναμική της ενώ ταυτόχρονα αποφεύγει οποιαδήποτε στατική ερμηνεία της.

Σύμφωνα με το Νόμο 3386/2005: *«Η κοινωνική ένταξη αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους Πολίτες Τρίτων Χωρών, τα οποία διασφαλίζουν αφενός την αναλογικά ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και, αφετέρου, αποβλέπουν στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας»* (παρ. 65, άρθρο 1, 4).

Οι πολιτικές ένταξης, πέραν της μεγιστοποίησης των οικονομικών ωφελειών από τη νόμιμη και ελεγχόμενη μετανάστευση, ουσιαστικά στοχεύουν στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Η έννοια της κοινωνικής συνοχής αποτελεί κεντρική πολιτική ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της χώρας μας. Η κοινωνική συνοχή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή στην κοινωνική ευημερία όλων των ομάδων του πληθυσμού, ενώ θεωρεί την επίτευξη αρμονικών κοινωνικών σχέσεων ως θεμελιώδη λίθο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής (Council of Europe (2008), Report of High-level taskforce on Social Cohesion: Towards an Active, Fair and Socially Cohesive Europe). Τα τελευταία χρόνια, έχει επιταχυνθεί η πολιτική διασύνδεση ανάμεσα στους στόχους της ένταξης και της προώθησης της κοινωνικής συνοχής. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας διασύνδεσης αναγνωρίζεται ότι η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής εξαρτάται, ολοένα και περισσότερο, από την επιτυχία της ενσωμάτωσης των νομίμων μεταναστευτικών πληθυσμών ενώ αντιθέτως η ανάπτυξη φαινομένων μη ένταξης και περιθωριοποίησης αποτελεί απειλή για την επίτευξη συνθηκών κοινωνικής συνοχής.³

³ Για το λόγο αυτό, στη Διακήρυξη της Σαραγόσα, οι Υπουργοί Εσωτερικών των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισαν *«να επικεντρώσουν τις ενέργειες τους και να εξερευνήσουν τις βασικές πτυχές της ένταξης ως μοχλού ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής»* (European Ministerial Conference on Integration (Σαραγόσα, 15-16 April 2010) Draft Declaration, σελ. 3) ενώ στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική «Ευρώπη 2020», δηλώνεται ρητά ο στόχος για την *«οικοδόμηση μιας συνεκτικής κοινωνίας»* μέσα από την *«εξασφάλιση πρόσβασης και ευκαιριών για όλους»* (European Commission, Communication from the Commission, Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, Com (2010) 2020, σελ. 21).

Βασική προτεραιότητα της ελληνικής πολιτείας είναι η προώθηση της κοινωνικής συνοχής ολόκληρου του πληθυσμού της χώρας και η από κοινού απόλαυση της ευημερίας χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, πρωταρχική σημασία αποδίδεται στην ισότιμη συμμετοχή όλων των νομίμως διαμενόντων ομάδων πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας. Η ισότιμη ένταξη των νομίμων πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνική και οικονομική ζωή προωθεί την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και διασφαλίζει την ασφάλεια και μελλοντική ευημερία όλων των κατοίκων της χώρας.

Η ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας επιτυγχάνεται μέσα από τις επίμονες προσπάθειες των ίδιων των πολιτών τρίτων χωρών αλλά και τη λειτουργία των μηχανισμών ένταξης. Για την ελληνική πολιτεία, ο στόχος της ένταξης μπορεί ταυτόχρονα να επιτευχθεί μέσω δύο ξεχωριστών αλλά παράλληλων και συμπληρωματικών οδών. Πρώτον, μέσα από την ισότιμη πρόσβαση και χρήση των κοινωνικών αγαθών/υπηρεσιών υλοποίησης αλλά και μέσω στοχευμένων δράσεων που προάγουν την ένταξη των νόμιμων μεταναστευτικών ομάδων ή πληθυσμών. Η συμπληρωματικότητα μεταξύ των δυο αυτών οδών καθώς και οι συνέργειες που αναπτύσσονται μεταξύ της ισότιμης συμμετοχής και των στοχευμένων δράσεων, επιταχύνει την ενταξιακή πορεία των μεταναστευτικών ομάδων ή ατόμων.

Η αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και η βελτίωση των προσφερόμενων υπηρεσιών αποτελεί το βασικότερο διακύβευμα αλλά και τη μεγαλύτερη πρόκληση της ελληνικής πολιτείας. Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί ότι η πλέον επιτυχημένη πολιτική ένταξης/ενσωμάτωσης των μεταναστών έχει αποδειχθεί ότι είναι η ελληνική παιδεία και η συμμετοχή των ανήλικων αλλοδαπών στα ελληνικά σχολεία.

Η Διακήρυξη της Σαραγόσα τονίζει την ανάγκη «ενσωμάτωσης ζητημάτων ένταξης, με συνεκτικό τρόπο, σε όλους τους σχετικούς τομείς πολιτικής» (European Ministerial Conference on Integration (Σαραγόσα, 15-16 April 2010) Draft Declaration, σελ. 3). Υπό το πρίσμα αυτό, η ελληνική πολιτεία υιοθετεί μια ενεργό πολιτική στον τομέα της ένταξης των νόμιμων μεταναστευτικών πληθυσμών που ζουν και εργάζονται στην επικράτειά της. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας πολιτικής, η ένταξη δεν αφορά μόνο στην ισότιμη πρόσβαση όλων των ομάδων πληθυσμού στα κοινωνικά αγαθά και τις υπηρεσίες αλλά προχωρά στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στοχευμένων δράσεων που επιταχύνουν την ίδια την πορεία της ένταξης.

Η διαδικασία της ένταξης, όπως είναι αυτονόητο, δεν συνοδεύεται μόνο από την απόκτηση δικαιωμάτων αλλά συνοδεύεται και από την ανάληψη υποχρεώσεων και ευθυνών. Η ελληνική πολιτεία χορηγεί στους νόμιμους μετανάστες δικαιώματα αλλά

απαιτεί και από τη μεριά τους την τήρηση συγκεκριμένων καθηκόντων. Η σχέση της ελληνικής πολιτείας και κάθε νομίμως διαμένοντος μετανάστη στην επικράτεια της αποτελεί μια σχέση αμοιβαίας ευθύνης και ηθικής υποχρέωσης του ενός προς τον άλλον.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης: *«Ο στόχος της χορήγησης ισότιμων δικαιωμάτων, ευθυνών και ευκαιριών σε όλους ευρίσκεται στον πυρήνα της ευρωπαϊκής συνεργασίας σε θέματα ένταξης, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη εξισορρόπησης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μεταναστών»* (Council of the European Union (2009) The Stockholm Programme- An Open and Secure/Europe, Serving and Protecting the Citizens (17/024/09), σελ. 64) ενώ σε άλλο σημείο του Προγράμματος αναφέρεται ότι: *«Οι πολιτικές αυτές [ένταξης] θα πρέπει να βασίζονται στην ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων των μεταναστών (ιδίως την εκπαίδευση, την εργασία, την ασφάλεια και τις δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες) και των καθηκόντων τους (τη συμμόρφωση με τους νόμους της χώρας υποδοχής)»* (Council of the European Union (2008), European Pact on Immigration and Asylum (13440/08), σελ. 6).

2.2. Η σημασία της ένταξης στην τοπική κοινωνία

Οι πολιτικές ένταξης υλοποιούνται καλύτερα σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών. Όπως αναφέρεται και στις «11 Κοινές Βασικές Αρχές» της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την ένταξη: *«Στην πραγματικότητα, η ένταξη λαμβάνει χώρα σε τοπικό επίπεδο, ως μέρος της καθημερινής ζωής που ο καθένας έχει το ρόλο του. Για να είναι η ένταξη επιτυχής, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει την κοινωνία υποδοχής στη δημιουργία ευκαιριών πλήρους συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών. Η εμπλοκή των τοπικών κοινοτήτων στην από κοινού δράση είναι σημαντική»*.⁴

Αυτή η διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης χαρακτηρίζεται από μια ώθηση ιδεών από κάτω προς τα πάνω και συμπληρώνει τις ενταξιακές πρωτοβουλίες της κεντρικής διοίκησης. Με την πρόσφατη διοικητική μεταρρύθμιση «Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010), επιχειρείται μεταξύ άλλων μια μορφή μερικής αποκέντρωσης των προσπαθειών ένταξης από το επίπεδο της κεντρικής κυβέρνησης σε αυτό της τοπικής αυτοδιοίκησης⁵. Η ελληνική πολιτεία έχει προχωρήσει στη σύσταση των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) εντός των Δήμων, πρωτοβουλία που έχει ως στόχο να συμβάλει σημαντικά στην προώθηση της ενσωμάτωσης των πολιτών τρίτων χωρών. Με τα ΣΕΜ αναγνωρίζεται το γεγονός ότι η ένταξη ξεκινά και πολλές φορές ολοκληρώνεται στο επίπεδο των τοπικών κοινωνιών⁶.

Η σύνθεση των ΣΕΜ περιλαμβάνει εκπρόσωπους των τοπικών μεταναστευτικών φορέων, αλλοδαπούς εκλεγμένους δημοτικούς συμβούλους και εκπρόσωπους φορέων της τοπικής κοινωνίας καθώς σκοπός είναι η διασφάλιση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των μεταναστευτικών πληθυσμών. Ο ρόλος των ΣΕΜ είναι συμβουλευτικός και αφορά την καταγραφή και την διερεύνηση των τοπικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και η συνακόλουθη διατύπωση συστάσεων και προτάσεων επίλυσης τους μέσω της ανάπτυξης τοπικών δράσεων.

Εντούτοις, από την μέχρι τώρα λειτουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) στους δήμους τη Ελλάδα, παρατηρούνται τα εξής: Η έλλειψη πόρων, ως αιτία, δεν

⁴ (Council of the European Union (2005) Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, Annex 1, Com (2005) 389.

⁵ Το Ευρωπαϊκό Κοινό Πλαίσιο για την Ένταξη ορίζει ότι *«Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημοκρατική διαδικασία και στη δημιουργία πολιτικών και μέτρων ένταξης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, ευνοεί την ένταξη τους»* (Council of the European Union (2005) Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, Com (2005) 389, σελ. 11.).

⁶ Πρέπει να σημειωθεί ότι και η Δεύτερη Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ένταξη δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο τοπικό επίπεδο (Com (2011) 455 Final, European Agenda for the Integration of Third Country Nationals).

αρκεί για να δικαιολογήσει την περιορισμένη δραστηριότητα μέρους των ΣΕΜ ανά την Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη ότι η θέση των μελών είναι τιμητική και άμισθη. Την ίδια στιγμή, σημαντικός αριθμός επιτυχών παρεμβάσεων έχει πραγματοποιηθεί στο δεδομένο θεσμικό πλαίσιο και μάλιστα με εξαιρετικά περιορισμένη οικονομική υποστήριξη συνέπεια της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας.

Οι δυσκολίες της διοικητικής υποστήριξης και της επιστημονικής τεκμηρίωσης των παρεμβάσεων των ΣΕΜ καλύπτονται επιφανειακά, ενώ οι δήμοι δεν έχουν τη δυνατότητα να απασχολήσουν αποκλειστικά προσωπικό για τις ανάγκες των ΣΕΜ. Οι ώρες λειτουργίας και συνεδριάσεων των ΣΕΜ, αν και φαινομενικά ήσσονος σημασίας, προέκυψαν ως σημείο τριβής και έντονου προβληματισμού, αναφορικά με τα πρακτικά ζητήματα που σχετίζονται με τη λειτουργία του θεσμού. Οι συνθήκες και το αντικείμενο εργασίας του μεγαλύτερου μέρους των μεταναστευτικών πληθυσμών έχουν ως συνέπεια την αδυναμία συμμετοχής κρίσιμης μερίδας στα κοινά και τελικά στον αποκλεισμό τους. Απαιτείται επομένως προσαρμογή του πλαισίου λειτουργίας στα πραγματικά δεδομένα των πληθυσμών που αφορούν άμεσα.

Η ανάγκη θέσπισης κοινών κριτηρίων εκπροσώπησης των επιμέρους ομάδων κρίνεται απαραίτητη. Κάτι τέτοιο δεν πρέπει να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι θα υπάρξουν απόλυτα κοινές διαδικασίες. Πέρα από την πρακτική αδυναμία, το δέον είναι να εφαρμοστούν αποδοτικές διαδικασίες προσαρμοσμένες στα κατά τόπους δεδομένα και τις επιμέρους ιδιαιτερότητες των μεταναστευτικών κοινοτήτων.

Επιπλέον, σημαντική παρατήρηση είναι η σχετική καθυστέρηση στην ενεργοποίηση του θεσμού σε συνδυασμό με τη συχνότερη υποβάθμιση της λειτουργίας του. Σε αρκετές περιπτώσεις οι δημοτικές αρχές δεν περιέβαλαν με την απαραίτητη εμπιστοσύνη το θεσμό και δεν προχώρησαν στην ουσιαστική λειτουργία του. Επομένως, είναι αναγκαία:

- Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης προς τον θεσμό και
- Η διατύπωση επιχειρημάτων για την ωφέλεια από την ενεργοποίηση των ΣΕΜ.

Ο στόχος της κοινωνικής συνοχής στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας/κοινότητας επιτυγχάνεται με κοινές προσπάθειες του συνόλου των επιμέρους ομάδων και στην κατεύθυνση αυτή οφείλουν να εργαστεί το σύνολο των σχετικών παραγόντων.

2.3. Χαρακτηριστικά του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου: Έμφαση στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος και στην εκπαίδευση

Τα βασικά σημεία του νέου προτύπου μεταναστευτικής πολιτικής όσον αφορά στις διαδικασίες της ένταξης θα πρέπει να αξιοποιηθούν, με τις κατάλληλες μεταβολές και σύμφωνα με την ελληνική πραγματικότητα, προσανατολίζοντας την διαδικασία νόμιμης παραμονής στην Ελλάδα προς το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος. Κρίνεται επιτακτικό να καθιερωθεί ένα νέο ολοκληρωμένο πλαίσιο εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών, το οποίο θα διευκολύνει την πρόσβαση στο καθεστώς άδειας επί μακρόν διαμένοντος, το οποίο αφενός θα συστηματοποιεί όλα τα προγενέστερα επιμέρους προγράμματα ή τις προσπάθειες ένταξης, οι οποίες είχαν δημιουργηθεί από διάφορους φορείς, κρατικούς και μη, ανά την επικράτεια, αφετέρου θα είναι αρμόδιο για την υποβολή προτάσεων και συστάσεων για την περαιτέρω ανάπτυξή τους και την αποτελεσματική χρησιμότητα της κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία⁷.

Το ελληνικό κράτος θα θεσπίσει μία σειρά διατάξεων, ώστε να διευκολύνει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας μέσω της εφαρμογής του καθεστώτος άδειας επί μακρόν διαμένοντος, με απώτερο στόχο της την αρχή της επιλεκτικής ποιοτικής μετανάστευσης. Η πολιτική ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών του ελληνικού κράτους θα βασίζεται στην αρχή της παροχής μεγαλύτερης υποστήριξης στην αρχική διαδικασία ένταξης, θεσπίζοντας συγκεκριμένες απαιτήσεις από τους ενδιαφερόμενους να παραμείνουν στην επικράτεια του ελληνικού κράτους μετανάστες. Δηλαδή, η ενσωμάτωση των πολιτών τρίτων χωρών πρέπει να είναι σταδιακή και ομαλή, ώστε να αντιστοιχεί προς τις δυνατότητες του ελληνικού κράτους και προς την ικανότητα αφομοίωσης της ελληνικής κοινωνίας και οφείλει να λαμβάνει υπ' όψιν της την ευαίσθητη γεωγραφική θέση της Ελλάδος, η οποία ευρίσκεται στο σταυροδρόμι διεθνών μεταναστευτικών ροών οι οποίες πρέπει να διαχειριστούν αποτελεσματικά με γνώμονα τη διασφάλιση της δημοκρατικής ομαλότητας, της εθνικής και κοινωνικής ασφάλειας, της ειρηνικής συνύπαρξης και της κοινωνικής συνοχής. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται σε:

- 1. ΑΔΕΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΠΙ ΜΑΚΡΟΝ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΟΣ (ΠΔ 150/2006): Αφορά υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν στην Ελλάδα, νόμιμα και αδιάλειπτα, κατά τα πέντε έτη αμέσως πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης**

⁷ Προγράμματα αυτού του είδους είναι το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ, το οποίο σχεδιάστηκε κατ' εφαρμογή του Ν. 3386/2005.

για τη χορήγηση άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος και πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

2. **ΑΔΕΙΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΠΙ ΜΑΚΡΟΝ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΟΣ (Ν.3731/2008, άρθρο 40 παρ.7):** Αφορά τέκνα πολιτών τρίτων χωρών, άνω των 18 ετών τα οποία γεννήθηκαν και διαμένουν στην Ελλάδα και έχουν διανύσει την πρωτοβάθμια και γυμνασιακή εκπαίδευση.

Επιπλέον, το πρόγραμμα ενσωμάτωσης θα περιλαμβάνει δύο κατηγορίες υποχρεωτικών μαθημάτων:

1. Τα **μαθήματα ένταξης στην ελληνική κοινωνία**, που θα προσφέρουν επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας
2. Τα λεγόμενα **μαθήματα προσανατολισμού**, που αφορούν στην εκμάθηση του ελληνικού νομοθετικού συστήματος, του ελληνικού πολιτισμού και του κοινωνικού πλαισίου, καθώς και της ελληνικής ιστορίας.⁸ Τα μαθήματα προσανατολισμού αποσκοπούν:
  - i. Στην εξοικείωση των πολιτών τρίτων χωρών με τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού κράτους, καθώς και με το πλαίσιο λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών, με τις οποίες θα συναλλάσσονται οι ίδιοι.
  - ii. Στην ανάπτυξη και υιοθέτηση μιας θετικής στάσης απέναντι στο ελληνικό κράτος μέσω της παροχής πληροφοριών για τις βασικές αξίες της ελληνικής κοινωνίας και το πολιτικό και συνταγματικό σύστημα του ελληνικού κράτους.
  - iii. Στην ακριβή ενημέρωση των πολιτών τρίτων χωρών όσον αφορά στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις τους ως κατοίκων και, σε μελλοντικό επίπεδο, ως πολιτών του ελληνικού κράτους.
  - iv. Στην ανάπτυξη της ικανότητας των πολιτών τρίτων χωρών να ενημερώνονται οι ίδιοι για τα ιδιαίτερα θέματα που τους αφορούν
  - v. Στην προώθηση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνική ζωή του ελληνικού κράτους, κατάσταση, η οποία είναι εφικτή μόνον όταν οι μετανάστες είναι επαρκώς ενήμεροι για τον τρόπο ζωής,

---

⁸ Οι αλλοδαποί καταβάλλουν συμμετοχή στα έξοδα των μαθημάτων, πληρώνοντας ένα (1) ευρώ την ώρα, ποσό, από το οποίο είναι δυνατόν να απαλλαγούν, εάν λαμβάνουν κοινωνικό επίδομα, λ.χ. επίδομα ανεργίας ή κοινωνικής πρόνοιας για διαβίωση.

τα έθιμα και τις αξίες της κοινωνίας υποδοχής, μόνον όταν αποδεχτούν εμμέσως ή κατά τρόπο άμεσο την κυρίαρχη εθνική και ευρωπαϊκή ιδεολογία.

- vi. Στην απόκτηση ικανότητας διαπολιτισμικής συμπεριφοράς, καθώς σε αρχικό στάδιο οι μετανάστες θα συναντούν ένα διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο σε σχέση με αυτό της χώρας προέλευσής τους.

Δικαίωμα παρακολούθησης των μαθημάτων ένταξης θα έχουν μόνον οι αλλοδαποί, οι οποίοι διαμένουν στην επικράτεια του ελληνικού κράτους κατά τρόπο νόμιμο και τους έχει παραχωρηθεί άδεια εγκατάστασης ή άδεια διαμονής για πρώτη φορά μετά την 1-1-2005 για λόγους εργασίας, οικογενειακής συνένωσης ή για ανθρωπιστικούς λόγους.

Επιπλέον, το νέο ολοκληρωμένο πλαίσιο εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών, το οποίο θα διευκολύνει την πρόσβαση στο καθεστώς άδειας επί μακρόν διαμένοντος, θα επικεντρώνεται σε πέντε διακριτούς τομείς:

1. Στην επαρκή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς
2. Στην παροχή εφοδίων για την προσχολική και τη σχολική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο στόχος αυτός είναι δυνατόν να αναλυθεί περαιτέρω με την καθιέρωση των ακόλουθων προγραμμάτων:
  - i. Προγράμματα για παιδιά πολιτών τρίτων χωρών προσχολικής ηλικίας, στα οποία τα παιδιά θα μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα και θα αποκτούν μία αρχική εξοικείωση με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τον ελληνικό πολιτισμό.
  - ii. Προγράμματα για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα οποία θα προσφέρεται διδακτική στήριξη και ενισχυτική διδασκαλία για την αντιμετώπιση επιμέρους δυσκολιών που ανακύπτουν με μαθήματα του ελληνικού σχολείου.
  - iii. Προγράμματα για εφήβους και/ή νέους αλλοδαπούς, τα οποία θα αφορούν στον επαγγελματικό προσανατολισμό και την επαγγελματική κατάρτιση.
3. Στην παροχή επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων.
4. Στις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

5. Στην προώθηση της ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών στο κυρίαρχο πλαίσιο και τις πολιτιστικές αξίες της ελληνικής κοινωνίας.

Το πλαίσιο αυτό, αποσκοπεί στην ομαλή ένταξη και την δημιουργική ενσωμάτωση των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία, βάσει του καθεστώτος επί μακρός διαμέροντος. Υπογραμμίζεται ιδιαίτερα η σημασία της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της κοινωνικής και της οικονομικής ένταξης, καθώς και της άρτιας εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και των αξιών της ελληνικής κουλτούρας.

Η γενική διαδικασία της ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών θα πρέπει να εποπτεύεται και να διεξάγεται αποκλειστικά από την Ελληνική Δημοκρατία επί τη βάσει του νέου ολοκληρωμένου πλαισίου εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χώρων. Με τον όρο κοινωνική ένταξη αναφερόμαστε στην ομαλή προσαρμογή των πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι προσανατολίζονται προς την απόκτηση της ιθαγένειας, στις αρχές και τις αξίες, στον πολιτικό πολιτισμό και την κοινωνική λογική της ελληνικής κοινωνίας, με βάση τις αρχές της δομικής ενσωμάτωσης, όπως αυτές προσδιορίστηκαν ανωτέρω.

Κατά συνέπεια το νέο ολοκληρωμένο πλαίσιο εθνικής στρατηγικής για την ένταξη των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χώρων της Ελλάδος θα αποσκοπεί:

1. Στην εξοικείωση των πολιτών τρίτων χωρών με τα βασικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Δημοκρατίας (δημοκρατικό πολίτευμα, κυριαρχία του νόμου), καθώς και με το πλαίσιο λειτουργίας των κρατικών υπηρεσιών, με τις οποίες θα συναλλάσσονται οι ίδιοι.
2. Στην ανάπτυξη και υιοθέτηση μιας θετικής στάσης απέναντι στην Ελληνική Δημοκρατία μέσω της παροχής πληροφοριών για τις βασικές αξίες της ελληνικής κοινωνίας και το πολιτικό και νομικό σύστημα του ελληνικού κράτους.
3. Στην ακριβή ενημέρωση των πολιτών τρίτων χωρών όσον αφορά στα δικαιώματα και στις υποχρεώσεις τους ως κατοίκων και, σε μελλοντικό επίπεδο, ως πολιτών της Ελληνικής Δημοκρατίας
4. Στην ανάπτυξη της ικανότητας των πολιτών τρίτων χωρών να ενημερώνονται οι ίδιοι για τα ιδιαίτερα θέματα που τους αφορούν
5. Στην προώθηση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνική ζωή του ελληνικού κράτους, κατάσταση, η οποία είναι εφικτή μόνον όταν οι

μετανάστες είναι επαρκώς ενήμεροι για τον τρόπο ζωής, τα έθιμα και τις αξίες της κοινωνίας υποδοχής, μόνον όταν αποδεχτούν την ελληνικότητα, προσλαμβανομένη ως κυρίαρχη πολιτισμική αναφορά του κράτους υποδοχής.

6. Στην απόκτηση ικανότητας διαπολιτισμικής συμπεριφοράς, καθώς σε αρχικό στάδιο οι μετανάστες θα συναντούν ένα διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο σε σχέση με αυτό της χώρας προέλευσής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΟΜΕΙΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ: ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΜΩΣ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

3. Τομείς δράσης πολιτικής

3.1. Η συμπερίληψη της ένταξης σε όλους τους σχετιζόμενους τομείς πολιτικής

Με το Ν. 3386/2005 η ομαλή κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών κατέστη ζητούμενο για την ελληνική Πολιτεία. Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 65 του εν λόγω νόμου «*Η κοινωνική ένταξη αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους πολίτες τρίτων χωρών, τα οποία διασφαλίζουν αφ' ενός την αναλογικώς ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και, αφ' ετέρου, αποβλέπουν στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας*». Η εθνική πολιτική για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών, όπως περιγράφηκε εκτενώς στα προηγούμενα κεφάλαια, αρθρώνεται σε δύο διακριτούς αλλά συμπληρωματικούς μεταξύ τους άξονες:

- Εγγυήσεις ασφάλειας του τίτλου νόμιμης διαμονής.
- Τομεακές πολιτικές κοινωνικής ένταξης με στόχο την άρση των αποκλεισμών πρόσβασης για τους μετανάστες σε βασικά κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή του τόπου.

Βασικός παράγοντας στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή της δημόσιας πολιτικής είναι η ενσωμάτωση των πολιτικών και των μέτρων ένταξης σε όλους τους συναφείς τομείς πολιτικής και σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης και τις δημόσιες υπηρεσίες, (10^η Κοινή Βασική Αρχή⁹), ενώ και στην 6^η Κοινή Βασική Αρχή¹⁰, ορίζεται ότι «*η πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, επί ίσοις όροις με τους εθνικούς πολίτες και χωρίς καμία διάκριση, αποτελεί βασική*

⁹ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

¹⁰ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

προϋπόθεση για μια καλύτερη ένταξη». Η ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών κατά συνέπεια αποτελεί μια οριζόντια πολιτική που έχει στόχο την προσαρμογή των δημόσιων πολιτικών με διαφορετικό αντίκτυπο στα άτομα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αντιμετωπιστούν οι ανισότητες και η ελλιπής αντιπροσώπευση, λειτουργώντας τελικά ως μέσο για την προώθηση της ισότητας ευκαιριών για όλους.

Σε αυτό το πλαίσιο οι δράσεις που απαιτείται να αναληφθούν σε εθνικό επίπεδο μπορούν να περιλαμβάνουν (10ⁿ ΚΒΑ¹¹):

- Διασφάλιση ότι η ένταξη θα αποτελεί σημαντικό στοιχείο των πολιτικών στον τομέα της οικονομικής μετανάστευσης,
- Ενίσχυση της ικανότητας συντονισμού για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής ένταξης στα διάφορα επίπεδα της διοίκησης,
- Ενσωμάτωση της πτυχής «ένταξη» σε όλες τις σχετικές πολιτικές, αναπτύσσοντας συγχρόνως στοχοθετημένες στρατηγικές ένταξης,
- Απόδοση της απαραίτητης προσοχής στην ισότητα των φύλων και στις ειδικές ανάγκες των νέων και των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών στις πολιτικές ένταξης,
- Στήριξη της συνεργασίας, του συντονισμού και της επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών,
- Διασφάλιση ότι οι πληροφορίες κατανέμονται και συντονίζονται σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης καθώς και με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Σε εθνικό επίπεδο υπάρχει σαφής πολιτική δέσμευση και αποφασιστικότητα για την ενσωμάτωση της ομαλής κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών ως κριτηρίου σε όλες τις δημόσιες πολιτικές με τη διερεύνηση εθνικών ή κοινοτικών κοινωνικών δράσεων άλλων Υπουργείων ή φορέων (ιδίως ΟΤΑ) με στόχο τη δημιουργία ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου πλαισίου για την προώθηση συνολικών σχεδίων δράσης κοινωνικής ένταξης πολιτών τρίτων χωρών σε συντονισμό με την ανάλογη κεντρική πρωτοβουλία του ΕΚΤ και την επικείμενη διαβούλευση με ΜΚΟ, οργανώσεις, τοπική αυτοδιοίκηση.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου 3 παρουσιάζεται η πολιτική ένταξης της ελληνικής πολιτείας για τους νομίμως διαμένοντες πολίτες τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων και

---

¹¹ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, ανά άξονα δράσης. Κάθε άξονας δράσης, περιλαμβάνει σειρά μέτρων. Σημειώνεται ότι τα μέτρα είναι ενδεικτικά και απορρέουν από την ελληνική εμπειρία, τις καλές πρακτικές άλλων ευρωπαϊκών κρατών και τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹², ενώ θα τεθούν σε διαβούλευση με τους συναρμόδιους φορείς για να αποφασιστούν τόσο οι προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν, όσο και τα πλέον κατάλληλα μέτρα με βάση τα ιδιαίτερα προβλήματα και συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας. Στο παρόν κείμενο εμφανίζεται συμβουλευτικά μέσα σε παρένθεση η προέλευση του κάθε μέτρου, είτε από άλλη χώρα ως βέλτιστη πρακτική (π.χ. ΙΣΠΑΝΙΑ) είτε από κείμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) (π.χ. ΡΑСТ-Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, ΚΒΑ, κ.ά.).

---

¹² Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

3.2. Άξονες δράσης: Στόχοι και προτεραιότητες

Τα μέτρα που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των αξόνων και μέτρων πολιτικής υλοποιούνται τόσο σε εθνικό, κεντρικό και περιφερειακό, όσο και σε επίπεδο Δήμων:

3.2.1. Πληροφόρηση-εξυπηρέτηση

3.2.1.1. Υποδοχή – Εισαγωγικά μαθήματα

Στόχοι:

1. Παροχή απαραίτητων εργαλείων στους μετανάστες (κατά τη διάρκεια προγραμμάτων υποδοχής) για την απόκτηση της αυτονομίας που απαιτείται ώστε να έχουν πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, να ασκούν τα δικαιώματά τους και να εκτελούν τα καθήκοντά τους υπό ίσες συνθήκες όπως και ο γηγενής πληθυσμός.
2. Προώθηση των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε νέο-εισερχόμενους μετανάστες.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹³: 2^η ΚΒΑ: «Η ένταξη προϋποθέτει την τήρηση των θεμελιωδών αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Μέτρα:

1. Οργάνωση εισαγωγικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων στη χώρα υποδοχής για τους νεοαφιχθέντες πολίτες τρίτων χωρών για την απόκτηση βασικών γνώσεων όσον αφορά τη γλώσσα, την ιστορία, τους θεσμούς, τις κοινωνικο-οικονομικές πτυχές, την πολιτιστική ζωή και τις θεμελιώδεις αξίες.
2. Τη γλώσσα, την ιστορία, τους θεσμούς, τις κοινωνικο-οικονομικές πτυχές, την πολιτιστική ζωή και τις θεμελιώδεις αξίες.
3. Έμφαση στην πτυχή «αγωγή του πολίτη» στα προγράμματα υποδοχής και τις λοιπές δραστηριότητες, καθώς και στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του πολίτη όπως αυτά απορρέουν από το ελληνικό Σύνταγμα.
4. Βελτίωση της ευελιξίας των εισαγωγικών προγραμμάτων (π.χ. Μαθήματα παράλληλα με μερική απασχόληση, νυχτερινά μαθήματα, εντατικά μαθήματα, καθώς και μαθήματα εξ αποστάσεως και μέσω διαδικτύου).

¹³ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

5. Εστίαση των εισαγωγικών δραστηριοτήτων στους νέους πολίτες τρίτων χωρών με ειδικά κοινωνικά και πολιτιστικά προβλήματα που συνδέονται με θέματα ταυτότητας.
6. Συντονισμός και διάδοση των διαθέσιμων υπηρεσιών υποδοχής.
7. Παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών - που αφορούν στη λειτουργία υπηρεσιών υποδοχής για:
  - Συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη
  - Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
  - Επαγγελματικό προσανατολισμό
  - Διερεύνηση ικανοτήτων, δεξιοτήτων, κλίσεων
  - Πληροφόρηση για θεσμικά, εργασιακά ζητήματα.
8. Ενίσχυση σχέσεων της Ελλάδας με τις χώρες προέλευσης των Πολιτών Τρίτων Χωρών με προετοιμασία τους για ευκολότερη ένταξή τους στην κοινωνία υποδοχής (μέσα από μέτρα προ της αναχώρησης για την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων)
9. Ανάπτυξη εισαγωγικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων για τα εξαρτώμενα μέλη των οικογενειών των προσώπων που αποτελούν αντικείμενο διαδικασιών εισδοχής, γλωσσικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα της επικοινωνίας, καθώς επίσης και στον τομέα των πολιτιστικών, πολιτικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της χώρας υποδοχής (ειδικές-στοχευμένες ομάδες καταρτιζόμενων: γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι, αναλφάβητοι και ανάπηροι).
10. Παροχή θετικών κινήτρων (π.χ. Οικονομικά κίνητρα - επιδοτήσεις), αλλά και αρνητικών (π.χ. Επιβολή προστίμου σε περίπτωση μη έγκαιρης ολοκλήρωσης), τόσο στους μετανάστες για μεγαλύτερη ενθάρρυνση συμμετοχής τους στα εισαγωγικά προγράμματα, όσο και στους παρόχους των υπηρεσιών προκειμένου να επιδιώξουν να παρέχουν πιο ποιοτικές και αποτελεσματικές υπηρεσίες.
11. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εισαγωγικών προγραμμάτων.

Φορέας Υλοποίησης:

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

3.2.1.2. Ενημέρωση

Στόχος:

1. Προώθηση της αναλογικά ισότιμης συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στον τομέα της πληροφόρησης.
2. Βέλτιστη ενημέρωση των πολιτών τρίτων χωρών στα θέματα που τους αφορούν.

Μέτρα:

1. Εκπόνηση κατανοητών μέσων ενημέρωσης, π.χ. Εγχειριδίων, μεταφρασμένων εντύπων, ιστοσελίδων στο διαδίκτυο, τηλεφωνικής γραμμής εξυπηρέτησης (help desk), μητρώων και ανάπτυξη ικανοτήτων του προσωπικού που συναλλάσσεται με μετανάστες.
2. Εκστρατείες ενημέρωσης προς τους πολίτες τρίτων χωρών σε σχέση με διάφορους τομείς πολιτικής.
3. Εκστρατείες δημοσιότητας που προβάλλουν τα δικαιώματα των πολιτών τρίτων χωρών.
4. Δημιουργία χώρων παροχής ενημέρωσης και υποστήριξης στους πολίτες τρίτων χωρών.

Φορέας Υλοποίησης :

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.1.3. Πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες

Στόχος:

1. Διασφάλιση ίσης πρόσβασης στα προγράμματα και τις υπηρεσίες των οργανισμών κοινωνικής πρόνοιας για όλα τα μέλη ενός ολοένα και περισσότερο ποικίλου πληθυσμού.
2. Συμμετοχή των ίδιων των ενδιαφερομένων – πολιτών τρίτων χωρών στη διαδικασία αλλαγής της οργανωτικής αντίληψης.
3. Βελτίωση της παροχής υπηρεσιών πρόνοιας για όσους χρήζουν βοήθειας.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁴: 6^η ΚΒΑ: «Η πρόσβαση των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, ίσους όρους με τους εθνικούς πολίτες και χωρίς καμία διάκριση, αποτελεί βασική προϋπόθεση για μία καλύτερη ένταξη»

Μέτρα:

1. Ενίσχυση της ικανότητας συνεργασίας όσων παρέχουν δημόσιες υπηρεσίες με τους πολίτες τρίτων χωρών μέσω διαπολιτισμικής μεσολάβησης και λειτουργίας ειδικών γραφείων εξυπηρέτησης
2. Ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των φορέων που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό).
3. Ενθάρρυνση διαπολιτισμικών προγραμμάτων ή δράσεων στην τοπική κοινότητα.
4. Σύζευξη του θεσμού της διαπολιτισμικής μεσολάβησης με το θεσμό του εθελοντισμού.
5. Θέσπιση οργανωτικών δομών για την ένταξη και τη διαχείριση της πολυμορφίας.
6. Θέσπιση προγραμμάτων για τη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών σχετικά με τις ανάγκες των διαφόρων κατηγοριών πολιτών τρίτων χωρών (ως προς την πρόσβασή τους στις κοινωνικές υπηρεσίες) σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, μέσω ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και ερευνών για τις κοινότητες των πολιτών τρίτων χωρών.
7. Ανάπτυξη θεσμικού συντονισμού και διαχείριση της διαθέσιμης πληροφορίας σε διάφορα επίπεδα διοίκησης και σε φορείς που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες.
8. Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης στους μετανάστες.

¹⁴ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

9. Προσαρμογή και ενίσχυση του δημόσιου συστήματος κοινωνικών υπηρεσιών στις ανάγκες μιας πιο ποικιλόμορφης κοινωνίας με σκοπό την εγγύηση της πρόσβασης σε αυτό, κάτω από συνθήκες ισοτιμίας.

Φορέας Υλοποίησης :

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται το Υπουργείο Υγείας, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.1.4. Υπηρεσίες μίας στάσης (one-stop shops)

Στο πλαίσιο αναδιάρθρωσης της διοικητικής οργάνωσης της χώρας έχουν ξεκινήσει ενέργειες για τη δημιουργία «υπηρεσιών μίας στάσης» (one-stop shops), οι οποίες θα υποδέχονται τις αιτήσεις των πολιτών τρίτων χωρών για τη χορήγηση ή ανανέωση των αδειών διαμονής, και επιπλέον θα τους παρέχουν κάθε απαραίτητη πληροφορία αναφορικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους με στόχο να διασφαλίζεται η νομιμότητα της διαμονής τους (ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης»). Με τα εν λόγω μέτρα θα σταματήσει η διαμεσολάβηση των Δήμων στη διαδικασία έκδοσης των αδειών διαμονής, γεγονός που εκτιμάται ότι θα μειώσει θεαματικά το χρόνο που απαιτείται για την έκδοση / ανανέωση των αδειών των πολιτών τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα.

Παράλληλα, έχουν ψηφιστεί οι ρυθμίσεις για την αναδιοργάνωση του συστήματος αδειοδότησης για τη διαμονή αλλοδαπών στη χώρα υπό όρους αυξημένης ασφάλειας, προκειμένου αφενός να εφαρμοστεί η υποχρέωση που απορρέει από τον Κανονισμό 380/2008 για υποχρεωτική έκδοση των αδειών διαμονής με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου, και αφετέρου να υλοποιηθεί ο σταδιακός μετασχηματισμός των Υπηρεσιών Αλλοδαπών και Μετανάστευσης των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων σε «υπηρεσίες μίας στάσης», ο οποίος σχετίζεται άμεσα με την έκδοση του αυτοτελούς εγγράφου.

3.2.1.5. Εκπαίδευση δημοσίων υπαλλήλων

Στόχος:

Προσαρμογή των υπηρεσιών στις ειδικές ανάγκες διαφόρων ομάδων του πληθυσμού μέσω της ανάπτυξης της διαπολιτισμικής ικανότητας των δημοσίων υπαλλήλων.

Μέτρα:

1. Αναδιοργάνωση των σπουδών που απευθύνονται στα μελλοντικά στελέχη της δημόσιας διοίκησης ώστε να υπάρχει η κατάλληλη κατάρτισή τους στα ζητήματα που αφορούν αλλοδαπούς.
2. Προώθηση της διαπολιτισμικής επιμόρφωσης όλων των δημοσίων υπαλλήλων που έρχονται σε επαφή με μετανάστες, σε όλα τα επίπεδα διοίκησης.
3. Προώθηση της κατάρτισης των δασκάλων και των εκπαιδευτών των δασκάλων με τις απαραίτητες δεξιότητες για να δουλεύουν με παιδιά και ενήλικες μετανάστες.
4. Βελτίωση της επιμόρφωσης των αστυνομικών υπαλλήλων και των υπαλλήλων του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και Προστασίας του Πολίτη.
5. Βελτίωση της επιμόρφωσης του προσωπικού των Καταστημάτων Κράτησης ώστε να είναι σε θέση να προσεγγίσουν και να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των αλλοδαπών κρατουμένων.
6. Βελτίωση της επιμόρφωσης του προσωπικού υγείας σε τεχνικές διαχείρισης θεμάτων υγείας για το μεταναστευτικό πληθυσμό.
7. Εισαγωγή μαθημάτων προσανατολισμένων σε θέματα ίσης μεταχείρισης και διαπολιτισμικότητας στις Σχολές Δικαστών και Αστυνομίας, καθώς και στο Στρατό και το Λιμενικό.

Φορέας Υλοποίησης :

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.1.6. Συμμέτοχη σε δίκτυα

Στόχοι:

1. Διευκόλυνση του συντονισμού μεταξύ μεταναστευτικών οργανώσεων, παρόχων υπηρεσιών, τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εργοδοτών (π.χ. Με στόχο την επαγγελματική συνεργασία), θρησκευτικών και φιλανθρωπικών οργανώσεων.
2. Ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και πληροφοριών μεταξύ των κρατών-μελών για την κοινωνική ένταξη π.τ.χ., με απώτερο στόχο την από κοινού υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών.
3. Διασφάλιση της συνεκτικότητας και αποτελεσματικότητας των πολιτικών ένταξης αλλά και της αποτελεσματικότερης χρήσης πόρων, μέσα από την ανάπτυξη μηχανισμών συντονισμού και ανταλλαγής εμπειριών, σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό).

Μέτρα:

1. Ανάπτυξη εργαλείων διαλόγου και ανταλλαγής καλών πρακτικών τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο χώρας.
2. Ενίσχυση της αμοιβαίας ενημέρωσης σχετικά με τη μετανάστευση μέσω της βελτίωσης των υφισταμένων εργαλείων.
3. Βελτίωση της πληροφόρησης μέσω δικτύων σχετικά με τις δυνατότητες και τους όρους της **νόμιμης μετανάστευσης**, ιδίως με τη δημιουργία των αναγκαίων εργαλείων για το σκοπό αυτό.
4. Προώθηση της ανταλλαγής πληροφοριών μέσω δικτύων σχετικά με την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών, όσον αφορά την **υποδοχή και την ένταξη**, καθώς και σχετικά με τα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για τη στήριξη των εθνικών πολιτικών ένταξης
5. Ενθάρρυνση της δικτύωσης των διαπολιτισμικών μεσολαβητών.

Φορέας Υλοποίησης :

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.2. Εκπαίδευση – ελληνική γλώσσα

Στόχοι:

1. Προώθηση του σχολείου ως τόπου ένταξης και ενσωμάτωσης.
2. Προώθηση της πιο ενεργού συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών και κυρίως των παιδιών τους στην ελληνική κοινωνία λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη ότι η γνώση της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας καταγωγής συμβάλλει στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας υποδοχής των πολιτών τρίτων χωρών.
3. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και παροχή στήριξης στους νεαρούς μετανάστες για την απόκτηση των απαραίτητων προσόντων, την επίτευξη χαμηλότερων ποσοστών εγκατάλειψης του σχολείου και την ισότιμη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
4. Βελτίωση των δυνατοτήτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για τους μετανάστες της πρώτης γενιάς.
5. Αξιοποίηση του παράγοντα «ανθρώπινο ταλέντο» στην γενική & επαγγελματική εκπαίδευση.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁵: 4^η ΚΒΑ: «Βασικές γνώσεις της γλώσσας, της ιστορίας και των θεσμών της κοινωνίας υποδοχής είναι απαραίτητες για την ένταξη· σημαντική προϋπόθεση της επιτυχίας της ένταξής τους είναι το να επιτραπεί στους μετανάστες να αποκτήσουν τις βασικές αυτές γνώσεις».

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁶: 5^η ΚΒΑ: «Οι προσπάθειες στον τομέα της εκπαίδευσης είναι βασικής σημασίας για την προετοιμασία των μεταναστών και ιδίως των παιδιών τους, να επιτύχουν και να είναι ενεργότερα μέλη της κοινωνίας».

Μέτρα (για παιδιά):

1. Διασφάλιση της συμμετοχής στην υποχρεωτική εκπαίδευση.
2. Προώθηση της ενισχυτικής διδασκαλίας και των τάξεων υποδοχής.
3. Αντανάκλαση της πολυμορφίας στα σχολικά προγράμματα και στο σύστημα διδασκαλίας.

¹⁵ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

¹⁶ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

4. Εφαρμογή προτύπων για την αξιολόγηση της προηγούμενης εκπαίδευσης και διασφάλιση της εισόδου των νεοαφιχθέντων μαθητών στο κατάλληλο επίπεδο του σχολικού συστήματος.
5. Καταπολέμηση των κινδύνων αποτυχίας στο σχολείο, της εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και της ακατάλληλης καθοδήγησης.
6. Ενθάρρυνση της δικτύωσης των σχολείων.
7. Σύνδεση σχολείου και κοινότητας με τη συμβολή διαμεσολαβητών (π.χ. Κοινωνικών λειτουργών) προκειμένου να υποστηριχθούν οι οικογένειες των μαθητών όπου υπάρχει ανάγκη
8. Αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και αναγκών των πολιτών τρίτων χωρών μαθητών.
9. Παροχή επαγγελματικής υποστήριξης σε σχολεία όπου φοιτά σημαντικός αριθμός παιδιών πολιτών τρίτων χωρών.
10. Βελτίωση της πρόσβασης των νέων πολιτών τρίτων χωρών στην ανώτερη εκπαίδευση.
11. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μαθημάτων γλώσσας.

Μέτρα (για ενήλικους):

1. Δημιουργία ειδικού εκπαιδευτικού υλικού και κρατικών διδακτικών χώρων για νεοεισερχόμενους μετανάστες (ενήλικες).
2. Δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την προσαρμογή των πολιτών τρίτων χωρών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μέσω έγκαιρης διάγνωσης τυχόν ανεπάρκειας δεξιοτήτων και γνώσεων.
3. Παροχή ευέλικτων προγραμμάτων εκπαίδευσης – ελληνικής γλώσσας.
4. Βελτίωση των μαθησιακών γνώσεων των γονέων.
5. Αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής σε επίπεδο επιμόρφωσης καθηγητών
6. Ανάπτυξη και εφαρμογή νέων τεχνικών και καινοτόμων μεθόδων εκμάθησης (e-learning, ηλεκτρονικά εξ αποστάσεως μαθήματα και άλλες μη παραδοσιακές μέθοδοι κ.λπ.).
7. Παροχή κινήτρων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και της ιστορίας σε ενήλικους.
8. Διεύρυνση των δομών εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.

9. Παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και εκπαιδευτικών προγραμμάτων στοχευμένες σε ειδικές ομάδες πολιτών τρίτων χωρών, ώστε να καλύπτονται οι ιδιαίτερες ανάγκες τους.
10. Παροχή θετικών κινήτρων (λ.χ. οικονομικά κίνητρα, επιδοτήσεις), αλλά και αρνητικών, τόσο στους μετανάστες για μεγαλύτερη ενθάρρυνση συμμετοχής τους στα μαθήματα γλώσσας, όσο και στους παρόχους των υπηρεσιών προκειμένου να επιδώσουν να παρέχουν πιο ποιοτικές και αποτελεσματικές υπηρεσίες
11. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μαθημάτων γλώσσας.

Στην Ελλάδα λειτουργεί ο Θεσμός Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ν.2413/1996) ο οποίος προβλέπει:

1. Διαπολιτισμικά σχολεία,
2. Προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας (τάξεις υποδοχής),
3. Προγράμματα αντισταθμιστικής εκπαίδευσης για παλιννοστούντες & αλλοδαπούς μαθητές,
4. Δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση.

Φορέας Υλοποίησης

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού σε συνεργασία με Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας.

3.2.3. Εργασία, απασχόληση και κατάρτιση

3.2.3.1. Προώθηση της νόμιμης απασχόλησης

Στόχοι:

1. Αντιμετώπιση των διακρίσεων σε όλα τα στάδια της ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας (πρακτικές πρόσληψης , διαδικασία προαγωγής σε ανώτερη θέση κ.ο.κ.).
2. Διασφάλιση των εργασιακών δικαιωμάτων και καταπολέμηση της ανασφάλιστης εργασίας των πολιτών τρίτων χωρών.
3. Προώθηση της συμμετοχής και συνεισφοράς των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνία υποδοχής μέσω της απασχόλησης

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁷: 3^η ΚΒΑ: «Η απασχόληση αποτελεί βασικό στοιχείο της διαδικασίας ένταξης, ουσιαστικής σημασίας για τη συμμετοχή και η συνεισφορά των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνία υποδοχής καθώς και την προβολή της συνεισφοράς αυτής».

Μέτρα:

1. Ενημέρωση για το εργασιακό πλαίσιο (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ (ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ), ΟΑΕΔ, ασφαλιστικές εισφορές, εργόσημο κλπ).
2. Δημιουργία κόμβου προσφοράς και ζήτησης για απασχόληση.
3. Προώθηση της ενημέρωσης των πολιτών τρίτων χωρών για τον τρόπο αντιμετώπισης διακρίσεων που μπορεί να υποστούν και ενθάρρυνση υποβολής καταγγελιών.
4. Ενίσχυση εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.
5. Διευκόλυνση της προσέγγισης πολιτών τρίτων χωρών και πιθανών εργοδοτών.
6. Καθοδήγηση των πολιτών τρίτων χωρών προς τομείς υψηλής ανάπτυξης που δημιουργούν θέσεις εργασίας.
7. Δημιουργία προγραμμάτων εξατομικευμένης παρακολούθησης ή εφαρμογή δράσεων mentoring που ξεκινούν από επιχειρήσεις ή δομές της κοινωνίας πολιτών.
8. Ενθάρρυνση των πολιτών τρίτων χωρών να αξιοποιούν πλήρως τις δεξιότητες και ικανότητές τους.

¹⁷ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

9. Βελτίωση της αναγνώρισης των δεξιοτήτων και αντιστοίχιση δεξιοτήτων και αναγκών της αγοράς εργασίας.
10. Αύξηση της ελκυστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) (και ειδικότερα της χώρας) για τους υψηλά ειδικευμένους εργαζόμενους
11. Παροχή συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών (ΣΥΥ).
12. Προώθηση της ενημέρωσης για τις δυνατότητες πρόσβασης στην αγορά εργασίας
13. Ενημέρωση των πολιτών τρίτων χωρών για τις δυνατότητες κατάρτισής τους και των δυνατοτήτων αντιστοίχισης των τίτλων σπουδών τους.
14. Ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων για την πρόληψη των διακρίσεων στην αγορά εργασίας.
15. Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην εκπόνηση και εφαρμογή μέτρων προώθησης των πολιτών τρίτων χωρών στην απασχόληση.
16. Ενημέρωση των εργοδοτών και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σχετικά με τα πιστοποιητικά παρακολούθησης των εισαγωγικών μαθημάτων.
17. Πρόβλεψη νέων τρόπων αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, της κατάρτισης και/ή της επαγγελματικής εμπειρίας των νεοαφιχθέντων, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία.
18. Παρακολούθηση των επιπτώσεων των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας.
19. Έναρξη συζήτησης με τις επιχειρήσεις σχετικά με την ένταξη και σύνδεση των κυβερνητικών προγραμμάτων με τα κοινωνικά προγράμματα των επιχειρήσεων.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.3.2. Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας

Στόχοι:

1. Αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας και παράνομης απασχόλησης προς αποφυγή νόμιμων εισφορών των εργοδοτών και των εργαζομένων.
2. Διασφάλιση των εργασιακών δικαιωμάτων και καταπολέμηση της ανασφάλιστης εργασίας των πολιτών τρίτων χωρών.
3. Προώθηση της συμμετοχής και συνεισφοράς των πολιτών τρίτων χωρών στην κοινωνία υποδοχής μέσω της απασχόλησης.

Μέτρα:

1. Ενημέρωση για το εργασιακό πλαίσιο (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ (ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ), ΟΑΕΔ, ασφαλιστικές εισφορές, εργόσημο κ.λπ.)
2. Διοικητικές κυρώσεις για τις επιχειρήσεις
3. Διοικητικές κυρώσεις για τους προμηθευτές/τους υπαλλήλους
4. Διοικητικές ποινικές κυρώσεις για τους αγοραστές
5. Ποινικές κυρώσεις για τους αγοραστές/τους υπαλλήλους
6. Εντατικές επιθεωρήσεις εργασιακών χώρων και εργοδοτικών νοικοκυριών
7. Εντατικές επιθεωρήσεις αποθηκών, λιμανιών και τελωνείων
8. Εντατικές επιθεωρήσεις καλλιεργείων, αγροτικών και κτηνοτροφικών μονάδων και στον τομέα αλιείας
9. Συλλογή στοιχείων
10. Έλεγχος πιστοποίησης της επιχείρησης και πληρωμών των ασφαλιστικών και φορολογικών υποχρεώσεων
11. Υποχρεωτική ταυτότητα/κάρτας άδειας πλανόδιου πωλητή με σκοπό την καταπολέμηση του παράνομου πλανόδιου εμπορίου
12. Εντατικές επιθεωρήσεις αποθηκών χονδρικής εμπορευμάτων
13. Διευκόλυνση μετάβασης από την ανεργία στην αυταπασχόληση
14. Προσφορά κατάρτισης και οικονομικής υποστήριξης στο στην ίδρυση και στο ξεκίνημα νέων επιχειρήσεων
15. Εφαρμογή άμεσα κίνητρα φόρου (π.χ. φορο-ελαφρύνσεις, απαλλαγές, αφαιρέσεις)
16. Προώθηση της σύνδεσης του συνταξιοδοτικού καθεστώτος με την επίσημη εργασία
17. Η αστυνόμευση/απαγόρευση σημείων που πραγματοποιείται αγοραπωλησία παράνομων προϊόντων

18. Εκστρατείες για τους κινδύνους και τις απώλειες από την αδήλωτη εργασία
19. Βελτίωση της σχετικής νομοθεσίας και απονομής δικαιοσύνης στα σχετικά θέματα.
20. Τηλεφωνική γραμμή για αναφορά κρουσμάτων παράνομης απασχόλησης αλλοδαπών.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται το Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς, όπως το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ.) κ.ά.

3.2.3.3. Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας

Στόχος:

Προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος των πολιτών τρίτων χωρών δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις των πολιτών τρίτων χωρών και των εθνοτικών μειονοτήτων, αποτελούν ζωτικό μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας εν γένει και συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Μέτρα:

1. Ενθάρρυνση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της ιδέας του επιχειρείν, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
2. Υποστήριξη της δημιουργίας επιχειρήσεων εκ μέρους των πολιτών τρίτων χωρών.
3. Ανάπτυξη σχημάτων που υποστηρίζουν τη δημιουργία επιχειρήσεων.
4. Ενίσχυση των δυνατοτήτων κατάρτισης των μικρών επιχειρήσεων, των επαγγελματικών οργανώσεων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στους οικονομικούς τομείς που απασχολούν σημαντικό αριθμό πολιτών τρίτων χωρών.
5. Αξιοποίηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται τα Υπουργεία: Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους φορείς.

3.2.3.4. Κατάρτιση

Στόχος:

1. Προώθηση των επαγγελματικών ευκαιριών των πολιτών τρίτων χωρών και προσφύγων μέσω της κατάρτισης με ταυτόχρονη μελέτη των τοπικών αγορών και των ειδικών ικανοτήτων που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση.
2. Προώθηση της κατάρτισης ως μοχλός κοινωνικής κινητικότητας των πολιτών τρίτων χωρών.

Μέτρα:

1. Προγραμματισμός των μαθημάτων κατάρτισης βάσει της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας
2. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων κατάρτισης.
3. Βελτίωση του φάσματος επαγγελματικής κατάρτισης και προσαρμογή του στις ανάγκες των ενηλίκων πολιτών τρίτων χωρών, αλλά και στις ανάγκες της αγοράς εργασίας

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται τα Υπουργεία: (α) Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, (β) Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού σε συνεργασία με τους συναρμόδιους Φορείς.

3.2.4. Υγεία

Στόχος:

Διευκόλυνση της ισότιμης πρόσβασης και της χρήσης των υπηρεσιών υγείας από τους πολίτες τρίτων χωρών και τους πρόσφυγες.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁸: 7^η ΚΒΑ: «Βελτίωση των συνθηκών ζωής των πολιτών τρίτων χωρών (όσον αφορά στην υγεία) σε αστικό περιβάλλον».

Μέτρα:

1. Διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας σε συνοριακές γραμμές και σε σταθμούς εισόδου πολιτών τρίτων χωρών.
2. Διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας σε περιοχές υψηλής συγκέντρωσης πολιτών τρίτων χωρών.
3. Διασφάλιση έκτακτης υγειονομικής περίθαλψης πολιτών τρίτων χωρών σε χώρους προσωρινής υποδοχής, φιλοξενίας και διαμονής
4. Παροχή ιατρικής/νοσηλευτικής φροντίδας και κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών για θέματα υγείας
5. Προώθηση της ενημέρωσης του μεταναστευτικού πληθυσμού σε θέματα υγείας και υγιεινής, καθώς και όσον αφορά στη λειτουργία του συστήματος υγείας της χώρας.
6. Βελτίωση του εντοπισμού των αναγκών υγείας των πολιτών τρίτων χωρών που σχετίζονται με κοινωνικούς παράγοντες
7. Προώθηση της διαπολιτισμικής μεσολάβησης στις υπηρεσίες υγείας.
8. Καταπολέμηση των φαινομένων ξеноφοβίας και ρατσισμού στους χώρους παροχής ιατρικών υπηρεσιών και καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών τρίτων χωρών. Μέσω της ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και επιμόρφωσης του προσωπικού που εργάζεται στους χώρους αυτούς.

Φορέας Υλοποίησης:

Ως κύριος φορέας υλοποίησης ορίζεται το Υπουργείο Υγείας σε συνεργασία με τους λοιπούς συναρμόδιους Φορείς.

¹⁸ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

3.2.5. Στέγαση και ποιότητα ζωής

Στόχοι:

1. Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην αγορά κατοικίας (housing market), όχι μόνον όσον αφορά την πρόσβαση αλλά και την ποιότητα στέγασης.
2. Καταπολέμηση φαινομένων γκετοποίησης με ταυτόχρονη ενίσχυση της αίσθησης της κοινότητας.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»¹⁹: 7^η ΚΒΑ: Προβλέπει τον τρόπο βάσει του οποίου οι πολιτικές στέγασης θα συμβάλλουν στη διαδικασία ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών και ορίζει τα εξής: *«Ένας μηχανισμός συχνής συνεργασίας μεταξύ των μεταναστών και των πολιτών των κρατών μελών είναι βασικής σημασίας για την ένταξη. Κοινοί χώροι συζήτησης, διαπολιτισμικός διάλογος, εκπαίδευση για μια καλύτερη γνώση των μεταναστών και των πολιτισμών τους, καθώς και βελτίωση των συνθηκών ζωής σε αστικό περιβάλλον ενισχύουν την επικοινωνία μεταξύ των μεταναστών και των πολιτών των κρατών μελών».*

Μέτρα:

1. Ανάπλαση των μεγάλων αστικών κέντρων (π.χ. Αθήνα, Πάτρα κ.λπ.) με συντονισμένες και συνεκτικές παρεμβάσεις δημόσιας ρύθμισης.
2. Πρόληψη φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και φυλετικού διαχωρισμού τα οποία χαρακτηρίζουν τις μειονεκτούσες περιοχές
3. Ενίσχυση της δημιουργίας «γεφυρών» επικοινωνίας και επαφής μεταξύ των διαφορετικών πληθυσμών των αστικών συνοικιών των πόλεων.
4. Αντιμετώπιση κάθε ανισότητας όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών στέγασης μεταξύ των διαφόρων περιοχών.
5. Βελτίωση του περιβάλλοντος χώρου και της ποιότητας ζωής των πολιτών τρίτων χωρών.
6. Προώθηση της συμβολής της τοπικής κοινωνίας στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής γηγενών και πολιτών τρίτων χωρών.
7. Δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την διευκόλυνση της πρόσβασης και της χρήσης των υπηρεσιών στέγασης από τους πολίτες τρίτων χωρών.

¹⁹ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

8. Πρόληψη δημιουργίας φαινομένων χωρικού διαχωρισμού και συνωστισμού κατά την αρχική φάση εγκατάστασης.
9. Προώθηση της ενημέρωσης των πολιτών τρίτων χωρών για τις δυνατότητες εξεύρεσης προσωρινού καταλύματος (με τη συμβολή της πολιτείας, των ΜΚΟ ή των μεταναστευτικών συλλόγων) και ορθολογική κατανομή των πόρων που προορίζονται για τη στέγαση κατά την αρχική φάση εγκατάστασης των πολιτών τρίτων χωρών.
10. Υποστήριξη πιλοτικών προγραμμάτων για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών με τις οικογένειές τους σε αραιοκατοικημένες περιοχές στο πλαίσιο προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου.
11. Εκπόνηση ειδικών στεγαστικών προγραμμάτων στις περιφέρειες με αυξημένη ζήτηση εργασίας (π.χ. Στον αγροτικό τομέα).
12. Υποστήριξη προγραμμάτων διαμεσολάβησης και καταπολέμησης των διακρίσεων στη στεγαστική αγορά.
13. Προώθηση των απαραίτητων νομοθετικών ρυθμίσεων που θα απαγορεύουν κάθε διάκριση όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών, περιλαμβανομένης της στέγασης
14. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τη διασφάλιση της ισότητας ευκαιριών στον τομέα της στέγασης και των σχετικών υπηρεσιών.
15. Ενίσχυση της ασφάλειας στις γειτονιές.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται: Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής σε συνεργασία με Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως και Προστασίας του Πολίτη, το Υπουργείο Υγείας και Υπουργείο Εσωτερικών.

3.2.6. Συμμέτοχη στα κοινά

Στόχος:

1. Δημιουργία ενεργών πολιτών μέσω προώθησης και ενίσχυσης συμμετοχικών διαδικασιών.
2. Προώθηση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα θέματα που τους αφορούν – διεύρυνση της δημοκρατικής νομιμότητας.
3. Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στη δημοκρατική διαδικασία
4. Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών σε όλες τις πτυχές της συλλογικής ζωής

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²⁰: 9^η ΚΒΑ: «Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημοκρατική διαδικασία και στη δημιουργία πολιτικών και μέτρων ένταξης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο, ευνοεί την ένταξή τους».

Μέτρα:

1. Ενθάρρυνση των πολιτών τρίτων χωρών για ενεργό συμμετοχή στα κοινά
2. Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στη σύνθεση συμβουλευτικών οργάνων.
3. Προώθηση μιας ισορροπημένης εκπροσώπησης και των δύο φύλων σε συλλόγους και οργανώσεις.
4. Διευκόλυνση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στις οργανώσεις γενικού χαρακτήρα (όχι μόνο μεταναστευτικές), ιδίως με την υποστήριξη των προγραμμάτων εθελοντισμού και των σεμιναρίων.
5. Ενθάρρυνση της σύστασης σωματείων πολιτών τρίτων χωρών που θα είναι σε θέση να δίνουν συμβουλές στους νεοαφιχθέντες και συμμετοχή των εκπροσώπων τους στα προγράμματα υποδοχής ως εκπαιδευτές και πρότυπα (role models).
6. Δημιουργία πλατφόρμας οργανώσεων πολιτών τρίτων χωρών και οργανώσεων που τους εκπροσωπούν.

Φορέας Υλοποίησης: Υπουργείο Εσωτερικών.

²⁰ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

3.2.6.1. Συμμετοχή στην τοπική κοινωνία: Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών

Στόχος:

Βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών τρίτων χωρών στη δημοκρατική διαδικασία και στη δημιουργία πολιτικών και μέτρων ένταξης, ιδίως σε τοπικό επίπεδο.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²¹: 10^η ΚΒΑ: Προώθηση της ενσωμάτωσης των πολιτικών και μέτρων ένταξης σε όλες τις σχετικές πολιτικές και σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης και των δημοσίων υπηρεσιών.

Μέτρα:

1. Επίσημη καταγραφή των μεταναστευτικών συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων στον κάθε δήμο με σκοπό την δημιουργία επικαιροποιημένου «χάρτη επίσημων συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων των πολιτών τρίτων χωρών» και βάση δεδομένων από το Υπουργείο Εσωτερικών.
2. Έλεγχος σύστασης και επαρκούς αντιπροσώπευσης των πολιτών τρίτων χωρών στο κάθε ΣΕΜ.
3. Διαμόρφωση βασικών οδηγιών σύστασης και λειτουργίας.
4. Επέκταση και βελτίωση των διαύλων επικοινωνίας με τα διάφορα επίπεδα διοίκησης για την συμμετοχή των πολιτών τρίτων χωρών στο σχεδιασμό πολιτικών ένταξης.
5. Διασφάλιση της συνεργασίας και του συντονισμού ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης και δημόσιας διοίκησης.
6. Ανάπτυξη εργαλείων που θα βοηθήσουν τις τοπικές αρχές να σχεδιάσουν δημόσιες πολιτικές προσαρμοσμένες στις διάφορες ανάγκες του πληθυσμού.
7. Προώθηση συμμετοχικών μηχανισμών που θα εμπλέκουν τόσο τους μετανάστες, όσο και τους γηγενείς κατά τη διαδικασία ένταξης σε τοπικό επίπεδο.
8. Ενίσχυση των τοπικών πρωτοβουλιών και της συμμετοχής στα κοινά, εστιάζοντας σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση πολιτών τρίτων χωρών.
9. Καταγραφή και διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες που κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια του οικείου Δήμου ως προς την ένταξή τους και την επαφή τους με τις δημόσιες αρχές ή τη δημοτική αρχή.
10. Διευκόλυνση της δικτύωσης των μελών των ΣΕΜ.

²¹ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

11. Παροχή λειτουργικής υποστήριξης στα μέλη των ΣΕΜ.

Φορέας Υλοποίησης: Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως και Προστασίας του Πολίτη και Τοπική Αυτοδιοίκηση.

3.2.6.2. Σύλλογοι/οργανώσεις μεταναστών – ΜΚΟ

Στόχος:

1. Επίσημη καταγραφή των μεταναστευτικών συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων στην Ελλάδα με σκοπό την δημιουργία επικαιροποιημένου «χάρτη επίσημων συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων των πολιτών τρίτων χωρών» και βάση δεδομένων από το Υπουργείο Εσωτερικών.
2. Ενίσχυση της συμμετοχής σε συλλόγους/οργανώσεις/κοινοτήτες, της επίσημης αντιπροσώπευσης των πολιτών τρίτων χωρών με δημοκρατικές διαδικασίες που εξασφαλίσουν τη μέγιστη εκπροσώπηση της κάθε εθνικότητας, από τη βάση, επιτυγχάνοντας την έκφραση της πραγματικής «φωνής των πολιτών τρίτων χωρών» και των κοινοτήτων μέσα από το σύλλογο.
3. Εξέλιξη του ρόλου των συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων σε μέσο για την ομαλή ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία υποδοχής.
4. Προώθηση του εθελοντισμού ως μορφή κοινωνικής συμμετοχής κατά την οποία οι μετανάστες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ως ενεργοί πολίτες.
5. Ενθάρρυνση και διευκόλυνση συμμετοχής πολιτών τρίτων χωρών σε συλλόγους και οργανώσεις γενικού χαρακτήρα της κοινωνίας υποδοχής και διαμόρφωση ενιαίας έκφρασης ανά ομάδα.
6. Εξέλιξη των συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων ως συνεργοί στην ομαλή ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών σε όλα τα επίπεδα της ελληνικής κοινωνίας.
7. Εξέλιξη των συλλόγων σε υγιές μέσο έκφρασης και επαφής με τους επίσημους φορείς.

Μέτρα:

1. Επίσημη καταγραφή των μεταναστευτικών συλλόγων (τίτλος, έδρα, σύνθεση, εκπρόσωπος, ακριβής αριθμός μελών, διαδικασίες εκλογής, κλπ.) σε ειδική πλατφόρμα του Υπουργείου Εσωτερικών όπου θα εγκρίνεται ο κάθε σύλλογος. Ελάχιστο όριο συμμετοχής σε αυτόν βάσει αριθμού πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια.
2. Διαμόρφωση βασικών οδηγιών σύστασης και λειτουργίας.
3. Θεσμοθέτηση δημοκρατικών και αντιπροσωπευτικών μεταναστευτικών οργανώσεων, μέσω της εκλογής εκπροσώπων των νομίμων πολιτών τρίτων χωρών από διαφανείς διαδικασίες προς εξάλειψη «συλλόγων σφραγίδες και

φαντάσματα», της πατρωνίας και των πελατειακών σχέσεων μέσα στους μεταναστευτικούς συλλόγους και πολλαπλών συλλόγων.

4. Προώθηση μιας ισορροπημένης εκπροσώπησης των φύλων σε συλλόγους και οργανώσεις.
5. Ενθάρρυνση της δικτύωσης τόσο των μεταναστευτικών οργανώσεων μεταξύ τους, όσο και ανάμεσα σε μεταναστευτικές οργανώσεις και οργανώσεις της κοινωνίας υποδοχής.
6. Συμμετοχή των νόμιμων μεταναστευτικών οργανώσεων τόσο στο επίπεδο της διαβούλευσης, όσο και στο επίπεδο υλοποίησης ενταξιακών πολιτικών.
7. Προώθηση της ενδυνάμωσης των μεταναστευτικών οργανώσεων και της ανάπτυξης των δεξιοτήτων των μελών τους (capacity building) μέσω των κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης.
8. Συμμετοχή των συλλόγων/οργανώσεων/κοινοτήτων επίσημες σε δράσεις της Πολιτείας σε διάφορους τομείς στο τοπικό και ευρύτερο επίπεδο.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας, το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Υγείας και η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

3.2.6.3. Ιθαγένεια

Στόχος:

1. Η συγκροτημένη πολιτική απόδοσης ιθαγένειας του κράτους η οποία θα συνδέεται δομικά με τον εξορθολογισμό των τυπικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων απόκτησης ιθαγένειας εκ μέρους των πολιτών τρίτων χωρών.
2. Αναβάθμιση της διαδικασίας απόδοσης της ιθαγένειας από τυπική διοικητική πράξη σε λειτουργία ποιοτικής και συνειδητής ένταξης στο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο της Ελληνικής Δημοκρατίας.
3. Διευκόλυνση των πολιτών τρίτων χωρών κατά τη διαδικασία απόκτησης της ιθαγένειας με βάση μια προσέγγιση της ένταξης επικεντρωμένη στον πολίτη.
4. Προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών τρίτων χωρών.
5. Μείωση του χάσματος των δικαιωμάτων μεταξύ πολιτών και μακροχρόνιων πολιτών τρίτων χωρών και δυνατότητα διάνοιξης ενός ευρύτερου φάσματος δυνατοτήτων συμμετοχής στους δεύτερους.
6. Απλοποίηση της διοικητικής διαδικασίας ώστε να ελαττωθούν τυχόν καθυστερήσεις ή προβλήματα στη διαδικασία πολιτογράφησης.

Μέτρα:

Το νέο πλαίσιο απόδοσης της ιθαγένειας προτείνουμε να στηρίζεται σε ορισμένες θεμελιώδεις αρχές, συγκεκριμένα:

1. Στον σεβασμό των θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος της Ελλάδος.
  2. Στη μέριμνα για τους ομογενείς.
  3. Στην διακρίβωση του γνησίου δεσμού του ενδιαφερομένου να πολιτογραφηθεί αλλοδαπού προς την Ελληνική Δημοκρατία.
  4. Στον εξορθολογισμό του απαιτούμενου χρόνου μόνιμης και νόμιμης διαμονής στην επικράτεια της Χώρας.
  5. Στην εξατομίκευση της κρίσης για την απόκτηση της ιθαγένειας.
- Κατ' αυτόν τον τρόπο η απόδοση της ιθαγένειας θα εξορθολογιστεί και θα αναβαθμιστεί από μία απλή τυπική διαδικασία σε ένταξη ουσιαστικής ενσωμάτωσης στο πλαίσιο της Ελληνικής Δημοκρατίας.

- Επιδιώκεται αλλαγή φιλοσοφίας: Η ιθαγένεια δεν πρέπει να αποδίδεται σε κάποιον με την ελπίδα να ενταχθεί στην χώρα, αλλά να αποδίδεται στον ήδη ενταγμένο, ως επιβράβευση της ένταξής του.

Φορέας Υλοποίησης: Υπουργείο Εσωτερικών.

3.2.7. Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης

3.2.7.1. Καταπολέμηση διακρίσεων

Στόχος:

1. Ίση πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες υπό συνθήκες πολυμορφίας.
2. Καταπολέμηση όλων των μορφών διακρίσεων στις οποίες εκτίθενται οι μετανάστες

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο προβλέπει τα εξής:

Εθνικό Δίκαιο Νόμος 3386/2005: Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 65 του εν λόγω νόμου *«Η κοινωνική ένταξη αποσκοπεί στη χορήγηση δικαιωμάτων στους πολίτες τρίτων χωρών, τα οποία διασφαλίζουν αφ' ενός την αναλογικώς ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας και, αφ' ετέρου, αποβλέπουν στην υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας».*

Νόμος 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» που ενσωματώνει τις κοινοτικές οδηγίες 2000/43/EK και 2000/78/EK του Συμβουλίου.

Αντιστοιχία με τη νομοθεσία της ΕΕ: Η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) παρέχει ένα πλαίσιο για αυστηρή εθνική νομοθεσία κατά των διακρίσεων. Απαγορεύει την άμεση ή έμμεση διάκριση, τις εντολές για διακρίσεις και παρενόχληση.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²²: 6^η ΚΒΑ: *«Διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στους θεσμούς καθώς και στα δημόσια και ιδιωτικά αγαθά και υπηρεσίες, ίσους όρους με τους εθνικούς πολίτες και χωρίς καμία διάκριση».*

Μέτρα:

1. Παροχή υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες του πληθυσμού στον οποίο απευθύνονται κάθε φορά.
2. Πρόληψη παρενοχλήσεων στην εργασία για φυλετικούς λόγους ή λόγω εθνοτικής προέλευσης.

²² Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

3. Ενίσχυση του σώματος επιθεώρησης εργασίας με το απαραίτητο στελεχικό δυναμικό.
4. Εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης εργαζομένων & εργοδοτών.
5. Προώθηση της προστασίας των επί μακρόν διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών σχετικά με την πρόσβαση σε μισθωτή απασχόληση, τους όρους απασχόλησης, την επαγγελματική κατάρτιση και την αναγνώριση των επαγγελματικών διπλωμάτων.
6. Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής για την καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των αρνητικών στερεοτύπων.
7. Ένταξη της ίσης μεταχείρισης σε όλες τις δημόσιες πολιτικές.
8. Εκπόνηση μελετών – ερευνών για την προώθηση της καταπολέμησης των διακρίσεων.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3.2.7.2. Ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης – Αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού

Στόχος:

1. Βελτίωση της δημόσιας εικόνας της μετανάστευσης και προώθηση της θετικής πλευράς μιας κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία.
2. Εμπλουτισμός των γνώσεων του ευρύτερου κοινού σε θέματα ένταξης πολιτών τρίτων χωρών και της ευαισθησίας απέναντι στην ευημερία όλων των κατοίκων.
3. Προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²³: 1^η ΚΒΑ: Βελτίωση της κατανόησης και της αποδοχής της μετανάστευσης.

Μέτρα:

1. Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης με στόχο την καταπολέμηση των στερεοτυπικών αντιλήψεων.
2. Βελτίωση της απεικόνισης της μετανάστευσης από τα μέσα ενημέρωσης (μέσω εκπομπών με πολυπολιτισμικό περιεχόμενο).
3. Αναγνώριση των θετικών διαστάσεων της μετανάστευσης, κυρίως σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης.
4. Καταπολέμηση του ρατσισμού, του εξτρεμισμού και των διακρίσεων εναντίον των ανθρώπων με μεταναστευτικό παρελθόν μέσω της νομοθεσίας.
5. Καταπολέμηση κηρυγμάτων μισαλλοδοξίας.
6. Συμπερίληψη των ίσων ευκαιριών για τους μετανάστες σε όλους τους σχετικούς νόμους, τις πολιτικές και τις πρακτικές (mainstreaming).
7. Παρακολούθηση των επιπτώσεων της νομοθεσίας κατά των διακρίσεων.
8. Παροχή πληροφοριών και υπηρεσιών από τις αρχές υπεράσπισης της ισότητας (π.χ. Συνήγορος του πολίτη).
9. Καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο σε θεσμικό επίπεδο (π.χ. Από πολιτικούς, δημόσιους υπάλληλους, ΜΜΕ), όσο και των καθημερινών διακρίσεων από το γενικό πληθυσμό.

²³ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

Φορέας Υλοποίησης: Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Υπουργείο Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σε συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς.

3.2.8. Διαπολιτισμικότητα

3.2.8.1. Διαπολιτισμικός διάλογος

Στόχος:

- Προώθηση της αμοιβαίας κατανόησης, εμπιστοσύνης και της ανοικτής ανταλλαγής απόψεων που προάγουν τη διαπολιτισμικότητα.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²⁴: 1^η ΚΒΑ: «Η ένταξη είναι μία δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία, αμοιβαίου συμβιβασμού μεταξύ όλων των μεταναστών και πολιτών των κρατών μελών».

Μέτρα:

1. Προώθηση της συχνής αλληλεπίδρασης πολιτών τρίτων χωρών και γηγενών.
2. Παροχή εκπαίδευσης η οποία συμβάλει στην καλύτερη γνώση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των πολιτών τρίτων χωρών.
3. Προστασία της πρακτικής διαφορετικών πολιτισμών όπως αυτή κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, εκτός εάν οι πρακτικές βρίσκονται σε σύγκρουση με άλλα απαραβίαστα ευρωπαϊκά δικαιώματα ή με το εθνικό δίκαιο.
4. Ενίσχυση του ρόλου του ουδέτερου διαμεσολαβητή που διευκολύνει την ανοικτή ανταλλαγή απόψεων σε πνεύμα σεβασμού.
5. Ανάπτυξη του διαπολιτισμικού προσανατολισμού σε όλες τις δομές εκπαίδευσης.
6. Προώθηση της χρήσης κοινών χώρων καθώς και των δραστηριοτήτων όπου οι μετανάστες συνεργάζονται με την κοινωνία υποδοχής.
7. Ενίσχυση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα στη διαχείριση της πολυμορφίας.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και επαγγελματικούς φορείς.

²⁴ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

3.2.8.2. Διαθρησκευτικός διάλογος

Στόχος:

1. Ενίσχυση του διαλόγου ανάμεσα στις θρησκευτικές κοινότητες των πολιτών τρίτων χωρών, καθώς και μεταξύ πολιτών τρίτων χωρών και κοινωνίας υποδοχής.
2. Προώθηση της ανεξιθρησκίας μεταξύ των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»: 8^η ΚΒΑ: «Η άσκηση των διαφόρων πολιτισμικών και θρησκευτικών πρακτικών την οποία εγγυάται ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να προστατευθεί, με την επιφύλαξη ότι δεν θα παραβιάζει άλλα απαραβίαστα ευρωπαϊκά δικαιώματα ή δεν θα αντίκειται στην εθνική νομοθεσία».

Μέτρα:

1. Προώθηση του διαλόγου μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων αλλά και μεταξύ κοινοτήτων και Αρχών λήψης αποφάσεων για θέματα θρησκευμάτων και πρακτικών.
2. Επίσημη καταγραφή των θρησκευτικών συλλόγων (τίτλος, έδρα, σύνθεση, εκπρόσωπος, ακριβής αριθμός μελών, διαδικασίες εκλογής, κλπ.) σε ειδική πλατφόρμα του Υπουργείου Εσωτερικών όπου θα εγκρίνεται ο κάθε σύλλογος. Ελάχιστο όριο συμμετοχής σε αυτόν βάσει αριθμού πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια.
3. Εγκαθίδρυση διαλόγου ανάμεσα στην κυβέρνηση και τους θρησκευτικούς εκπροσώπους.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών.

3.2.8.3. Καλλιτεχνικές – πολιτιστικές δραστηριότητες

Στόχος:

- Ενδυνάμωση της αλληλεπίδρασης των πολιτισμών των χωρών προέλευσης με τον ελληνικό πολιτισμό και της αρμονικής συνύπαρξης των πολιτών τρίτων χωρών με την κοινωνία υποδοχής.
- Πολιτισμική στήριξη των πολιτών τρίτων χωρών.

Μέτρα:

1. Προώθηση της αλληλεπίδρασης πολιτών τρίτων χωρών και γηγενών μέσω του πολιτισμού.
2. Προώθηση της αλληλεπίδρασης πολιτών τρίτων χωρών και γηγενών μέσω καλλιτεχνικών δρωμένων
3. Δημιουργία ειδικών χώρων δημιουργικής απασχόλησης για τα παιδιά και τη νεολαία.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και το Υπουργείο Τουρισμού.

3.2.8.4. Αθλητικές δραστηριότητες

Στόχος:

- Υποστήριξη αρμονικής συνύπαρξης των πολιτών τρίτων χωρών με την κοινωνία υποδοχής μέσα από τον αθλητισμό.

Μέτρα:

1. Ενθάρρυνση κοινών αθλητικών δραστηριοτήτων.
2. Ενθάρρυνση εγγραφής των πολιτών τρίτων χωρών σε αθλητικούς ομίλους ως μέλη.
3. Ενίσχυση του αθλητισμού σε τοπικό επίπεδο.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και το Υπουργείο Τουρισμού.

3.2.9. Στοχευμένες κοινωνικές ομάδες

Στόχος :

1. Ενίσχυση συγκεκριμένων κατηγοριών πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις.
2. Προώθηση της πλήρους ένταξης των ευάλωτων ομάδων στην κοινωνία μέσω της ενσωμάτωσής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και την αγορά εργασίας καθώς και της καταπολέμησης της βίας που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν.

Γενικά Μέτρα :

1. Υποστήριξη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τοπικών σχεδίων δράσης για την προώθηση της ένταξης των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων.
2. Ανάπτυξη δράσεων τοπικού χαρακτήρα από αντίστοιχα εταιρικά σχήματα που απευθύνονται σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.
3. Ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας για την απασχόληση ευάλωτων ομάδων.

Φορέας Υλοποίησης: Το Υπουργείο Εσωτερικών, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας.

3.2.9.1. Γυναίκες

Στόχος:

1. Προώθηση της ισότητας των φύλων και καταπολέμηση των διακρίσεων.
2. Βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των μεταναστριών, οι οποίες υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²⁵: 10^η ΚΒΑ: Χορήγηση της απαραίτητης προσοχής στην ισότητα των φύλων.

Μέτρα:

1. Ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών μέσω ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.
2. Ενημέρωση των μεταναστριών αναφορικά με τις δυνατότητες απασχόλησής τους.
3. Παροχή μεγαλύτερης προστασίας, μεταξύ άλλων νομικού χαρακτήρα, προς ευάλωτες ομάδες μεταναστριών που είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες (όπως γυναίκες που έχουν πέσει θύματα βίας/trafficking).
4. Προώθηση της αυτονομίας των μεταναστριών μέσα στην κοινωνία.
5. Ενίσχυση της γνώσης για τα δικαιώματα των μεταναστριών και της συμμετοχής τους στη δημόσια ζωή.
6. Καταπολέμηση του αποκλεισμού των γυναικών της οικογένειας από τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή.
7. Καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας (σε βάρος των γυναικών).
8. Καταπολέμηση της καταπίεσης των γυναικών στην οικογένεια.
9. Καταπολέμηση των αναγκαστικών γάμων ή των γενετικών ακρωτηριασμών.
10. Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης σε γυναίκες μετανάστριες.
11. Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής σε θέματα μεταναστριών.
12. Προώθηση της πρόσβασης, συμμετοχής και εμπλοκής των μεταναστριών σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής.
13. Καταπολέμηση των άτυπων μορφών εργασίας των μεταναστριών.
14. Παροχή νομικής υποστήριξης στις εργαζόμενες γυναίκες μετανάστριες, όπως όσες εργάζονται ως οικιακό προσωπικό.

²⁵ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

15. Ανάδειξη του ρόλου των μεταναστριών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν μέσα από την καταγραφή των δεδομένων που χαρακτηρίζουν τη γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα.
16. Διευκόλυνση των μητέρων/εργαζόμενων μεταναστριών ως προς την παρακολούθηση μαθημάτων ελληνικών (π.χ. Διευκόλυνση στη φύλαξη των παιδιών).
17. Διαπολιτισμική επιμόρφωση Δημοσίων υπαλλήλων σε θέματα γυναικών μεταναστριών.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται: Το Υπουργείο Εσωτερικών, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλειας και Πρόνοιας.

3.2.9.2. Παιδιά – νέοι – δεύτερη γενιά μεταναστών

Στόχος:

1. Σεβασμός στα θεμελιώδη δικαιώματα του παιδιού ανεξαρτήτως εθνικότητας, όπως αυτά ορίζονται από στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού της UNICEF.
2. Προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού, με ιδιαίτερη προσοχή στα παιδιά που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»²⁶: 10^η ΚΒΑ: «Χορήγηση της απαραίτητης προσοχής στις ειδικές ανάγκες των νέων και των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών στις πολιτικές ένταξης».

Μέτρα:

1. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών μέτρων προσαρμοσμένων στις ανάγκες των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών.
2. Εξοικείωση των γονέων πολιτών τρίτων χωρών με τον κόσμο του σχολείου και το πρόγραμμα διδασκαλίας έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθούν καλύτερα την εκπαίδευση των παιδιών τους.
3. Ενίσχυση της συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών όσον αφορά την κυκλοφορία των δραστών σεξουαλικής κακοποίησης & οικονομικής εκμετάλλευσης παιδιών.
4. Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης καθώς και πληροφόρηση των παιδιών πολιτών τρίτων χωρών και των γονέων τους αναφορικά με την αντιμετώπιση περιπτώσεων trafficking παιδιών.
5. Ευαισθητοποίηση των παιδιών-ατόμων νεαρής ηλικίας γύρω από θέματα μετανάστευσης.
6. Ενημέρωση για τη Συνθήκη για τα Δικαιώματα του Παιδιού.
7. Προώθηση της ομαλής πρόσβασης των ανήλικων πολιτών τρίτων χωρών και των νέων σε προγράμματα που αφορούν στην παιδική ηλικία και στη νεολαία.
8. Προώθηση της κοινωνικής μέριμνας και παρέμβασης για ανήλικους μετανάστες και νέους που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση (π.χ. Έχουν εγκαταλειφθεί, υπόκεινται σε κακομεταχείριση και/ή εκμετάλλευση, ασυνόδευτοι ανήλικοι, μετανάστες-χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών κ.λπ.).

²⁶ Council of the European Union (2005), Common Framework for Integration: Common Basic Principles for Immigrant Integration Policy in the European Union, COM (2005) 389.

9. Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και πολιτιστική επιμόρφωση ανηλίκων πολιτών τρίτων χωρών.
10. Προώθηση του διαπολιτισμικού διαλόγου στη σχολική ηλικία.
11. Εντοπισμός ευκαιριών, προκλήσεων και αναγκών της δεύτερης γενιάς πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα.

Φορείς Υλοποίησης:

Το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3.2.9.3. Ηλικιωμένοι

Στόχος:

- Προστασία του δικαιώματος των ηλικιωμένων για αξιοπρεπή διαβίωση.

Μέτρα:

1. Διευκόλυνση της πρόσβασης των ηλικιωμένων πολιτών τρίτων χωρών σε υπηρεσίες υγείας, φροντίδας και κοινωνικής πρόνοιας.
2. Διαπολιτισμική επιμόρφωση Δημοσίων υπαλλήλων σε θέματα ηλικιωμένων πολιτών τρίτων χωρών.
3. Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης σε ηλικιωμένους μετανάστες.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται: Το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Υγείας.

3.2.9.4. Άτομα με αναπηρία

Στόχος:

- Εξατομικευμένη προσέγγιση και αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες ανεξαρτήτως της εθνικότητας τους.

Με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία και σε αντιστοιχία με την Κοινωνική Νομοθεσία: **Συμφώνα με το άρθρο 26 του «Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων»²⁷:** *«Όλα τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ανεξάρτητα από την προέλευση και τη φύση της αναπηρίας τους, δικαιούνται συγκεκριμένα πρόσθετα μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης τους. Τα μέτρα αυτά πρέπει να αφορούν, ιδίως, ανάλογα με τις ικανότητες των δικαιούχων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία».*

Μέτρα :

1. Ενημέρωση και καθοδήγηση πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία.
2. Διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών με αναπηρία.
3. Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης σε μετανάστες με ειδικές ανάγκες.

Φορείς Υλοποίησης:

Ως κύριοι φορείς υλοποίησης ορίζονται: Το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Υγείας.

---

²⁷ Commission of the European Communities, Community Charter of Fundamental Social Rights for Workers. European File 6/90, May 1990, Luxembourg.

3.2.10. Σχεδιασμός και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης

Στόχος:

1. Ανάπτυξη προγραμμάτων που να καλύπτουν τις ανάγκες των στοχευμένων ομάδων.
2. Διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους στην ένταξη φορείς.
3. Παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων σε σχέση με τους επιμέρους στόχους ανά τομέα πολιτικής, μέσω χρήσης δεικτών.
4. Αναπροσαρμογή των προγραμμάτων και των στόχων βάσει νέων αναγκών.

Αντιστοιχία με τις «11 Κοινές Βασικές Αρχές»: 11^η ΚΒΑ: *«Διεύρυνση μέσω έρευνας της βάσης γνώσεων των πολιτικών ένταξης. Ανάπτυξη σαφών στόχων, δεικτών και μηχανισμών αξιολόγησης που είναι απαραίτητα για την προσαρμογή των πολιτικών, την καταμέτρηση της προόδου στον τομέα της ένταξης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην ανταλλαγή πληροφοριών».*

Μέτρα:

1. Βελτίωση της συγκρισιμότητας των εθνικών εμπειριών και ενίσχυση της ευρωπαϊκής διαδικασίας μάθησης.
2. Προώθηση της παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των πολιτικών ένταξης.
3. Αξιολόγηση και αξιοποίηση των πορισμάτων από έρευνες για το σχεδιασμό των κατάλληλων δράσεων.
4. Μετατροπή των γενικών στόχων πολιτικής σε συγκεκριμένα προγράμματα και σχέδια ένταξης με προσεκτικό σχεδιασμό, αναπόσπαστο μέρος του οποίου αποτελεί ο καθορισμός σαφών στόχων²⁸.
5. Ενίσχυση της ικανότητας παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών ένταξης, μέσω διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη.
6. Ενίσχυση της ικανότητας συλλογής, ανάλυσης και διάδοσης στατιστικών στοιχείων σχετικά με την ένταξη.
7. Ανάπτυξη των μηχανισμών αξιολόγησης και παρακολούθησης των αποτελεσμάτων για τα προγράμματα ένταξης.

Επιθυμητά χαρακτηριστικά προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης:

1. Σαφής προσδιορισμός των αναγκών.

²⁸ Οι στόχοι πρέπει να είναι ειδικοί, μετρήσιμοι και ευρέως αποδεκτοί.

2. Σύμπλευση με τους επιμέρους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής.
3. Εμπλοκή όλων των ενδιαφερομένων μερών και των στοχευμένων ομάδων.
4. Επίτευξη αποτελεσμάτων με λογικό κόστος.
5. Χρηματοδοτική βιωσιμότητα και θετική οικονομική απόδοση.
6. Παραγωγή των προκαθορισμένων εκροών και αποτελεσμάτων.
7. Ορθή και διαφανής διαχείριση.
8. Ρύθμιση απροσδόκητων και αρνητικών παράπλευρων αποτελεσμάτων.
9. Ιδιοποίηση των ωφελειών των προγραμμάτων από τα ενδιαφερόμενα μέρη και τις στοχευμένες ομάδες.
10. Προσέλκυση υποστήριξης από νέους χορηγούς ή αξιοποίηση ιδίων πόρων.
11. Δημιουργία μηχανισμών ελέγχου και αξιολόγησης.
12. Βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής θέσης των στοχευμένων ομάδων.
13. Θετική επιρροή στο γενικότερο περιβάλλον.
14. Συμβολή σε γενικούς στόχους μεταναστευτικής πολιτικής και πολιτικής κοινωνικής ένταξης.

Βήματα:

1. Προσδιορισμός του προβλήματος.
2. Καθορισμός των στόχων.
3. Διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς.
4. Επιλογή στρατηγικών.

Χρηματοδοτικά μέσα:

- Πηγές χρηματοδότησης για την υλοποίηση δράσεων, έργων και πρωτοβουλιών στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών μπορούν να αποτελέσουν, εφόσον καλύπτονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις, περιφερειακές, εθνικές και ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης οι οποίες πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι κάτωθι:

Εθνικές πηγές χρηματοδότησης:

1. Ο τακτικός προϋπολογισμός.
2. Το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ).

Ευρωπαϊκές Πηγές Χρηματοδότησης:

- 1. Διαρθρωτικά Ταμεία:** αποσκοπούν στην επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), Ταμείο Συνοχής)
- 2. Ταμεία Αλληλεγγύης:** (Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Πολιτών Τρίτων Χωρών (ΕΤΕ), Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων).
- 3. Κοινοτικές Πρωτοβουλίες:** π.χ. Το πρόγραμμα EQUAL, στόχος του οποίου ήταν η προώθηση νέων τρόπων καταπολέμησης κάθε είδους διακρίσεων και ανισοτήτων στην αγορά εργασίας βάσει της διακρατικής συνεργασίας (μεταξύ των στοχοθετημένων ομάδων περιλαμβάνονται και οι μετανάστες), χρηματοδοτήθηκε μέσω του ΕΚΤ.

Νέες τάσεις και προοπτικές: Στην Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών συμπεριλαμβάνονται και τα **νέα εργαλεία** που προωθούνται αυτή τη στιγμή σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και συγκεκριμένα οι ευρωπαϊκές θεματικές για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών (European Modules on Integration). Με τη συμμετοχή της Ελλάδας στη διαδικασία ανάπτυξης των modules μπορεί να συστηματοποιηθεί η υφιστάμενη γνώση και να μεταβεί η χώρα σε ένα επόμενο επίπεδο, που είναι ο συντονισμός των σχετικών ενεργειών και δράσεων σε κοινοτικό επίπεδο. Η ανάπτυξη των modules βασίζεται στην κοινή αντίληψη που έχουν ήδη τα κράτη μέλη για το τι λειτουργεί στην πράξη και θα παρέχουν στοχευμένες, λεπτομερείς, πρακτικές και μη δεσμευτικές οδηγίες προς τα κράτη μέλη προκειμένου να τα βοηθήσουν να υλοποιήσουν σχετικές εθνικές, περιφερειακές και τοπικές ενταξιακές πολιτικές και πρακτικές, οι οποίες θα αντιστοιχούν στις συγκεκριμένες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα τα κράτη μέλη. Επιπλέον, τα modules θα παρέχουν ποιοτικά μέτρα από τα οποία θα είναι δυνατό να αντληθούν δείκτες και στόχοι για την μέτρηση της επίδρασης αυτών των πολιτικών και πρακτικών.

Τα modules θα αναπτυχθούν επί 3 βασικών θεματικών σε στενή συνεργασία με τα Εθνικά Σημεία Επαφής για την Ένταξη (NCPI):

- 1.** Εισαγωγικά μαθήματα και μαθήματα γλώσσας.
- 2.** Έντονη δέσμευση της κοινωνίας υποδοχής.
- 3.** Ενεργός συμμετοχή των πολιτών τρίτων χωρών σε όλες τις πτυχές της συλλογικής ζωής.

Η υιοθέτηση του εν λόγω εργαλείου προσφέρει πρόσβαση στην υιοθέτηση νέων πολιτικών για την κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, ενώ είναι σύμφωνη με τις επιταγές της Συνθήκης της Λισσαβόνας, όπου αναφέρεται ρητά (άρθρο 79 παρ. 4α: «*το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν μέτρα ενθάρρυνσης και στήριξης της δράσης των κρατών μελών με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν νόμιμα στο έδαφός τους, αποκλειόμενης οποιασδήποτε εναρμόνισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.*

4. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ενδεικτικές Δράσεις ανά Άξονα Δράσης

3.2.1. Πληροφόρηση-εξυπηρέτηση

3.2.1.1. Υποδοχή – εισαγωγικά μαθήματα

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Μολδαβία στο πλαίσιο μέτρων προ της αναχώρησης.
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Γεωργία στο πλαίσιο μέτρων προ της αναχώρησης.

3.2.1.2. Ενημέρωση

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκστρατεία έντυπης ενημέρωσης προς τους πολίτες τρίτων χωρών στους τομείς της υγείας, της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας και της εκπαίδευσης.
- Δημιουργία δίγλωσσου (ελληνικά, αγγλικά) ιστοχώρου.
- Διαφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ και παραγωγή και διανομή φυλλαδίων, για την ενημέρωση πολιτών τρίτων χωρών σχετικά με τη διαδικασία απόκτησης του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος.
- Μετάφραση σε 5 γλώσσες πίνακα υπολογισμού ημερών ποινής.
- Παροχή νομικής και διοικητικής υποστήριξης σε π.τ.χ. που διαβιούν νόμιμα στη χώρα μέσα από ειδικά γραφεία.
- Πρόγραμμα δωρεάν νομικής βοήθειας και ενημέρωση όλων των κρατούμενων - ανεξαρτήτως εθνικότητας - για ποινικά τους θέματα.
- Πρόγραμμα διερμηνέων σε αλλοδαπούς κρατούμενους στις πιο διαδεδομένες γλώσσες τους.
- Ενημερωτική εκστρατεία των π.τ.χ. Για τις δυνατότητες κατάρτισής τους και τις δυνατότητες αναγνώρισης/αντιστοίχισης των τίτλων σπουδών τους.

3.2.1.3. Πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες

Ενδεικτικές δράσεις:

- Συμβουλευτικές υπηρεσίες από τους κοινωνικούς λειτουργούς και τους ψυχολόγους Καταστήματος κράτησης προς όλους τους κρατούμενους -ανεξαρτήτως εθνικότητας.

- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών: α) υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και συμβουλευτικής απασχόλησης, β) υπηρεσίες νομικής συμβουλευτικής σε αποφυλακισμένους π.τ.χ.
- Δημιουργία πρότυπης ολιστικής και βιωματικής μεθόδου γλωσσικής και πολιτιστικής στήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων και πιλοτική εφαρμογή της σε υπάρχοντα ή νεοσυσταθέντα βιωματικά κέντρα στήριξης καθώς και σε κέντρα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- Κατάρτιση Χάρτη Κοινωνικών Υπηρεσιών ανά Περιφέρεια, όπου θα αναφέρονται εξειδικευμένα και με σαφήνεια οι αρμοδιότητες της κάθε κοινωνικής υπηρεσίας, ούτως ώστε να γνωρίζει ο πολίτης τρίτης χώρας πού μπορεί και πρέπει να απευθυνθεί.

3.2.1.4. Υπηρεσίες μια στάσης (one-stop shops)

Ενδεικτικές δράσεις:

- Διαμόρφωση λειτουργικού πλαισίου άμεσης πρόσβασης και εξυπηρέτησης των π.τ.χ.
- Πιλοτικές εφαρμογές (δικτύωση, ενημέρωση κ.ά.)

3.2.1.5. Εκπαίδευση δημοσίων υπαλλήλων

Ενδεικτικές δράσεις:

- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων που συναλλάσσονται με πολίτες τρίτων χωρών ή χειρίζονται θέματα που τους αφορούν.
- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης του προσωπικού της τοπικής αυτοδιοίκησης και της Δημοτικής Αστυνομίας που συναλλάσσονται με πολίτες τρίτων χωρών νομίμως διαμενόντων στην Ελλάδα.
- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολικών μονάδων Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης.
- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης υπαλλήλων του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη που συναλλάσσονται με πολίτες τρίτων χωρών.
- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης δημοσίων υπαλλήλων των ενιαίων αποκεντρωμένων μονάδων διοίκησης που συναλλάσσονται με πολίτες τρίτων χωρών νομίμως διαμενόντων στην Ελλάδα
- Εκπαίδευση-επιμόρφωση με διαλέξεις του αστυνομικού προσωπικού σε θέματα διαπολιτισμικότητας

- Προγράμματα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης του προσωπικού που υπηρετεί στα Καταστήματα Κράτησης της χώρας, στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων & Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής.
- Επιμορφωτικό σεμινάριο του προσωπικού που απασχολείται σε καταστήματα κράτησης με στόχο τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους σε βασικές αρχές διαπολιτισμικότητας.
- Επιμορφωτικό σεμινάριο με στόχο τον εμπλουτισμό των γνώσεων και δεξιοτήτων του προσωπικού σε βασικές αρχές διαπολιτισμικότητας και ανάπτυξη σύγχρονων τεχνικών για τη βελτίωση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων τους και των παρεχομένων υπηρεσιών στους κρατούμενους.
- Πρόγραμμα εκπαίδευσης προσωπικού που ασχολείται με θέματα αλλοδαπών και ειδικά με μεταχείριση κρατουμένων προς απέλαση, ευαίσθητων ομάδων κ.λπ.
- Πρόγραμμα διαπολιτισμικής επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων που συναλλάσσονται με π.τ.χ. Ή χειρίζονται θέματα που τους αφορούν σε επιλεγμένα νοσοκομεία της χώρας.
- Παροχή σεμιναρίων για το διαπολιτισμικό διάλογο σε υποψήφιους δικαστές (και εν ενεργεία δικαστές) για πιο αποτελεσματική καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίστανται οι π.τ.χ.
- Εισαγωγή ετήσιων υποχρεωτικών σεμιναρίων στο δημόσιο τομέα μέσω του ΕΚΔΔΑ με φοίτηση.
- Εισαγωγή υποχρεωτικών μαθημάτων για ζητήματα μετανάστευσης στις Σχολές της Αστυνομίας μέσω του ΕΚΔΔΑ.

3.2.1.6. Συμμέτοχη σε δίκτυα

Ενδεικτικές δράσεις:

- Πανερωπαϊκό Συνέδριο με θέμα «Καλές πρακτικές ως προς τον εθελοντισμό με στόχο την ενδυνάμωση των πολιτών τρίτων χωρών»
- Πανερωπαϊκό συνέδριο με θέμα «Κοινωνική ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών – Καλές πρακτικές στους τομείς της υγείας, πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης»
- Δημιουργία δικτύου συνεργασίας σε τοπικό επίπεδο μεταξύ κρατών μελών της Ε.Ε.
- Ανάπτυξη Δικτύων συνεργασίας που θα συνδέουν εκπροσώπους κρατών-μελών της Μεσογείου τα οποία αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις αναφορικά με την ένταξη των π.τ.χ.

- Καταγραφή και Δικτύωση επιμορφωμένων «Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών» καθώς και δημιουργία σχετικού επαγγελματικού Μητρώου, προκειμένου να διασφαλιστεί ο εύκολος εντοπισμός τους και η αξιοποίηση τους όταν και όπου χρειάζονται.
- Δημιουργία δικτύου ΜΚΟ συνεργαζομένων με αρμόδιους φορείς ανά τομέα/ πεδίο.

3.2.2. Εκπαίδευση – ελληνική γλώσσα

Ενδεικτικές δράσεις:

- Δημιουργία πρότυπου εκπαιδευτικού υλικού για π.τ.χ.
- Σύσταση δημόσιων
- Πρόγραμμα «Εξ αποστάσεως ηλεκτρονική μάθηση».
- Προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας και ιστορίας σε γονείς μετανάστες
- Πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας και ιστορίας σε αναλφάβητους μετανάστες.
- Εργαστήρια εκμάθησης ελληνικής γλώσσας π.τ.χ. Που δεν γνωρίζουν ελληνικά.
- "Τριήμερο Πρόγραμμα εκπαιδευτικών δράσεων για νέους που διαβιούν σε κλειστά ιδρύματα" προς όλους τους νέας ηλικίας κρατούμενους - ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Εκμάθηση αγγλικών για αρχάριους από καθηγητή Παν/μίου ΗΠΑ προς όλους τους κρατούμενους - ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Τριθέσιο δημοτικό σχολείο και γυμνάσιο με λυκειακές τάξεις προς όλους τους κρατούμενους - ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Λειτουργία Δημοτικού σχολείου και Γυμνασίου για όλους τους κρατούμενους - ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Ψηφιοποίηση εκπαιδευτικού επιμορφωτικού υλικού και ανάρτηση σε εξειδικευμένη ηλεκτρονική πύλη ηλεκτρονικών βοηθημάτων, όπως για παράδειγμα λεξικό ελληνικής γλώσσας, το οποίο θα απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες των πολιτών τρίτων χωρών.
- Δημιουργία σύντομου οδηγού ενημέρωσης σχετικά με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων με το υφιστάμενο εκπαιδευτικό υλικό, τα εκπαιδευτικά εργαλεία, τις διδακτικές πρακτικές και ασκήσεις αναφορικά με την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες, στην οποία θα έχουν πρόσβαση όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς.

3.2.3. Εργασία, απασχόληση και κατάρτιση

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκστρατεία προώθησης και διαφήμισης του εργοσήμου, αναδεικνύοντας τα οφέλη που προκύπτουν αφενός για τους ίδιους τους πολίτες τρίτων και αφετέρου για την κοινωνία υποδοχής.

3.2.3.1. Προώθηση της νόμιμης απασχόλησης

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκπόνηση προγραμμάτων απασχόλησης για ομάδες πληθυσμού - συμπεριλαμβανομένων και των πολιτών τρίτων χωρών - που απειλούνται ή βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Τοπικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα για την προώθηση ατόμων από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στην αγορά εργασίας.
- Δικτύωση των επαγγελματικών επιμελητηρίων και παροχή πληροφόρησης στους π.τ.χ. Για τις δυνατότητες απασχόλησής τους.
- Πρόγραμμα στήριξης π.τ.χ. Μέσα από δίκτυο μεντόρων που μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα (role models) και να προσφέρουν στους μετανάστες όλη την απαραίτητη καθοδήγηση σε θέματα που τους αφορούν – ειδικά σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού.
- Σύσταση παρατηρητηρίου για τα θέματα εργασίας των μεταναστών.
- Πραγματοποίηση συνεδρίων ημερίδων με θέμα «Μετανάστευση Εργασίας στην Ελλάδα».
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Μετανάστευση Εργασίας στην Ελλάδα».

3.2.3.2. Καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκτενείς ενημερωτικές δράσεις και ημερίδες για τα ζητήματα της αδήλωτης εργασίας στους εργαζομένους, στην κοινωνία, στην αγορά εργασίας και στην οικονομία.
- Σύσταση παρατηρητηρίου για την αδήλωτη εργασία.
- Μελέτη για την απασχόληση και την αδήλωτη εργασία στην Ελλάδα.

3.2.3.3. Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας

Ενδεικτικές δράσεις:

- Προώθηση της Διαπολιτισμικής Επιχειρηματικότητας, ώστε οι μετανάστες να γίνονται «γέφυρες» για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες μεταξύ των χωρών προέλευσης και υποδοχής.

3.2.3.4. Κατάρτιση

Ενδεικτικές δράσεις:

- Παροχή μαθημάτων εκμάθησης ελληνικής γλώσσας και κατάρτισης για π.τ.χ. Σε διάφορους τομείς όπως τρόφιμα, κατασκευές, γεωργία, κτηνοτροφία, νοσηλευτική κ.ο.κ. Με σκοπό την προώθηση των πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας
- Κέντρα Δια Βίου Μάθησης σε συνεργασία με τους Καλλικράτειους Δήμους της χώρας, στα οποία θα προσφέρονται προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων εθνικής και τοπικής εμβέλειας
- Πρόγραμμα κατάρτισης στην ειδικότητα των τεχνικών αλουμινίου
- Εργαστήρια εκμάθησης Η/Υ και μηχανολογίας αυτοκινήτου σε νέους (ως 30 ετών) αποφυλακισμένους ή με παραβατική συμπεριφορά π.τ.χ.
- Εκπαίδευση των μελών των μεταναστευτικών οργανώσεων σε θέματα διαχείρισης και χρηματοδότησης έργου (project financing and management), ηγεσίας, τεχνολογιών πληροφορικής και ενημέρωσης (ΤΠΕ) και διοίκησης.

3.2.4. Υγεία

Ενδεικτικές δράσεις:

- Σχέδιο δράσης στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας, με τη συμμετοχή κινητών μονάδων του ΚΕΛΠΝΟ και τη συνεργασία του ΟΚΑΝΑ και του ΚΕΘΕΑ
- Κάλυψη ιατρικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών π.τ.χ. Στην περιοχή του Έβρου
- Ιατρική - νοσηλευτική φροντίδα των κρατουμένων ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Έντυπος Πολύγλωσσος Οδηγός Πρόληψης για θέματα υγείας για την πληροφόρηση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών τρίτων χωρών
- Εκστρατεία ενημέρωσης νέων στα θέματα της σεξουαλικής υγείας και της αντισύλληψης σε νέους άνδρες και νέες γυναίκες/γενικός πληθυσμός
- Δημιουργία ειδικών κινητών ιατρικών κέντρων επιδημιολογίας και λοιμώξεων σε συνοριακές γραμμές και σε σταθμούς εισόδου πολιτών τρίτων χωρών.
- Δημιουργία κινητών πολυϊατρικών μονάδων υγιεινής και εξέτασης σε περιοχές υψηλής συγκέντρωσης πολιτών τρίτων χωρών.

3.2.5. Στέγαση και ποιότητα ζωής

Ενδεικτικές δράσεις:

- Διεξαγωγή εκδηλώσεων σε επίπεδο γειτονιάς προκειμένου να έρθουν σε επαφή τα μέλη των τοπικών κοινοτήτων.
- Προγράμματα εκπαίδευσης Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών – με ιδιαίτερη έμφαση στη στέγαση – και εφαρμογή υπηρεσιών στεγαστικής διαμεσολάβησης.
- Χαρτογράφηση διαθέσιμης στέγασης ανά περιφέρεια/ νομό /γειτονιά.

3.2.6. Συμμέτοχη στα κοινά

Ενδεικτικές δράσεις:

- Συγκέντρωση επίσημων στοιχείων για Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) και Συλλόγους Μεταναστών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια ώστε να δημιουργηθεί πλατφόρμα διαλόγου (απογραφή, πλατφόρμα στο ΥΠΕΣ).
- Δημιουργία Επίσημης Βάσης Δεδομένων με πλήρη δεδομένα για τις μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) και τους Συλλόγους Μεταναστών στο ΥΠΕΣ (πλατφόρμα).

3.2.6.1. Συμμετοχή στην τοπική κοινωνία: Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών

Ενδεικτικές δράσεις:

- Αξιολόγηση λειτουργίας των ΣΕΜ έως τώρα.
- Διαρκής επιμόρφωση των μελών των ΣΕΜ.
- Δικτύωση των μελών των ΣΕΜ μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας.
- Υποστήριξη της λειτουργίας των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών, τόσο σε τεχνικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο κατάρτισης όλων των εμπλεκομένων στα ΣΕΜ.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής μέσω της διοργάνωσης ενημερωτικών εκδηλώσεων στο πλαίσιο των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών.

3.2.6.2. Σύλλογοι/οργανώσεις μεταναστών – ΜΚΟ

Ενδεικτικές δράσεις:

- Αξιολόγηση λειτουργίας των συλλόγων/οργανώσεων των μεταναστών έως τώρα.
- Μεγιστοποίηση δημοκρατικής αντιπροσωπευτικότητάς τους.

- Συγκέντρωση επίσημων στοιχείων για Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.) και Συλλόγους Μεταναστών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια ώστε να δημιουργηθεί πλατφόρμα διαλόγου (απογραφή, πλατφόρμα στο ΥΠΕΣ).
- Παρακολούθηση λειτουργίας τους από το ΥΠΕΣ.
- Υποστήριξη μεταναστευτικών κοινοτήτων για την οργάνωσή τους σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο.
- Δημιουργία Δικτύου συνεργασίας εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Συνέδριο διεθνές για τα θέματα συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών.

3.2.6.3. Ιθαγένεια

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ενημερωτική εκστρατεία για την πληροφόρηση των π.τ.χ. σχετικά με το δικαίωμα απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας.

3.2.7. Προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης

3.2.7.1. Καταπολέμηση διακρίσεων

Ενδεικτικές δράσεις:

- «Εκπόνηση Κώδικα Δεοντολογίας Φορέων Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιων και Ιδιωτικών Επιχειρήσεων».
- «Σύσταση Παρατηρητηρίου Καταπολέμησης των Διακρίσεων».
- Ενημερωτική εκστρατεία για την πληροφόρηση των π.τ.χ. για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των π.τ.χ. καθώς και για τις δυνατότητες αντιμετώπισης φαινομένων διακρίσεων σε βάρος τους τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων καταγραφής διακρίσεων.

3.2.7.2. Ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης – Αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής μέσω εκστρατείας από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και διοργάνωση ημερίδας για την δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων.
- Διοργάνωση εργαστηρίων με στόχο την ευαισθητοποίηση των δημοσιογράφων για την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας.

- Ενημερωτική εκστρατεία για την προώθηση της ομαλής ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών στις τοπικές κοινωνίες
- Πρόγραμμα Ίρις: Καταπολέμηση των Στερεοτύπων και των Διακρίσεων, Δράσεις για την προώθηση της συμμετοχής, της ένταξης και της ισότητας.
- Εκστρατεία ευαισθητοποίησης στοχευμένων ομάδων της κοινωνίας υποδοχής - όπως π.χ. Των μαθητών ως των μελλοντικών πολιτών που θα απαρτίσουν την κοινωνία - με την αξιοποίηση ατόμων που ασκούν ιδιαίτερη επιρροή στη κοινή γνώμη.
- Ευαισθητοποίηση διευθυντικών στελεχών μεγάλων εταιρειών για α) την προώθηση της αξίας της πολυμορφίας (diversity) στην αγορά εργασίας και β) δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο πεδίο ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών.
- Σεμινάρια ευαισθητοποίησης και έκδοση σχετικού εγχειριδίου για εκδότες έντυπων Μ.Μ.Ε. σε θέματα πολυμορφίας.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων καταγραφής ρατσιστικών συμπεριφορών.
- Μελέτη για τα φαινόμενα ρατσισμού στην Ελλάδα.

3.2.8. Διαπολιτισμικότητα

3.2.8.1. Διαπολιτισμικός διάλογος

Ενδεικτικές δράσεις:

- Προγράμματα Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών και δημιουργία μητρώου στο ΥΠΕΣ.
- Παραγωγή και δημοσιοποίηση πιλοτικού ραδιοφωνικού υλικού (εκπομπές) για θέματα που αφορούν τις μεταναστευτικές κοινότητες με στόχο την προαγωγή της πολυμορφίας στα ΜΜΕ.

3.2.8.2. Διαθρησκευτικός διάλογος

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής σε ό,τι αφορά τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των π.τ.χ. Και το δικαίωμά τους στην άσκηση της θρησκευτικής τους λατρείας.
- Καταγραφή των χώρων προσευχής σε βάση δεδομένων.

3.2.8.3. Καλλιτεχνικές – πολιτιστικές δραστηριότητες

Ενδεικτικές δράσεις:

- Πολιτιστική εκδήλωση για την Ημέρα του Μετανάστη.
- "Γνωρίζω τις χώρες των φίλων μου μέσα από τα γραμματόσημα".
- Κινηματογραφικές προβολές χωριστές ανά εθνικότητα με κοινωνικά θέματα σχετικά με τις χώρες καταγωγής.
- Πρόγραμμα «Η τέχνη δίαυλος για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών», εργαστήρι ζωγραφικής, φωτογραφίας και θεάτρου.
- Φεστιβάλ με θέμα μετανάστευση και κοινωνική ένταξη με τη συμμετοχή αλλοδαπών και Ελλήνων καλλιτεχνών.
- Τέχνη και Διαπολιτισμικότητα: παραγωγή από κοινού – π.τ.χ. Και Έλληνες - καλλιτεχνικών έργων όπως ντοκουμαντέρ, θεατρικές παραστάσεις κ.τλ.
- Εργαστήριο έκθεσης χειροτεχνίας/έργων για όλους τους κρατούμενους – ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Διοργάνωση ψυχαγωγικών, μεικτών και διαδραστικών δραστηριοτήτων/leisure activities (π.χ. μουσική, αθλητισμός, χορός) με τη συμμετοχή γηγενών και π.τ.χ.
- Υποστήριξη της αρμονικής συνύπαρξης των π.τ.χ. Με την κοινωνία υποδοχής μέσω των καλών τεχνών (μεικτές και διαδραστικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις) και του πολιτισμού (μεικτές και διαδραστικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως εκδηλώσεις γαστρονομίας και μαγειρικής).

3.2.8.4. Αθλητικές δραστηριότητες

Ενδεικτικές δράσεις:

- Επανασύσταση τοπικών αθλητικών σωματείων.
- Μηνιαίες αθλητικές εκδηλώσεις σε τοπικό επίπεδο.
- Διοργάνωση Αγώνα Δρόμου, Ποδοσφαιρικού Τουρνουά και Τουρνουά Cricket με ομάδες πολιτών τρίτων χωρών και Ελλήνων.
- Υποστήριξη της αρμονικής συνύπαρξης των π.τ.χ. Με την κοινωνία υποδοχής μέσω του αθλητισμού (μεικτές και διαδραστικές αθλητικές εκδηλώσεις, όπως τουρνουά ποδοσφαίρου, καλαθοσφαίρισης κ.λπ. σε πλατείες και δρόμους γειτονιών της Αθήνας με υψηλή συγκέντρωση π.τ.χ.).

3.2.9. Στοχευμένες κοινωνικές ομάδες

3.2.9.1. Γυναίκες

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ενημερωτική εκστρατεία με στόχο την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης καθώς και την πληροφόρηση των γυναικών πολιτών τρίτων χωρών αναφορικά με την αντιμετώπιση περιπτώσεων trafficking, ενδοοικογενειακής βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Έκδοση οδηγού με κατευθυντήριες οδηγίες για γυναίκες πρόσφυγες στα ελληνικά και αγγλικά.
- Συγκρότηση και λειτουργία 24ωρης τηλεφωνικής γραμμής SOS για όλες τις γυναίκες.
- Εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού για την επιμόρφωση των εργαζομένων στα συμβουλευτικά κέντρα που απευθύνονται γυναίκες.
- Επιμόρφωση των εργαζομένων που θα στελεχώσουν τα συμβουλευτικά κέντρα και την τηλεφωνική γραμμή.
- Δημιουργία 12 νέων συμβουλευτικών κέντρων στις αντίστοιχες Περιφέρειες της χώρας για όλες τις γυναίκες.
- Δημιουργία 14 νέων ξενώνων στις αντίστοιχες Περιφέρειες της χώρας - για όλες τις γυναίκες.
- Παρεμβάσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης (ημερίδες ευαισθητοποίησης, έντυπα, τηλεοπτικό και ραδιοφωνικό σποτ κ.λπ) για γυναίκες.
- Υποστήριξη ΜΚΟ για την υλοποίηση Σχεδίων Δράσεων που μπορεί να αφορούν και κοινωνικά ευπαθείς ομάδες γυναικών, όπως μετανάστριες, πρόσφυγες κ.λπ.
- Εκπόνηση συνεδρίου με θέμα «Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα».
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Γυναικεία μετανάστευση στην Ελλάδα».
- Πρόγραμμα μαθημάτων ελληνικής γλώσσας και ιστορίας σε μητέρες μετανάστριες
- Κύκλος επιμορφωτικών σεμιναρίων σε αστυνομικούς και διοικητές αστυνομικών τμημάτων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών με έμφαση στις μορφές ενδοοικογενειακής βίας αλλά και της εμπορίας ανθρώπων.
- Επιμόρφωση υπαλλήλων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων που υποδέχονται μετανάστες για την ενημέρωσή τους σε ζητήματα φύλου.

3.2.9.2. Παιδιά – νέοι – δεύτερη γενιά μεταναστών

Ενδεικτικές δράσεις:

- Διαδραστικές εκστρατείες ενημέρωσης στα σχολεία με ομάδες στόχο μετανάστες και γηγενείς μαθητές καθώς και τους γονείς τους.

- Πρόγραμμα δραστηριοτήτων επιμορφωτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα ανηλίκων μεταναστών στις Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων εκτός των χώρων φιλοξενίας τους.
- Δημιουργία μεικτών κέντρων νεότητας σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση μεταναστών, τα οποία θα παρέχουν υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης.
- Μουσειοπαιδαγωγικό – πολιτιστικό πρόγραμμα για παιδιά μεταναστών και διεξαγωγή έκθεσης.
- Εκπόνηση συνεδρίων/ημερίδων με θέμα «Ενσωμάτωση της δεύτερης γενιάς μεταναστών στην ελληνική κοινωνία».
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Ενσωμάτωση της δεύτερης γενιάς μεταναστών στην ελληνική κοινωνία».

3.2.9.3. Ηλικιωμένοι

3.2.9.4. Άτομα με αναπηρία

Ενδεικτικές δράσεις:

- Εκπόνηση, έκδοση και διάχυση Οδηγού Πληροφόρησης για Πολίτες Τρίτων Χωρών με Αναπηρία, νομίμως διαμενόντων στην Ελλάδα.
- Υλοποίηση έρευνας καταγραφής (ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία) των ατόμων με αναπηρία στο σύνολο των νομίμως διαμενόντων πολιτών τρίτων χωρών που διαβιούν στη χώρα μας.
- Εκπόνηση μελέτης με θέμα «Πολίτες τρίτων χωρών με αναπηρία στην ελληνική κοινωνία».

3.2.10. Σχεδιασμός και αξιολόγηση προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης

Ενδεικτικές δράσεις (Βλ. Πίνακα 4):

1. «Υλοποίηση Δράσεων που εφαρμόζουν τις «Κοινές Βασικές αρχές της πολιτικής ένταξης μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση»:

1) 1.1/11 Πληροφόρηση – Εξυπηρέτηση Υπηκόων Τρίτων Χωρών νομίμως διαμενόντων στη χώρα.

- i. Έργο Α: Δημιουργία Γραφείων παροχής νομικής και διοικητικής υποστήριξης και παραγωγή έντυπου και ηλεκτρονικού πληροφοριακού

υλικού για νομικά και διοικητικά θέματα που αφορούν υπηκόους τρίτων χωρών.

- ii. Έργο Β: Δημιουργία Μητρώου εκπαιδευμένων Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών και δικτύωση των Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας
- iii. Έργο Γ: Δημιουργία μεικτών κέντρων νεότητας

2. Υλοποίηση Δράσεων που εφαρμόζουν τις «Κοινές Βασικές αρχές της πολιτικής ένταξης μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση»

a. 1.2/11 Ευαισθητοποίηση κοινωνίας υποδοχής σε θέματα που άπτονται της ένταξης των μεταναστών – ενδυνάμωση των νομίμως διαμενόντων π.τ.χ.

- i. Έργο Α: Παροχή τεχνικής υποστήριξης στα μέλη των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ), παροχή κατάρτισης στους εμπλεκόμενους σε αυτά σχετικά με τη λειτουργία των Συμβουλίων αυτών και διευκόλυνση της δικτύωσης, της ανταλλαγής καλών πρακτικών κ.λπ. ανάμεσα στα μέλη των Σ.Ε.Μ.
- ii. Έργο Β: Παροχή νομικής υποστήριξης σε μεταναστευτικές κοινότητες και πληθυσμούς για την οργάνωση τους σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο.
- iii. Έργο Γ: Δράσεις σε Γειτονιές.
- iv. Έργο Δ: Προώθηση διαδραστικών ενημερωτικών εκστρατειών στα σχολεία με ομάδες στόχο μετανάστες και γηγενείς μαθητές καθώς και τους γονείς τους, μέσω δραστηριοτήτων.

b. 1.3/11 Εκπαίδευση και επιμόρφωση των νομίμως διαμενόντων π.τ.χ

- i. Έργο Α: Προγράμματα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού σε ενηλίκους μετανάστες.
- ii. Έργο Β: Μαθήματα ελληνικής γλώσσας μέσω ραδιοφωνικών εκπομπών.
- iii. Έργο Γ: Δημιουργία ηλεκτρονικού πολύ-λεξικού σε 5 γλώσσες.
- iv. Έργο Δ: Εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών (υπολογιστές – διαδίκτυο).

c. 1.4/11 Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας ως θεμελιώδους μηχανισμού ένταξης των νομίμως διαμενόντων π.τ.χ. στην κοινωνία υποδοχής

- i. Έργο Α: Φεστιβάλ πολιτισμών
- ii. Έργο Β: Βιντεο-ιστορίες ζωής μεταναστών

- iii. Έργο Γ: Ο αθλητισμός ως μέσο για την προώθηση της ισότητας για όλους: Προγράμματα αθλητισμού για παιδιά μεταναστών και διεξαγωγή αθλητικών αγώνων
3. Ανάπτυξη δεικτών και μεθοδολογιών αξιολόγησης με σκοπό την αποτίμηση της προόδου, την προσαρμογή πολιτικών και μέτρων και τη διευκόλυνση του συντονισμού της συγκριτικής μάθησης
- a. 2.1/11 Μελέτες / Έρευνες στα πεδία της μετανάστευσης και της ένταξης νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.
    - i. Έργο Α: Χαρτογράφηση των υφιστάμενων δομών που παρέχουν υπηρεσίες ένταξης σε π.τ.χ. στην ελληνική επικράτεια καθώς επίσης και καταγραφή των αναγκών για ανάλογες δομές.
    - ii. Έργο Β: Μετανάλυση των ερευνών που έχουν διεξαχθεί για τη μετανάστευση σε σημαντικά και σχετικά με την ένταξη πεδία (υγεία, κοινωνική ασφάλιση, εργασία, εκπαίδευση).
4. Ανάπτυξη ικανοτήτων για πολιτικές ένταξης, συντονισμός και ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των κρατών – μελών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό)
- a. 3.1/11 Διαπολιτισμική επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων που συναλλάσσονται με υπηκόους τρίτων χωρών ή χειρίζονται θέματα που σχετίζονται με αυτούς.
5. Ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και πληροφοριών για την ένταξη μεταξύ των Κρατών Μελών.
- 1) 4.1/11 Δημιουργία Δικτύων συνεργασίας για θέματα μετανάστευσης και ένταξης.
    - i. Έργο Α: Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας που θα συνδέει εκπροσώπους κρατών-μελών της Μεσογείου, που αντιμετωπίζουν ανάλογες με την Ελλάδα προκλήσεις αναφορικά με την ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών.
    - ii. Έργο Β: Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Καθώς και:

- Καθορισμός δεικτών παρακολούθησης και αξιολόγησης δράσεων υποδοχής και ένταξης των πολιτών τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία.
- Ανάπτυξη Συστήματος Παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των πολιτικών ένταξης μέσω της δημιουργίας Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος.
- Διεξαγωγή μελέτης με θέμα «Κοινωνικές ομάδες με ξενοφοβικές τάσεις».
- Διερεύνηση των διαφορετικών χαρακτηριστικών στην επιδημιολογία της εξάρτησης μεταξύ μεταναστών και Ελλήνων χρηστών τοξικών ουσιών.
- Εκπόνηση έρευνας για τη διερεύνηση του προφίλ των νομίμως διαμενόντων στην Ελλάδα πολιτών τρίτων χωρών που εργάζονται ως οικιακό προσωπικό και συγκριτική μελέτη των μοντέλων θεσμικής διαχείρισής του στα κ-μ της Ε.Ε.
- Χαρτογράφηση των υφιστάμενων δομών που παρέχουν υπηρεσίες ένταξης σε π.τ.χ. Στην ελληνική επικράτεια καθώς επίσης και καταγραφή των αναγκών για ανάλογες δομές.
- Μελέτη μέτρησης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας (evaluation and quality assessment) των φορέων οι οποίοι παρέχουν προγράμματα εκμάθησης της γλώσσας (δημόσιοι και ιδιωτικοί πάροχοι) σε π.τ.χ.
- Μελέτη επιπτώσεων (impact assessment) των ευρωπαϊκών οδηγιών και της εθνικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων (ειδικά σε βάρος των πολιτών τρίτων χωρών).
- Δημιουργία «τράπεζας» μελετών και ερευνών που εκπονούνται σχετικά με ζητήματα μετανάστευσης στην Ελλάδα, ώστε να αξιοποιούνται από τους ειδικούς που εμπλέκονται στο σχεδιασμό προγραμμάτων και δράσεων ένταξης.

Πίνακας 4: Τρέχουσες Ετήσιες Δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ένταξης

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΔΡΑΣΗ	ΕΡΓΑ	ΣΤΟΧΟΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ
				Για την παρακολούθηση του έργου θα χρησιμοποιηθούν δείκτες παρακολούθησης και αποτελεσματικότητας, οι οποίοι θα υποβάλλονται στην Υπεύθυνη Αρχή. Ενδεικτικά αναφέρονται οι παρακάτω:
1. Υλοποίηση Δράσεων που εφαρμόζουν τις «Κοινές Βασικές αρχές της πολιτικής ένταξης μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση»	1.1/11 Πληροφόρηση-Εξυπηρέτηση Υπηκόων Τρίτων Χωρών νομίμως διαμενόντων στη χώρα	Έργο Α: Δημιουργία Γραφείων παροχής νομικής και διοικητικής υποστήριξης και παραγωγή έντυπου και ηλεκτρονικού πληροφοριακού υλικού για νομικά και διοικητικά θέματα που αφορούν υπηκόους τρίτων χωρών.	<ul style="list-style-type: none"> - Το αυξημένο ποσοστό υπηκόων τρίτων χωρών που απολαμβάνουν φιλικές προς αυτούς διοικητικές και νομικές υπηρεσίες. - Η ενημέρωση και υποστήριξη των μεταναστών για θέματα νομικής και διοικητικής φύσης που τους αφορούν. - Η προώθηση της επίλυσης πρακτικών και διοικητικών ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών και η παροχή νομικής συνδρομής για θέματα καθεστώτος παραμονής, εργασίας, εκπαίδευσης, υγείας, κλπ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Επαρκής στελέχωση - απασχόληση επαρκούς αριθμού εξειδικευμένου προσωπικού (π.χ. δικηγόροι, διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, διερμηνείς κλπ). - Αριθμός γραφείων νομικής και διοικητικής υποστήριξης. - Αριθμός επωφελομένων/ εξυπηρετούμενων ανά ημέρα. - Αριθμός εντύπων, εγχειριδίων κλπ που αναρτήθηκαν ή εκτυπώθηκαν και διανεμήθηκαν.
		Έργο Β: Δημιουργία Μητρώου εκπαιδευμένων Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών και δικτύωση των Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας	<ul style="list-style-type: none"> - Η καλύτερη εξυπηρέτηση των μεταναστών μέσω της ενίσχυσης της θεσμού της διαπολιτισμικής μεσολάβησης. - Η δημιουργία μητρώου εκπαιδευμένων διαπολιτισμικών μεσολαβητών ώστε να διευκολύνεται η επιλογή και η απασχόληση τους. - Η υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των διαπολιτισμικών μεσολαβητών για ανταλλαγή εμπειριών και την προώθηση του έργου τους. 	<ul style="list-style-type: none"> - ο αριθμός των εγγεγραμμένων διαπολιτισμικών μεσολαβητών στο Μητρώο. - ο αριθμός καταχωρίσεων στο Μητρώο από τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις της Χώρας. - ο αριθμός των επωφελομένων από το δίκτυο των Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών. - ο αριθμός των ενδιαφερόμενων φορέων που ενημερώθηκαν για το

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

				<p>Μητρώο και την πλατφόρμα και έκαναν χρήση των υπηρεσιών τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η δυνατότητα σύνδεσης του Μητρώου και της πλατφόρμας με ιστοσελίδες-πλατφόρμες συλλόγων μεταναστών και λοιπών εμπλεκόμενων στη διαδικασία της ένταξης (Υπουργεία, Δήμοι, Υπηρεσίες κλπ).
		<p>Έργο Γ: Δημιουργία μεικτών κέντρων νεότητας.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Η επαφή και ανταλλαγή εμπειριών νεαρών γηγενών και υπηκόων τρίτων χωρών σε περιοχές με υψηλή συγκέντρωση μεταναστών. - Η δημιουργία χώρων διάδρασης νέων μεταναστών με τους γηγενείς, όπου ανταλλάσσονται εμπειρίες και ενδυναμώνεται η συμμετοχή των νέων μεταναστών στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Επαρκής στελέχωση - απασχόληση επαρκούς αριθμού εξειδικευμένου προσωπικού (π.χ. ψυχολόγοι, σύμβουλοι, διαπολιτισμικοί μεσολαβητές, δάσκαλος χρήσης Η/Υ, διοργανωτές ψυχαγωγικών εκδηλώσεων κλπ) - Αριθμός κέντρων νεότητας υποστήριξης - Αριθμός επωφελούμενων/ εξυπηρετούμενων ανά ημέρα - Αριθμός ψυχαγωγικών και λοιπών εκδηλώσεων
<p>1.2/11 Ευαισθητοποίηση κοινωνίας υποδοχής σε θέματα που άπτονται της ένταξης των μεταναστών-ενδυνάμωση των νομίμως διαμενόντων υ.τ.χ.</p>	<p>Έργο Α: Παροχή τεχνικής υποστήριξης στα μέλη των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ), παροχή κατάρτισης στους εμπλεκόμενους σε αυτά σχετικά με τη λειτουργία των Συμβουλίων αυτών και διευκόλυνση της δικτύωσης, της ανταλλαγής καλών πρακτικών κ.λπ. ανάμεσα στα μέλη των Σ.Ε.Μ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση και βελτίωση της συμμετοχής υπηκόων τρίτων χωρών στα κοινά, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων τους. - Ενίσχυση και προώθηση της λειτουργίας των Σ.Ε.Μ. όλων των Δήμων της Ελλάδας. - Αξιοποίηση και εμπλουτισμός των υπαρχουσών δομών σχετικών με τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών. - Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και ανταλλαγής καλών πρακτικών, απόψεων, προβληματισμών και προτάσεων υλοποίησης τοπικών δράσεων 	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός έργων τεχνικής υποστήριξης ΣΕΜ στο σύνολο της επικράτειας. - Επαρκής στελέχωση – απασχόληση κατάλληλου αριθμού εξειδικευμένου προσωπικού. - Αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης στους εμπλεκόμενους στα ΣΕΜ στο σύνολο της επικράτειας. 	

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

			μεταξύ των μελών των ΣΕΜ σε εθνικό επίπεδο.	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός καταρτιζομένων. - Αριθμός μελών ενταγμένων/εγγεγραμμένων σε δίκτυο συνεργασίας των ΣΕΜ. - Συμμετοχή και αποτελεσματικότητα του δικτύου.
		Έργο Β: Παροχή νομικής υποστήριξης σε μεταναστευτικές κοινότητες και πληθυσμούς για την οργάνωση τους σε πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο επίπεδο.	<ul style="list-style-type: none"> - Συστηματική υποστήριξη των υ.τ.χ. προκειμένου να οργανωθεί η συλλογική τους εκπροσώπηση. - Υποστήριξη των δικαιωμάτων και προώθηση των συμφερόντων των υπηκόων τρίτων χωρών στην κοινωνία μέσω της συλλογικής αντιπροσώπευσης τους. - Αναβάθμιση του ρόλου των οργανώσεων και των συλλόγων στην ενταξιακή διαδικασία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός δομών/γραφείων παροχής πληροφοριών και υποστήριξης των μεταναστευτικών κοινοτήτων. - Έκδοση ενημερωτικού οδηγού. - Ηλεκτρονική πλατφόρμα. - Αριθμός επωφελουμένων υ.τ.χ.
		Έργο Γ: Δράσεις σε Γειτονιές.	<ul style="list-style-type: none"> - Αναγνώριση της διαπολιτισμικότητας και διαχείρισης της διαφορετικότητας. - Προώθηση της κοινωνικής συνοχής και ειδικότερα της συνοχής σε επίπεδο κοινότητας. - Δημιουργία κοινού χώρου αλληλεπίδρασης σε τοπικό επίπεδο, τόσο για τον γηγενή όσο και για τον μεταναστευτικό πληθυσμό. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός εκδηλώσεων σε επίπεδο γειτονιάς προκειμένου να έρθουν σε επαφή τα μέλη των τοπικών κοινοτήτων. - Αριθμός δράσεων ενημέρωσης και προώθησης πρωτοβουλιών αλληλεγγύης. - Αριθμός επωφελούμενων.
		Έργο Δ: Προώθηση διαδραστικών ενημερωτικών εκστρατειών στα σχολεία με ομάδες στόχο μετανάστες και γηγενείς μαθητές καθώς και τους γονείς τους, μέσω δραστηριοτήτων.	<ul style="list-style-type: none"> - Ενδυνάμωση της αμοιβαίας κατανόησης και επικοινωνίας μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. - Προώθηση δημιουργίας σχολικού περιβάλλοντος με εντονότερο ενταξιακό χαρακτήρα. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός διαδραστικών εκστρατειών στα σχολεία. - Αριθμός επωφελούμενων. - Αριθμός εκδηλώσεων που υπηρετούν το σκοπό της δράσης.
	1.3/11 Εκπαίδευση και των νομίμως διαμενόντων υ.τ.χ	Έργο Α: Προγράμματα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού σε ενηλίκους μετανάστες.	<ul style="list-style-type: none"> - Η ενίσχυση της διαδικασίας ένταξης των μεταναστών μέσω της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού. - Η εξοικείωση των μεταναστών με τις κοινωνικές συνθήκες, την καθημερινή ζωή, τις συνθήκες 	<ul style="list-style-type: none"> - Η διάρκεια ωρών διδασκαλίας. - Ο αριθμός συμμετεχόντων ανά εκπαιδευτική ενότητα και επίπεδο. - Το ποσοστό ολοκλήρωσης και επιτυχούς παρακολούθησης των μαθημάτων.

			<p>διαβίωσης και ό,τι άλλο στοιχειοθετεί την κοινωνική ζωή, την ιστορία και τον πολιτισμό της χώρας.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η απόκτηση γνώσεων δια βίου και η ενίσχυση της επικοινωνιακής ικανότητας των μεταναστών στην ελληνική γλώσσα, ώστε να ανταποκρίνονται στις επικοινωνιακές ανάγκες της καθημερινής ζωής. - Η ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων που θα αποφέρουν καλύτερη πρόσβαση και απορρόφηση των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας. - Η δημιουργία έντυπου και ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού. 	<ul style="list-style-type: none"> - Το ποσοστό εκπαιδευόμενων μεταναστών που δήλωσαν ικανοποιημένοι από τα μαθήματα.
		<p>Έργο Β: Μαθήματα ελληνικής γλώσσας μέσω ραδιοφωνικών εκπομπών.</p>	<p>Η εξ αποστάσεως εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας για την πρόληψη και αντιμετώπιση του κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού και την αποτελεσματικότερη ενεργό ένταξη των μεταναστών και των οικογενειών τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η εξασφάλιση της ισότητας των ευκαιριών πρόσβασης στη (δια βίου) μάθηση μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. - Η ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων, μέσω ευέλικτων προγραμμάτων μάθησης σε ένα ευρύτατο φάσμα θεματικών πεδίων, που θα αποφέρουν καλύτερη πρόσβαση και απορρόφηση των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο μέσος ημερήσιος αριθμός μεταναστών που άκουσαν την εκπομπή. - Η ποιότητα της ύλης και η πρωτοτυπία παρουσίασης των μαθημάτων. - Ο βαθμός ενημέρωσης των φορέων που δραστηριοποιούνται σε θέματα μετανάστευσης, για την ύπαρξη των ραδιοφωνικών μαθημάτων. - Το ποσοστό ακροατών μεταναστών που δήλωσαν ικανοποιημένοι από τα ραδιοφωνικά μαθήματα.
		<p>Έργο Γ: Δημιουργία ηλεκτρονικού πολύ-λεξικού σε 5 γλώσσες.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Η δημιουργία ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού. - Η ανάπτυξη ή προμήθεια λογισμικού για την εκπαίδευση της ελληνικής ως ξένης γλώσσας 	<ul style="list-style-type: none"> - Η ποιότητα της ύλης και η πρωτοτυπία παρουσίασης. - Ο αριθμός αντιτύπων DVD ROM που θα παραχθούν και θα διανεμηθούν σε φορείς που δραστηριοποιούνται σε θέματα

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

		<p>Έργο Δ: Εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών (υπολογιστές – διαδίκτυο).</p>	<p>καθώς και δικτυακών εκπαιδευτικών εργαλείων και εκπαιδευτικού υλικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η ανάπτυξη υπηρεσιών τηλε-εκπαίδευσης για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από μετανάστες και η δημιουργία ολοκληρωμένων περιβαλλόντων στο Διαδίκτυο. 	<p>μετανάστευσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Το ποσοστό μεταναστών που δήλωσαν ικανοποιημένοι από το DVD ROM. - Η πρωτοτυπία του εκπαιδευτικού υλικού και της παρουσιάσής του. - Η επισκεψιμότητα και το πλήθος χρηστών των υπηρεσιών. - Ο βαθμός ενημέρωσης των φορέων που δραστηριοποιούνται σε θέματα μετανάστευσης. - Το ποσοστό εκπαιδευόμενων μεταναστών που δήλωσαν ικανοποιημένοι από την εφαρμογή.
<p>1.4/11 Προαγωγή της διαπολιτισμικότητας ως θεμελιώδους μηχανισμού ένταξης των νομίμως διαμενόντων υ.τ.χ. στην κοινωνία υποδοχής</p>		<p>Έργο Α: Φεστιβάλ πολιτισμών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Η αρμονική συνύπαρξη των υ.τ.χ. με την κοινωνία υποδοχής μέσω του πολιτισμού. - Η παρουσίαση του πολιτισμού, της κουλτούρας και της ιστορίας των χωρών που συμμετέχουν στο φεστιβάλ. - Η ανάδειξη διαφορετικών πολιτισμών και η αλληλεπίδραση των μεταναστών με την τοπική κοινωνία μέσα από καλλιτεχνικές και εορταστικές εκδηλώσεις (μουσική, χορός, θέατρο, ραδιοφωνικές εκπομπές, κλπ). 	<ul style="list-style-type: none"> - Η επαρκής εκπροσώπηση – συμμετοχή μεταναστευτικών κοινοτήτων - Το πλήθος και η πρωτοτυπία των εκδηλώσεων που θα υλοποιηθούν στο φεστιβάλ - Ο αριθμός συμμετεχόντων/διέλευση ατόμων (μεταναστών και μη) ανά ημέρα - Ο αριθμός των θεατών της θεατρικής παράστασης και των μεταναστών που συμμετέχουν στην υλοποίησή της. - Ο αριθμός τυχόν εντύπων, ενημερωτικών φυλλαδίων κλπ που θα διανεμηθούν κατά τη διάρκεια των φεστιβάλ.
		<p>Έργο Β: Βιντεο-ιστορίες ζωής μεταναστών.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Η ενδυνάμωση των μεταναστών μέσω της κατάθεσης – καταγραφής βιωματικών εμπειριών 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο αριθμός και η ποιότητα των βίντεο μικρού μήκους που θα

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

			<p>και της προβολής της ιδιαίτερής τους κουλτούρας.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η δημιουργική χρήση των πολυμέσων στην καταγραφή και προβολή θεμάτων που αφορούν τους μετανάστες. - Η δημιουργία ταινιών βίντεο μικρού μήκους με ιστορίες από τη ζωή μεταναστών που διαμένουν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και η προβολή τους σε: διαδίκτυο, τηλεόραση, φεστιβάλ. 	<p>παραχθούν.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο αριθμός των εκπαιδευόμενων βιντεοληπτών. - Η ευρεία δημοσιοποίηση και διάχυση των προϊόντων του έργου.
		<p>Έργο Γ: Ο αθλητισμός ως μέσο για την προώθηση της ισότητας για όλους: Προγράμματα αθλητισμού για παιδιά μεταναστών και διεξαγωγή αθλητικών αγώνων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Η επαφή και ανταλλαγή εμπειριών νεαρών γηγενών και υπηκόων τρίτων χωρών μέσω του αθλητισμού και η ανάδειξη του αθλητισμού ως διεθνούς γλώσσας που βοηθά στη γεφύρωση διαφορών και ως μέσου για την εκτόνωση της έντασης και της δημιουργίας διαλόγου. - Η ανάπτυξη των σωματικών δεξιοτήτων των παιδιών των μεταναστών και η καλλιέργεια της συνεργασίας, της αμοιβαίας κατανόησης και της ευγενούς άμιλλας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο αριθμός των παιδιών που θα προπονηθούν. - Ο αριθμός των αθλημάτων και οι ώρες προπόνησης ανά άθλημα. - Η απασχόληση επαρκούς αριθμού εξειδικευμένου προσωπικού (π.χ. προπονητές, διοργανωτές αθλητικών εκδηλώσεων, γιατροί κλπ). - Ο αριθμός συμμετεχόντων στους αθλητικούς αγώνες. - Ο αριθμός των θεατών στους αθλητικούς αγώνες.
<p>2. Ανάπτυξη δεικτών και μεθοδολογιών αξιολόγησης με σκοπό την αποτίμηση προόδου, την προσαρμογή πολιτικών και μέτρων και τη διευκόλυνση του</p>	<p>2.1/11 Μελέτες/Ερευνες στα πεδία της μετανάστευσης και της ένταξης νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.</p>	<p>Έργο Α: Χαρτογράφηση των υφιστάμενων δομών που παρέχουν υπηρεσίες ένταξης σε υ.τ.χ. στην ελληνική επικράτεια καθώς επίσης και καταγραφή των αναγκών για ανάλογες δομές.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάδειξη της συνεισφοράς της πολιτείας και της κοινωνίας πολιτών στην ενσωμάτωση των Υ.Τ.Χ. 2. Εντοπισμός προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Υ.Τ.Χ. κατά τη διαδικασία ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινωνία 3. Ενίσχυση των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών και προγραμμάτων για υποδομές που προωθούν την κοινωνική ένταξη των Υ.Τ.Χ. 4. Προώθηση της συνέργειας και του 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Συμπλήρωση ερωτηματολογίων και διεξαγωγή συνεντεύξεων που θα απευθύνονται σε εκπροσώπους κεντρικών/ περιφερειακών υπηρεσιών και την τοπικής αυτοδιοίκησης σε όλη την ελληνική επικράτεια. 2. Συμπλήρωση ερωτηματολογίων και διεξαγωγή συνεντεύξεων που θα απευθύνονται σε φορείς της κοινωνίας πολιτών σε όλη την

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

<p>συντονισμού της συγκριτικής μάθησης.</p>			<p>συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων στη μεταναστευτική πολιτική φορέων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης με σκοπό την ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας των φύλων και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και εργασίας των Υ.Τ.Χ.</p>	<p>ελληνική επικράτεια. 3. Παροχή τυποποιημένων, σαφών και αξιόπιστων συγκριτικών δεδομένων. 4. Βαθμός διάχυσης των πορισμάτων της μελέτης και του Σχεδίου Δράσης στους φορείς που ασχολούνται με την ενσωμάτωση των Υ.Τ.Χ. στην ελληνική κοινωνία. 5. Αξιολόγηση του βαθμού συμμετοχής των φορέων της κοινωνίας πολιτών στην παροχή υπηρεσιών σε Υ.Τ.Χ. 6. Αξιολόγηση της συνδρομής της πολιτείας στην ένταξη των Υ.Τ.Χ.</p>
			<p>1. Η σύνθεση των δεδομένων που προκύπτουν από διαφορετικές μελέτες και η δυνατότητα εφαρμογής μιας βασισμένης στη γνώση αποτελεσματικότερης μεταναστευτικής πολιτικής και πολιτικής ένταξης των Υ.Τ.Χ. 2. Αύξηση της στατιστικής ισχύος και ακρίβειας των πορισμάτων που αφορούν στην ενσωμάτωση των Υ.Τ.Χ. στην ελληνική κοινωνία. 3. Ενίσχυση των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών και προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη των Υ.Τ.Χ.</p>	<p>1. Βαθμός χρησιμότητας των πορισμάτων της εν λόγω μελέτης. 2. Δυνατότητα αναβάθμισης παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους υπηκόους τρίτων χωρών. 3. Μέτρηση σαφήνειας – εγκυρότητας των παρεχόμενων πληροφοριών. 4. Βαθμός βελτίωσης του σχεδιασμού και της διαχείρισης των πολιτικών ένταξης των Υ.Τ.Χ. 5. Βαθμός βελτίωσης των πηγών και των δεδομένων που βοηθούν στη λήψη αποφάσεων και στο σχεδιασμό των ενταξιακών πολιτικών</p>
<p>3. Ανάπτυξη</p>	<p>3.1/11</p>	<p>-</p>	<p>- Η επιτυχής διαχείριση της διαπολιτισμικότητας</p>	<p>- Ένα ολοκληρωμένου</p>

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

<p>ικανοτήτων για πολιτικές ένταξης, συντονισμός και ανάπτυξη διαπολιτισμικών δεξιοτήτων των κρατών-μελών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό).</p>	<p>Διαπολιτισμική επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων που συναλλάσσονται με υπηκόους τρίτων χωρών ή χειρίζονται θέματα που σχετίζονται με αυτούς</p>		<p>κατά την καθημερινή άσκηση του έργου των δημοσίων υπαλλήλων που συναλλάσσονται με υπηκόους τρίτων χωρών ή χειρίζονται θέματα που σχετίζονται με αυτούς.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η βελτίωση των διαπολιτισμικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων τους με απώτερο στόχο την αποτελεσματική διαχείριση των θεμάτων που προκύπτουν από τη διάδρασή τους με τους μετανάστες. - Η παροχή υπηρεσιών καλύτερης ποιότητας προς τους μεταναστευτικούς πληθυσμούς μέσω της απόκτησης εξειδικευμένης γνώσης και εκμάθησης νέων μεθόδων. - Η παροχή φιλικών προς τους μετανάστες υπηρεσιών. - Προώθηση της αρμονικής συνύπαρξης με την κοινωνία υποδοχής και επιτυχής αντιμετώπιση στερεοτυπικών συμπεριφορών και στάσεων. 	<p>προγράμματος διαπολιτισμικής επιμόρφωσης, σύμφωνα με τις ως άνω αναφερόμενες προδιαγραφές.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αριθμός επιμορφούμενων. - Βελτίωση των γνώσεων των δημοσίων υπαλλήλων σε θέματα που σχετίζονται με την διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας. 		
<p>4. Ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και πληροφοριών για την ένταξη μεταξύ των Κρατών Μελών.</p>	<p>4.1/11 Δημιουργία Δικτύων συνεργασίας για θέματα μετανάστευσης και ένταξης.</p>	<p>Έργο Α: Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας που θα συνδέει εκπροσώπους κρατών-μελών της Μεσογείου, που αντιμετωπίζουν ανάλογες με την Ελλάδα προκλήσεις αναφορικά με την ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών.</p>	<table border="0"> <tr> <td data-bbox="1122 831 1391 1319"> <p>1. Ενίσχυση της ανταλλαγής καλών πρακτικών και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της ενσωμάτωσης των Υ.Τ.Χ. μέσω ανάπτυξης ενός άμεσου και ανοιχτού διαύλου επικοινωνίας.</p> <p>2. Διάχυση της</p> </td> <td data-bbox="1391 831 1688 1319"> <p>1. Καταγραφή καινοτόμων πολιτικών των κρατών-μελών της Μεσογείου.</p> <p>2. Αξιολόγηση των μορφών συνεργασίας μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ένταξης των Υ.Τ.Χ.</p> <p>3. Διάδοση βέλτιστων πρακτικών των φορέων για την αποτελεσματική διαχείριση του μεταναστευτικού</p> </td> </tr> </table>	<p>1. Ενίσχυση της ανταλλαγής καλών πρακτικών και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της ενσωμάτωσης των Υ.Τ.Χ. μέσω ανάπτυξης ενός άμεσου και ανοιχτού διαύλου επικοινωνίας.</p> <p>2. Διάχυση της</p>	<p>1. Καταγραφή καινοτόμων πολιτικών των κρατών-μελών της Μεσογείου.</p> <p>2. Αξιολόγηση των μορφών συνεργασίας μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ένταξης των Υ.Τ.Χ.</p> <p>3. Διάδοση βέλτιστων πρακτικών των φορέων για την αποτελεσματική διαχείριση του μεταναστευτικού</p>	<p>1. Βαθμός εμπλουτισμού της γνώσης σε θέματα διαχείρισης ενταξιακών πολιτικών.</p> <p>2. Ποσοστό συμμετοχής της κοινωνίας πολιτών στο έργο</p> <p>3. Ποσοστό συμμετοχής εκπροσώπων των τοπικών συμβουλίων – υπηκόων τρίτων χωρών στο έργο</p> <p>4. Χρηστικότητα της ηλεκτρονικής διαδραστικής πλατφόρμας επικοινωνίας μεταξύ των μελών του δικτύου.</p>
<p>1. Ενίσχυση της ανταλλαγής καλών πρακτικών και προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της ενσωμάτωσης των Υ.Τ.Χ. μέσω ανάπτυξης ενός άμεσου και ανοιχτού διαύλου επικοινωνίας.</p> <p>2. Διάχυση της</p>	<p>1. Καταγραφή καινοτόμων πολιτικών των κρατών-μελών της Μεσογείου.</p> <p>2. Αξιολόγηση των μορφών συνεργασίας μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ένταξης των Υ.Τ.Χ.</p> <p>3. Διάδοση βέλτιστων πρακτικών των φορέων για την αποτελεσματική διαχείριση του μεταναστευτικού</p>					

Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών

		<p>Έργο Β: Ανάπτυξη δικτύου συνεργασίας μεταξύ εκπροσώπων των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών και άλλων παρόμοιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Ε.Ε. και εκπροσώπων οργανώσεων μεταναστών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.</p>	<p>γνώσης για τις καλές πρακτικές αναφορικά με τις ενταξιακές πολιτικές των κρατών μελών.</p> <p>3. Ενίσχυση των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών και προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη των Υ.Τ.Χ.</p> <p>4. Συμβολή στη δύναμη ανάπτυξη κοινών δράσεων που αφορούν στην ένταξη των Υ.Τ.Χ. στις κοινωνίες υποδοχής.</p> <p>5. Προώθηση ενός συστηματικού τρόπου συγκέντρωσης και αξιοποίησης πληροφοριών για την ενσωμάτωση των Υ.Τ.Χ.</p>	<p>φαινομένου</p> <p>1. Προβολή του ρόλου που διαδραματίζουν σε τοπικό επίπεδο τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης και οι φορείς της κοινωνίας πολιτών και ανάδειξη του έργου τους.</p> <p>2. Καταγραφή καινοτόμων πολιτικών σε τοπικό επίπεδο.</p> <p>3. Διάδοση βέλτιστων πρακτικών των φορέων για την αποτελεσματική ένταξη των Υ.Τ.Χ.</p>	
--	--	---	---	---	--

Πηγή: Υπουργείο Εσωτερικών/Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης (<http://ete.ypes.gr/index.html>)